

รายงานการวิจัย

บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึก
แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จรัส บุคดาพงษ์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึก
แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Roles of the Monks Teacher Teaching Morality for Solution of Narcotic Drug
abuse Problems with Consciousness Building to Youth
at Schools in North-eastern Region

จำรัส บุคตาพงษ์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างจิตสำนึกการแก้ไขปัญหาเสพติดยาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของครูพระสอนศีลธรรม และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติดยาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยการสร้างจิตสำนึกของครูพระสอนศีลธรรม วิธีดำเนินการวิจัยวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านเชิงปริมาณกำหนดตัวอย่างจากประชากร จำนวน 157 รูป และด้านคุณภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 12 รูป/คน ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรม จำนวน 9 รูปและผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และนำมาสังเคราะห์ด้วยวิธีเชิงคุณภาพวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านอายุ จำนวน 175 คน ส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 122 คน มีพรรษา ระหว่าง 6-10 พรรษา จำนวน 69 คน มีสมณศักดิ์ ชั้นพระครูสัญญาบัตร ชั้นโท จำนวน 49 รูป และมีตำแหน่งการปกครอง เจ้าคณะตำบล จำนวน 32 คน 2) บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติด พบว่า บทบาทพระสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านการเผยแผ่ ด้านการส่งเสริมจริยธรรม ด้านการศึกษา สงเคราะห์ และด้านการปกครอง 3) รูปแบบการสร้างจิตสำนึกประกอบด้วย ด้านโทษของยาเสพติด ด้านกฎแห่งกรรม ด้านคบมิตร 4) แนวทางการสอนศีลธรรมแบบประยุกต์เชิงปฏิบัติการมีผลต่อจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาเสพติด 5) ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 3 ด้าน 5.1 ด้านโทษของยาเสพติด 5.2 ด้านกฎแห่งกรรม และ 5.3 ด้านการคบมิตร และการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) โทษของยาเสพติด 2) กฎแห่งกรรม และ 3) การคบมิตร

คำสำคัญ : 1.บทบาท 2.ครูพระสอนศีลธรรม 3.ยาเสพติด 4. การสร้างจิตสำนึก 5. เยาวชน และ 6. สถานศึกษา

Abstract

The research aimed 1) To study the role of the Buddhist monk teachers in creating a conscience for the youths to solve the drug problems in the schools in northeastern of Thailand, 2) To create the consciousness model for the youths to solve the drug problems and 3) to explore the recommendations and guidelines to solve the drug problems for the youths in the schools in northeastern of Thailand. The research objectives were quantitative research and qualitative research. Quantitative aspects determine the sample from a population of 157 people, and quality. The target group of 12 (Purposive sampling). Include 9 moral monk teachers and 3 school administrators by in-depth interview and a focus group.

The research findings were as follows. The majority of the Buddhist monk teachers in the study were under 30 years old (122), they have been in the monkhood for 6-10 years (69), 49 of them had a monastic title, and 32 of them held the administrative monastic role. As regards their role in solving the drug problems, they played an active role at a high level in the following: propagation, ethical promotion, welfare and education, and monastic administration. The conscience used covered the adverse effects of drugs, law of Kamma, and companionship. Applied Dhamma had a positive impact on creating the conscience in solving the drug problems. An in-depth interview consisted of three aspects: adverse effects of drugs, law of Kamma or actions, and companionship. A focus group comprised adverse effects of drugs, law of Kamma and companionship.

Keywords : 1.Role 2.Buddhist Monk Teac 3. Drugs 4. Create the Consciousness Model 5. Youths 6. Schools.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องนี้ ได้รับงบประมาณทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สถาบันวิจัยญาณสังวร ประจำปีงบประมาณ 2556 ผู้วิจัยและคณะกรรมการขอขอบคุณ อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร ตลอดจนบุคลากรของมหาวิทยาลัย ทุกรูป/ท่านที่ได้ให้การสนับสนุนและการช่วยเหลือในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย ที่ปรึกษาโครงการวิจัยที่ได้เมตตาให้คำแนะนำ เสนอแนะและตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของการวิจัยนี้ให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย พระมหาจิรายุทธ ปโยโค ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ อาจารย์พิเศษ ประจำวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และดร.พิรยุตม์ สังฆะมณี อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ขอขอบคุณ ครูพระสอนศีลธรรม วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ให้ข้อมูลสำคัญตลอดถึงคณะผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ผู้วิจัยและคณะ ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และบุคลากรทุกรูป/คนที่ได้ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยจนสำเร็จด้วยดี กราบขอบพระคุณบุพการีผู้ให้ชีวิตและถนอมเลี้ยงดูมาตลอดและขอบคุณครู-อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสาทนวิทยาการอันเปรียบดังประทีปส่องทางในการดำเนินชีวิตด้วยความเมตตาตลอดมา

อนึ่ง ผลการวิจัยในครั้งนี้ หวังว่าคงจักเป็นประโยชน์แก่ชุมชน สังคม ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จักใช้เป็นแนวทางให้กับสถานศึกษา พระสอนศีลธรรมหรือพระสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการสอนธรรมในโรงเรียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำรัส บุคดาพงษ์
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตของโครงการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
1.7 คำนิยามเฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
1.8 หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก	12
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับครูพระ	16
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด	24
2.5 แนวคิดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	41
2.6 พื้นที่ที่ศึกษา	53
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
2.8 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	65
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	66
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	66
3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	67
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	67
3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ	68

สารบัญ (ต่อ)

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	69
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	70
4.2 ขั้นตอนการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	71
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพดี	72
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการสร้างจิตสำนึก	75
ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเสพดี	78
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้านคุณภาพ	79
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
5.1 สรุปผลการวิจัย	91
5.2 อภิปรายผล	92
5.3 ข้อเสนอแนะ	96
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	96
5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	96
5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	97
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	103
ภาคผนวก ก : เครื่องมือการวิจัย	104
ภาคผนวก ข : แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	110
ภาคผนวก ค : ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	112
ภาคผนวก ง : รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์	114
ภาคผนวก จ : ประมวลภาพประกอบ	116
ประวัติผู้วิจัย	121

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
4.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์โดยรวมและรายด้าน	65
4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ โดยรวมและรายข้อ	66
4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมจริยธรรม โดยรวมและรายข้อ	67
4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมและรายข้อ	67
4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการปกครอง โดยรวมและรายข้อ	68
4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก โดยรวมและรายข้อ	68
4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านโทษของยาเสพติด โดยรวมและรายด้าน	69
4.9 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านกฎแห่งกรรม โดยรวมและรายด้าน	70
2.10 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านคบมิตร โดยรวมและรายด้าน	70
4.11 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างจิตสำนึก ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยรวมและรายด้าน	71

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
4.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์โดยรวมและรายด้าน	65
4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ โดยรวมและรายข้อ	66
4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมจริยธรรม โดยรวมและรายข้อ	67
4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมและรายข้อ	67
4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการปกครอง โดยรวมและรายข้อ	68
4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก โดยรวมและรายข้อ	68
4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านโทษของยาเสพติด โดยรวมและรายด้าน	69
4.9 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านกฎแห่งกรรม โดยรวมและรายด้าน	70
2.10 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านคบมิตร โดยรวมและรายด้าน	70
4.11 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างจิตสำนึก ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยรวมและรายด้าน	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ยาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญอย่างยิ่งของนานาประเทศที่จะป้องกันและปราบปรามให้หมดได้ในสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาภายใต้การบริหารประเทศที่ทุกยุคสมัยได้ตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดเป็นสำคัญ ซึ่งกล่าวได้ว่ายาเสพติดมีประวัติและความเป็นมายาวนาน อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลานาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้นซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่าง ๆ ในท้องตลาดมากกว่า 120 ชนิด และยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าได้ถูกนำเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเมื่อประมาณปี 2510 โดยบริษัทโบโรเวลคัม จำกัด จากประเทศเกาหลี ที่ส่งเข้ามาขายครั้งแรกนั้นมีเครื่องหมายการค้าเป็นรูปหัวม้าและมีคำว่า London ยาชนิดนี้ถูกเรียกชื่อตามสัญลักษณ์ที่ติดบนเม็ดยาเรื่อยมา กลายเป็น ยาม้า หรือยาบ้าที่รู้จักกันทั่วไป นับจากยาบ้าเข้าสู่ประเทศไทยจนมีผู้ติดยาบ้ามากที่สุดในโลก

ในปี 2553 คนไทยติดยาบ้ามากที่สุดในโลก เด็กที่อายุน้อยเริ่มติดยาเพิ่มขึ้นถึง 10%¹ และปัจจุบัน กระทรวงสาธารณสุขได้เปิดเผยถึงสถานการณ์ยาเสพติดว่า การแพร่ระบาดในปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นจากข้อมูลผู้เสพและติดยาเสพติด ที่เข้ารับการรักษาบำบัดเรื่องยาบ้ายังคงเป็นอันดับ 1 ตามด้วยกัญชาและยาไอซ์ จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน ในการร่วมกันป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติดแม้มีหลาย ๆ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาในรูปแบบหลากหลายแตกต่างกันไปและถือเป็นภารกิจหลักของทุกสังคม ทุกหน่วยงานที่จะช่วยกันป้องกันและแก้ไข และหน่วยด้านพระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่หลักคืออบรมสั่งสอนศาสนิกชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม เว้นจากความชั่ว ประพฤติดี เป็นบทบาทหรือหน้าที่หลัก และอีกทั้งช่วยจรโลงสังคมด้วยอีกบทบาทคือ บทบาทด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยการอบรมสั่งสอนด้านศีลธรรม ซึ่งเป็นภารกิจหลักของพระสงฆ์อยู่แล้ว และบทบาทในการฟื้นฟู ได้แก่การสร้าง ความเข้มแข็งทางจิตใจ ซึ่งจะทำให้ไม่ไปติดยาเสพติดอีก² ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระแสพระดำรัส ของสมเด็จพระ

¹หนังสือพิมพ์ข่าวสด, (วันที่ 15 กรกฎาคม, 2553)

²สำนักงาน ปราบปรามยาเสพติด, ส่วนพัฒนาระบบข้อมูลยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสถานการณ์ยาเสพติดประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : หจก. ไอเดีย สแควร์, 2544), หน้า 2.

พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2554 ความตอนหนึ่งว่า

“...อยากขอความร่วมมืออย่างจริงจังจากรัฐบาล และคนไทยทั้งชาติ นั่นคือการแก้ปัญหายาเสพติด ที่บ่อนทำลายสังคมไทยมาหลายสิบปี และนับวันจะรุนแรงขึ้น ข้าพเจ้าก็นึกว่าจะเบาใจเรื่องยาเสพติดไปได้ ที่ไหนได้ กลับมีผู้ใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของยาเสพติด และยังมีผู้ลักลอบผลิตอีกด้วย โดยเฉพาะชนิดที่แพร่ได้เร็วยิ่งกว่าเชื้อโรคคือ ยาบ้า เพราะสารตั้งต้นในการผลิตยาบ้าหาได้ง่าย ผลก็คือคนไทยตกเป็นทาสยาบ้าแล้วล้าน ๆ คน "ข้าพเจ้าไม่สบายใจเลยที่มีข่าวว่ายาบ้ามีขายทุกตรอกซอกซอย แม้กระทั่งในโรงเรียนหรือในวัด..."³

หากสังคมหรือสถาบันการศึกษาได้นิมนต์ครูพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปมีบทบาทการมีส่วนร่วมด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วมโดยการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมพัฒนาจิตใจเยาวชนในสถานศึกษา ให้เยาวชนได้รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ ความดี ความชั่วโดยเชื่อว่าเยาวชนในสถานศึกษาจะมีจิตสำนึกร่วมต่อผลที่กระทำโดยน้อมนำจิตสำนึกร่วมในการที่จะแก้ไขปัญหาแล้วก็จะเป็นผู้สามารถกลับตนกลับใจได้ ด้วยเหตุนี้ การแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นว่าเป็นภูมิภาคที่มีประชากรมากที่สุดถึง 1 ใน 3 ของประเทศไทย งานวิจัยจำนวนมากได้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ของยาจากการเสพยาเสพติดเข้ากันได้กับวิถีชีวิตของประชาชนในภูมิภาคนี้ทั้งยาเสพติดที่เป็นพืชพื้นบ้าน อาทิ กัญชา กระท่อม และยาเสพติดสังเคราะห์อาทิ ยาบ้า สารระเหย ฯลฯ ในการสำรวจเพื่อประมาณผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดแต่ละครั้งที่ผ่านมาของหลายหน่วยงานแสดงให้เห็นว่าผู้คนที่อยู่ในภูมิภาคนี้ยากจนที่สุดแต่มีการใช้ยาเสพติดสูงที่สุดข้อมูลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลังปี พ.ศ.2534 เป็นต้นมา ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในภูมิภาคนี้รุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน ข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือนทั่วประเทศชี้ให้เห็นว่าผู้มีประสบการณ์ใช้สารเสพติดมักเริ่มลองใช้ครั้งแรกในช่วงอายุที่ยังเป็นเยาวชนทั้งที่ใช้เพื่อการบันเทิง เพื่อการเข้าสังคมกับเพื่อนฝูง เพื่อเสริมการเรียนรู้ รวมทั้งเพื่อทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นจากความกดดันรอบข้างประกอบกับความอยากรู้อยากลองของเยาวชน ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้พยายามวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาของเยาวชนในสถานศึกษา⁴

³ กระแสพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2554, ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา, (วันที่ 11 สิงหาคม, 2554)

⁴ มานพ คณะโต, โครงการศึกษาสถานการณ์และการแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (เครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550), หน้า 1.

ผู้วิจัย ได้ตระหนักถึงสาระและความสำคัญของบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่อการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในสถานศึกษาซึ่งการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางและเป็นคู่มือรูปแบบการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในสถานศึกษาเพื่อให้เยาวชนไม่ให้เกิดไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขเป็นทรัพยากรและเป็นบุคลากรของชาติที่สำคัญในอนาคตต่อไป เพราะฉะนั้นเรื่องดังกล่าวมีความจำเป็นและเร่งด่วน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่องนี้

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาแตกต่างกันตามประสบการณ์การสอน สมณศักดิ์ และตำแหน่งการปกครอง

1.2.2 รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาของครูพระมีรูปแบบเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.2 เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างจิตสำนึกการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของครูพระสอนศีลธรรม

1.3.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยการสร้างจิตสำนึกของครูพระสอนศีลธรรม

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.4.2 รูปแบบการสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของครูพระสอนศีลธรรมแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.4.3 ครูพระสอนศีลธรรมมีข้อเสนอแนะในการสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.5 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.5.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ จิตสำนึกร่วมของเยาวชนในสถานศึกษาประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านโทษของยาเสพติด 2) ด้านกฎหมายและ 3) ด้านการควบคุม

1.5.2 ด้านประชากร ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดวิทยาลัยศาสนศาสตร์ ยโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย จำนวน 175 รูป

1.5.3 ด้านพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.5.4 ด้านระยะเวลา ได้แก่ ระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2555-กันยายน พ.ศ. 2556

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของครูพระสอนศีลธรรมแก่เยาวชนในสถานศึกษา

1.6.2 เป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6.3 เป็นข้อมูลในการเผยแพร่รูปแบบการสร้างจิตสำนึกร่วมต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงและหน่วยงานอื่น ๆ ระดับภูมิภาคและระดับชาติ

1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.7.1 บทบาท หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของครูพระที่แสดงออกตามตำแหน่งและหน้าที่เมื่อสอนเยาวชนในสถานศึกษาในจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.7.2 ครูพระสอนศีลธรรม หมายถึง ครูพระที่รับผิดชอบสอนศีลธรรมในจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.7.3 ยาเสพติด หมายถึง สาร หรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์เมื่อเยาวชนเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าโดยจะกิน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วจะทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ ในสถานศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.7.4 จิตสำนึก หมายถึง พฤติการณ์การแสดงออกในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและเจตคติในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.7.5 เยาวชน หมายถึง นักเรียนที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ที่ศึกษาในจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.7.6 สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.7.7 รูปแบบ หมายถึง รูปแบบการสอนของครูพระสอนศีลธรรมแก่เยาวชนในการสร้างจิตสำนึกเพื่อไม่ให้เยาวชนห่างไกลจากปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาในจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

1.8 หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.8.1 กระทรวงศึกษาธิการ

1.8.2 กระทรวงวัฒนธรรม

1.8.3 สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

1.8.4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.8.5 กรมส่งเสริมการปกครอง

1.8.6 สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด

1.8.7 องค์การบริหารส่วนตำบล

1.8.8 โรงเรียนในเขตจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับครูพระ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- 2.5 แนวคิดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- 2.6 พื้นที่ที่ศึกษา
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

1. ความหมายของบทบาท

คำว่า "บทบาท" (Role) ที่ใช้พูดถึงความคิดทางวิชาการมีเยอร์จ ซียเมล (George Scmmel) ใช้เป็นคนแรกใน ค. ศ. 1920 ต่อมาใน ค. ศ. 1921 ปาร์ค (Park) และเบอร์เวส (Burgcs) ใช้บทบาทในเรื่อง "The Self as the individual Conception of His Role" นักทฤษฎีที่สำคัญของทฤษฎีบทบาทที่ได้อธิบายขยายความเรื่องนี้ที่สำคัญมีอยู่ 3 คน คือ เยอร์จ มีด (Gorgc H. Mead) จาค็อบ โมเรโน (Jacob Moreno) และราฟ ลินตัน (Ralph Linton)⁵

คำว่า "บทบาท" ได้มีหน่วยงานและนักวิชาการให้ไว้หลายลักษณะพอจะประมวลได้ดังนี้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานตามที่ได้รับ

⁵พระมหาสุวิทย์ คงช่วย, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ, ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการแรงงานและสวัสดิการสังคม (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, 2543), หน้า 7.

มอบหมาย⁶ สำหรับพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

ปราชญา กล้าผจญ⁷ ได้ให้ความหมายของบทบาทสรุปได้ว่า หมายถึง ส่วนหรือคุณลักษณะที่ผู้ที่เป็นดารา ตัวละคร หรือผู้ที่สวมบทบาทนั้นแสดงหรือปฏิบัติอยู่หรือในอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งงานหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายเป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น

ชูศรี พุทธเจริญ⁸ ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่าหมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่งและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น ๆ สัมพันธภาพระหว่างบทบาทหน้าที่กับความรับผิดชอบ และการที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งหนึ่งกับตำแหน่งใดจะต้องมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กัน

จักรรัช ธีระกุล⁹ ได้ให้ความหมายของบทบาทสรุปได้ว่า เป็นแบบแผนวัตรกรรมอันเกี่ยวกับสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคม บทบาทเป็นความเคลื่อนไหวของสถานภาพหรือหน้าที่ตามสถานภาพนั่นเอง (Role is dynamic aspect of status)

จุมพล หนีมพานิช¹⁰ กล่าวว่า บทบาท (Role) ได้แก่ ส่วนที่เคลื่อนไหว (Dynamic) ของสถานภาพ โดยทั่วไปสมาชิกของสังคมมักแสดงบทบาทตามสถานภาพของแต่ละคนในสังคมที่ตนสังกัดอยู่เสมอ โดยเฉพาะ Judson R.Landis ได้ให้คำนิยามของบทบาทว่า หมายถึง พฤติกรรมหรือการประพฤติของคนที่เป็นเจ้าของสถานภาพพิเศษนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามสถานภาพ

⁶ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, 2532), หน้า 315.

⁷ปราชญา กล้าผจญ, พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 125.

⁸ชูศรี พุทธเจริญ, บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาจรรยาบรรณครูในสังกัดเทศบาล, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), หน้า 8.

⁹จักรรัช ธีระกุล, สังคมวิทยาเบื้องต้น, (นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2542), หน้า 45.

¹⁰จุมพล หนีมพานิช, มนุษย์สังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543), หน้า 31.

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การแสดงหรือพฤติกรรมของตนเองที่จะปฏิบัติต่ออำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ หรือตามที่ถูกกำหนดโดยอำนาจหน้าที่ บุคคลจะต้องรับทราบว่าตนเองจะทำอะไร ทำเพื่ออะไร อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อะไร บทบาทของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะและสถานภาพ อุปนิสัย ความรู้

2. ลักษณะของบทบาท

จิตยา สุวรรณชฎ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนดและยังได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น "บทบาทในอุดมคติ" (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามได้สรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ ดังนี้

1. มีสถานภาพ (status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวตนจะเข้าไปครอง
2. มีบทบาทที่ควรจะเป็นอยู่แต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดฐานตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็น
4. ฐานะ ตำแหน่งแต่ละบทบาทนั้น ได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)
5. บทบาทที่ควรจะเป็น นั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานะตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้นที่อยู่ในเวลา และสถานที่เกิดจากการติดต่อทางสังคม¹¹

สงวนศรี วิรัชชัย¹² กล่าวว่าถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบบทบาทอยู่ 5 ลักษณะ คือ

1. บทบาทตามที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์การกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์การนั้น ๆ
2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ
3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่
4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง

¹¹จิตยา สุวรรณชฎ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล, 2527), หน้า 124.

¹²สงวนศรี วิรัชชัย, จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา, (กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2527), หน้า 23-24.

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

3. ทฤษฎีของบทบาท

ในการศึกษาครั้งนี้คงไม่สามารถละเอียดที่จะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role theory) การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้นสมาชิกทุกคนในสังคม จึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกันว่าเมื่อไร เวลาไหน และที่ใด บุคคลควรจะแสดงบทบาทอย่างไรจึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย¹³

ทฤษฎีบทบาทมีการมองใน 2 ลักษณะคือ แนวโครงสร้างค่านิยมและแนวปฏิสังสรรค์ สัญลักษณ์นิยม ในลักษณะแนวโครงสร้างนิยมนั้นบทบาทจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในสังคมถูกคาดหวังไว้ว่าบุคคลในสถานภาพใดควรมีบทบาทอย่างไร เมื่อบุคคลเข้าดำรงในสถานภาพนั้น ๆ ก็จะมีบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้เช่นนั้นและบุคคลอื่น ๆ ก็คาดหวังบทบาทของผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ตามที่คิดว่าเป็นค่านิยม บรรทัดฐานที่กำหนดให้มีบทบาทพฤติกรรมนั้น ๆ ส่วนการมองบทบาทในแนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม จะให้ความสำคัญกับกระบวนการ ซึ่งบุคคลจะทำความเข้าใจได้ว่าบุคคลอื่นให้ความหมายและคาดหวังกับตนเองอย่างไร ในการที่จะมีบทบาทในสังคม อันจะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกันนั้น ๆ เองด้วย

1. ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton's Role Theory) กล่าวไว้ว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่นบุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย¹⁴

2. ทฤษฎีบทบาทของเนเดล (Nadel's Role Theory) นักมานุษยวิทยา กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะคือ¹⁵

2.1 ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครูต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน

2.2 ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้เช่นเป็นครูต้องสอนหนังสือ เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้ เป็นตำรวจต้องจับผู้ร้าย

¹³ สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2538), หน้า 74.

¹⁴ พิทยา เพชรรักษ์, บทบาทคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จังหวัดในเขตการศึกษา 2, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2538), หน้า 14.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

2.3 ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา เป็นต้น
ถ้ากำหนดให้

P คือ บทบาท

a คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

ดังนั้นจึงเขียนเป็นสมการบทบาทได้ว่า

$$p = a + b + c + \dots + n$$

อธิบายได้ว่า บทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนอย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

3. ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homann's Role Theory) กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะเป็นครู พอตอนเย็นต้องแสดงบทบาทดูแลเลี้ยงดูบุตรเพราะเป็นพ่อแม่ เป็นต้น

4. ทฤษฎีบทบาทของพาร์สัน (Parson's Role Theory) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมาก ก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

5. ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good's Role Theory) กล่าวว่า บทบาทคือแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ¹⁶

วิเชียร วิทยาอุดม¹⁷ กล่าวว่า ทฤษฎีบทบาทความเป็นผู้นำว่า เป็นทฤษฎีที่ผู้นำมุ่งเน้นไปทำงานและมุ่งเน้นความสัมพันธ์ เพื่องานจะได้รับความพึงพอใจ ประสบความสำเร็จได้รับความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา มีความสัมพันธ์ที่ดี และทำให้งานดำเนินไปด้วยดี และยังคงกล่าวว่า ฮอยยี่ได้พูดถึงทฤษฎีบทบาทมาจากพฤติกรรมทางการบริหาร ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ เป็นบทบาทการสร้างเครือข่ายที่ผู้นำพยายามรักษามิตรภาพอย่างต่อเนื่อง ให้ความร่วมมือในสิ่งที่ร้องขอเข้าร่วมประชุมทำกิจกรรมทางสังคมให้การสนับสนุน สนใจความเป็นเพื่อน รับฟังการปรับทุกข์ แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ เห็นใจและสนับสนุนในการปฏิบัติงานแก่ผู้ปฏิบัติงาน ให้ทุกคนประสบความสำเร็จและก้าวหน้าในอาชีพ มีบทบาทในการ

¹⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

¹⁷วิเชียร วิทยาอุดม, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพฯ : ธีระฟิล์มและไซเท็ก, 2547), หน้า 433.

แก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง โดยการกระตุ้น ผลักดันให้มีการสร้างกลุ่ม เพื่อให้ได้รับความร่วมมือร่วมใจ และสร้างความรู้สึกที่ดีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. บทบาทในการให้และเสาะหาข้อมูล เป็นบทบาทในการติดตามดูความก้าวหน้าในด้านคุณภาพของการปฏิบัติงาน ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการปฏิบัติงาน สำนวญความต้องการของผู้ปฏิบัติ ติดตามและวิเคราะห์ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้ข้อมูลตัดสินใจ ให้คำปรึกษา สร้างความชัดเจนในงานต่อผู้ปฏิบัติงาน ให้คำชี้แนะแก่ผู้ปฏิบัติงานในด้านวัตถุประสงค์ของงาน กำหนดเวลาในการทำงาน และความคาดหวังต่อผลของงานให้ทราบอย่างชัดเจน เพื่อวางแผนทางการแก้ไขปัญหาลุอุปสรรคนั้น

3. บทบาทในการตัดสินใจวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนระยะยาวกำหนดกลยุทธ์ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เสนอกิจกรรมโครงการ จัดแบ่งทรัพยากร หาวิธีปรับปรุงประสิทธิภาพผลผลิต กระตุ้นและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุและเลือกทางแก้ไขปัญหา

4. บทบาทในการใช้อิทธิพลสร้างแรงจูงใจโดยใช้เทคนิควิธีต่อความรู้สึกต่อค่านิยมอันจะ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานตั้งใจ ทุ่มความสามารถในการทำงาน ยอมรับในวัตถุประสงค์และความสำเร็จของงาน

อากร สุทธาบัณฑิตพงศ์¹⁸ กล่าวว่า ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนพฤติกรรม หรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจ หน้าที่ สิทธิ ซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งทางสังคม โดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะไว้เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

อมรรัตน์ สอนคง อ้างถึงใน ชาญณรงค์¹⁹ หาญกิจ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทโดยสรุปตามแนวคิดของมีด (Mead) ไว้ว่า บทบาทเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงหรือบทบาทที่เป็นจริง จะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

¹⁸ อากร สุทธาบัณฑิตพงศ์, บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดในจังหวัดกาญจนบุรี, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาเกษตราศาสตร์ , 2547), หน้า 12.

¹⁹ ชาญณรงค์ หาญกิจ, บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2545), หน้า 31.

2. พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้จะต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตน
 3. ภูมิหลังและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ควรเป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำบางอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ
 4. การประเมินผลการกระทำตามบทบาท สามารถดำเนินการด้วยตนเอง
- จากแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ทฤษฎีบทบาทหมายถึง แบบแผนพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทและสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาทจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่ง ๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมาย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก

จิตสำนึก (Consciousness) เป็นคำที่ยากต่อการอธิบายที่แน่นอนลงไป เพราะความสำนึกไม่มีตัวตน แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์และสัตว์จะต้องมีอยู่เสมอขาดเสียมิได้ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปทางจิตวิทยาและสังคมศาสตร์ว่า จิตสำนึก มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องของพฤติกรรม ความสำนึกนี้เป็นสมบัติที่เกิดมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์แต่สามารถพัฒนาและอบรมกล่อมเกล้าได้ โดยกระบวนการปลูกฝังทางวัฒนธรรมหรือผ่านกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนและครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด จึงมีหน้าที่ร่วมกันในการให้ความรู้ความเข้าใจในวิชาการต่าง ๆ การพัฒนาความคิดและสติปัญญา การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมให้อยู่ในวิถีทางที่ถูกที่ควร การสร้างทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้อง การสร้างมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เรียน เป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ทั้งการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา²⁰

พจนานุกรมของ Webster's ได้ให้ความหมายว่า จิตสำนึก (Consciousness) หมายถึง ความตระหนัก หรือการรับรู้ที่เข้ามาภายในจิตใจ หรือในจิตวิญญาณ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคล เป็นความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง²¹

²⁰ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, จอมปราชญ์นักการศึกษา, (กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์, 2542), หน้า 125.

²¹ Grove, P.B.(Ed.). Webster's third new international dictionary Of the English language. Massachusetts : G & C. Marrian, 1967, p.428.

สารานุกรมบริเทนนิกา²² ให้ความหมายจิตสำนึก (Consciousness) ไว้ว่าเป็นการมองเห็น การรับรู้ที่ผ่านเข้ามาในจิตใจ รู้สึกเป็นห่วง สนใจต่อสถานการณ์ ความจริงหรือวัตถุภายนอก

เคิร์ท คอฟคา²³ ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า หมายถึง สภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับ ความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ มีความหมายเหมือนคำว่า ตระหนักรู้ (Awareness)

เบนจามิน เอส บลูม²⁴ กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นขั้นต่ำสุดของอารมณ์และความรู้สึก จิตสำนึกเกือบคล้ายกับความรู้และจิตสำนึกไม่เป็นลักษณะของสิ่งเร้า จิตสำนึกจะเกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดสำหรับนักวิชาการไทยได้มีผู้กล่าวถึงจิตสำนึกไว้ว่า จิตสำนึกเป็นคุณลักษณะของจิตที่มีทั้งความตระหนักรู้ (Awareness) และความรับผิดชอบ (Responsibility)

สำหรับนายแพทย์ประเวศ วะสี²⁵ กล่าวว่า จิตสำนึกนี้จะเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้นำให้เด็กมีความคิด ความรัก และห่วง ในสิ่งแวดล้อม

สำหรับการสร้างสำนึกที่ดีและถูกต้องนั้น อาศัยปัจจัยของการรับรู้ของแต่ละบุคคล และการรับรู้ที่ขึ้นอยู่กับอิทธิพล 3 ประการ คือ ประสบการณ์ทั้งในอดีตที่ผ่านมาและชีวิตประจำวัน ความใส่ใจและการให้คุณค่าในเรื่องที่จะรับรู้ ซึ่งการใส่ใจสามารถแปรเปลี่ยนได้หลายระดับ ตั้งแต่ความจำเป็น ความต้องการ ความคาดหวัง ความสนใจและอารมณ์ และสุดท้ายลักษณะและรูปแบบการรับรู้เรื่องต่าง ๆ การเรียกร้องความสนใจอาศัยการได้ยินได้เห็นเพียงครั้งเดียว แต่การรับรู้ต้องการหลายครั้ง และสำนึกที่ดีนั้นต้องการระยะเวลาอันพอสมควร²⁶ ซึ่งสอดคล้องกับ ฮิลการ์ด (E.R. Hilgard) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อนข้างจะถาวรในพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการฝึก และเช่นเดียวกับกฎแห่งการฝึก (Law of exercise) ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่บอกว่าความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองได้สัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น และความสัมพันธ์นี้จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เมื่อมีการฝึกหัดหรือทำซ้ำบ่อย ๆ และความสัมพันธ์นี้จะคลายอ่อนลงเมื่อไม่ได้ใช้ การ

²²Goet, W. Consciousness. In The New encyclopedia britannica (V.3). Chicago : Encyclopedia Britannica, 1981, p.92.

²³Kaffka, K. Consciousness. In Encyclopedia Of the social science. London : The Macmillan Company, 1978, p.212.

²⁴Bloom, B.S., Hasting, T.J., & Madaus, G.F. Effective domain. In Handbook On Formative Evaluation Of Student Learning. New Jersey : Prentice – Hill, 1971. p.273.

²⁵ประเวศ วะสี, ปัญหาวิกฤติด้านชนบทสู่ทางรอด, (กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน, 2533), หน้า 29.

²⁶คงศักดิ์ ธาตุทอง, การสร้างสำนึกในเรื่องสภาวะแวดล้อมสำหรับเยาวชน : การเสริมสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชน, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535), หน้า 19-21.

เรียนรู้มันจะเกิดได้ดังนี้ ประการที่หนึ่ง การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้โดยได้ร่วมกระทำ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือได้ลงมือกระทำสิ่งที่จะเรียนรู้มันจริง ประการที่สอง การเรียนรู้ที่แท้จริงจะมีได้ เมื่อผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ หรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าการเรียนรู้จะเริ่มเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความสนใจ หรือมีความต้องการในบางสิ่งบางอย่าง ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรม โดยตั้งอกตั้งใจ เพราะมีความสนใจในสิ่งนั้นหรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ ประการที่สาม การเรียนรู้เก่า หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้น โดยเฉพาะกับประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่สมปรารถนาและน่าตื่นเต้น การเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สะสมขึ้นเนื่องจาก ประสบการณ์ก่อน ๆ หรือที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ก่อน ๆ นี้เป็นหลักสำคัญของการเรียนรู้ทุกชนิด ประการที่สี่ การเรียนรู้ทักษะและทัศนคติใหม่ ๆ เป็นเรื่องของบุคคลแต่ละคนจะต้องเรียนรู้เอง คนเรา อาจเรียนรู้เป็นหมู่เป็นกลุ่มได้ แต่การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความคิดเห็น เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล และประการที่ห้า การสอนเป็นการแนะแนวที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักช่วยตัวเอง เป็นการแนะแนวทางให้การเรียนดำเนินไปด้วยดี²⁷

แนวคิดจิตสำนึก มี 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 จิตสำนึกที่มีต่อสถานการณ์ (Phenomenal consciousness) ซึ่งเป็นจิตสำนึกที่เกิดจากประสบการณ์ โดยบุคคลจะมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้นๆ ด้วยความรู้สึก (Sensation) ความรู้สึก (Feeling) และการรับรู้ (Perceptions)

ขั้นที่ 2 จิตสำนึกของการเข้าถึงได้ด้วยเหตุผล (Access consciousness) ซึ่งเป็นอีกขั้นหนึ่งที่บุคคลมีความอิสระในการควบคุมและแสดงออกซึ่งพฤติกรรม

ขั้นที่ 3 จิตสำนึกในการควบคุม (Monitoring consciousness) ซึ่งเป็นการควบคุมภายในของบุคคล

ขั้นที่ 4 จิตสำนึกในตนเอง (Self-consciousness) เป็นความสามารถในการรับรู้ของบุคคลในความคิดเกี่ยวกับตนเอง

จิตสำนึกของบุคคล ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ

1. ส่วนประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึงส่วนที่เก็บสะสม ความรู้ความเชื่อ จากสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่ประเมินว่าพฤติกรรมใดดี ถูกควรทำ และพฤติกรรมใดไม่ควรทำ มโนทัศน์ที่ใช้เป็นองค์ประกอบนี้ได้แก่ ความคิด ค่านิยมความเชื่อ

²⁷ สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 145.

2. ส่วนประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมว่า มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ได้แก่ ทัศนคติ ความรู้สึก และปฏิกิริยา

3. ส่วนประกอบทางพฤติกรรม (Behavior Component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่สามารถแสดงให้เห็นสมควรหรือไม่สมควร มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ได้แก่ ความประพฤติ การกระทำและพฤติกรรม

ระดับจิตสำนึก แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 จิตสำนึกที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง (Intransitive consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนมีความเชื่อในเรื่องโชคลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์และโชคชะตา

ระดับที่ 2 จิตสำนึกกึ่งเปลี่ยนแปลง (Semi- intransitivity consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนยอมลดค่าตนเอง มีความคิดที่ไม่เชื่อมั่นตนเอง รับค่านิยมที่มีการถ่ายทอดอย่างเต็มที่จะมีการใช้ความรุนแรงและอารมณ์ในการตัดสินใจปัญหา

ระดับที่ 3 จิตสำนึกเปลี่ยนแปลงที่ไร้เดียงสา (Native-transitivity consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เริ่มตระหนัก เริ่มเห็นปัญหาสังคมของตน เริ่มมีการประท้วงวิพากษ์วิจารณ์ แต่มักจะถูกปลุกกระดมให้เป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนยังไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของสังคม และยังไม่ชัดเจนในการวิเคราะห์สังเคราะห์ปรากฏการณ์นั้น ๆ

ระดับที่ 4 จิตสำนึกขั้นวิพากษ์ วิจารณ์ (Critical consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนมีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเองยอมรับฟังผู้อื่น และไม่หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่ของตนเอง²⁸

องค์ประกอบจิตสำนึก ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นองค์ประกอบด้านความคิด (Cognition) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่เป็นส่วนของการรับรู้ หรือเกิดความรับรู้ของสำนึกเป็นหลัก เช่น การรับรู้ (Perception) ความทรงจำ (Memory) ความมีเหตุผล (Reasoning) และการใช้ปัญญา (Intellect)

²⁸ เสาวลักษณ์ กุศลทรามาส, กลวิธีการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ชุมชน กรณีศึกษาบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544), หน้า 23.

2. ส่วนที่เป็นองค์ประกอบด้านท่าทีความรู้สึก (**Affection**) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งจะเน้นสิ่งกระตุ้นความคิดอีกต่อหนึ่งและเป็นส่วนของความรู้สึกทางใจของ ความสำนึกที่รวมเอาความรู้สึกของบุคคล ทั้งในด้านบวกและด้านลบ

3. ส่วนที่เป็นองค์ประกอบด้านการปฏิบัติหรือการกระทำ (**Conation**) เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดแนวโน้มในทางปฏิบัติหรือปฏิกิริยาตอบสนอง เมื่อมีสิ่งเร้าที่เหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจหรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน²⁹

สรุป การเรียนเป็นกระบวนการอันหนึ่งที่บุคคลจะเปลี่ยนพฤติกรรม ความรู้สึก ความคิดเห็น และการกระทำของตนเองโดยได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ การเรียนเป็นกิจกรรมอันหนึ่ง ที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงไปภายหลัง เพราะได้เรียนบางสิ่งบางอย่างเราจึงเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่เก่า กระทำหรือดำเนินกิจกรรมบางอย่างผิดจากแต่ก่อน หรือเปลี่ยนทัศนคติความ คิดเห็นในเรื่องบางเรื่อง ทำให้เกิดความตระหนักหรือจิตสำนึกในสิ่งนั้นนั่นเอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับครูพระ

1. ความเป็นมาของโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การศึกษาของไทยในสมัยก่อนนั้นเริ่มต้นที่วัดโดยพ่อแม่จะส่งลูกหลานไปเล่าเรียน เขียน อ่าน ฟีกหัดขีดเกลานิสัยกับพระสงฆ์ที่วัด แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปรูปแบบการศึกษา ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป มีสถานศึกษาที่เรียกว่า “โรงเรียน” เข้ามาแทนที่ ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นครูลดน้อยลง ถอยลงไปเป็นลำดับ จนในที่สุดวิชาศีลธรรมก็หลุดหายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ใดๆ มา ยังมีโรงเรียนหลายแห่งที่เห็นความสำคัญของ “ครูพระ” จึงมักจะนิมนต์ไปช่วยสอนและช่วยอบรมบ่มนิสัยของเด็ก ๆ ที่โรงเรียน อาจจะสัปดาห์ละครั้งหรือเดือนละครั้ง ในขณะที่ฝ่ายพระสงฆ์เองก็พยายามที่จะ “ขอ” เข้าไปสอนในโรงเรียน แม้ว่าจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เองก็ตาม กระนั้นก็ยังถูกปฏิเสธจากโรงเรียนหลายแห่งว่าไม่มีชั่วโมงให้สอน

ต่อมาในปี 2542 กรมศาสนา ซึ่งขณะนั้นยังสังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ริเริ่มโครงการ “ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ขึ้นมา แต่ด้วยงบประมาณอันจำกัดจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ และหลังจากมีการปฏิรูประบบราชการใน พ.ศ. 2545 กรมการศาสนาก็ได้โอนเข้าไปสังกัดกระทรวงใหม่ที่ตั้งขึ้น คือ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นเหตุให้โครงการนี้ต้องสะดุดไป

ในระยะหลัง ๆ มีเสียงสะท้อนมากมายว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันสนใจแต่เรื่องวัตถุ มีการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุนั้น จนกลายเป็นโรคขาดคุณธรรม จริยธรรม

²⁹ ัญญกรณีย์ วงศ์อกนิษฐ์, จิตสำนึกของมัคคุเทศก์ต่อการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการัง, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543), หน้า 15.

ขาดหลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาระดับชาติที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง แต่ทว่าการนำเด็กทุกคนเข้าวัดเป็นเรื่องยากกว่าการนำพระเข้าสู่โรงเรียน

ด้วยเหตุนี้ในปี 2546 กรมศาสนา ซึ่งเปลี่ยนมาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมจึงได้จัดทำโครงการ “ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ขึ้นมาอีกครั้งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา โดยร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โครงการนี้ได้เริ่มมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10 ล้านบาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายค่าดำเนินการจัดทำหนังสืออุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนถวายครูพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประมาณ 800 รูป³⁰

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นและบริบทที่เกี่ยวข้องทุกด้าน แล้วจึงได้มีแนวคิดว่าจะขยายพระสอนฯให้เข้าไปสอนโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ 1 ตำบล ต่อ 1 พระสอนฯ โดยจะขยายเพิ่มขึ้นอีก 4,000 รูปเป็นการนำร่อง จากนั้นได้เสนอของบประมาณกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนฯ จำนวน 4,000 รูป ระบุละ 2,000 บาทต่อเดือนและเป็นค่าดำเนินการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลโครงการเพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนได้แก่เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนพระสอนฯให้มากขึ้น

ในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนฯ

³⁰ พระภูมินทร์ วรโท (ตาตะ), ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553), หน้า 8-9.

3. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการฯ มาแต่เริ่มแรก

4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน

5. ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนฯ ทั่วประเทศ³¹

2. บทบาทของครูพระสอนศีลธรรม

2.1 บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์เพื่อปฏิรูปการศึกษาตามพระบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันศาสนา เช่น วัด เพื่อพัฒนาให้ประชาชนทุกระดับเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) สถาบันศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย³²

ด้วยบทบาทอันสำคัญที่สถาบันศาสนาต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติฉบับปัจจุบันกับบทบาทหน้าที่ สถาบันพระพุทธศาสนากำลังดำเนินการอยู่ในขณะนั้น สอดคล้องกันค่อนข้างมาก กล่าวคือ วัดจัดการศึกษาให้แก่ศาสนทายาทและประชาชนทั่วไปทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ภารกิจของคณะสงฆ์ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศึกษา สงเคราะห์ การสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั้นเป็นภารกิจที่มีอุปการคุณต่อสังคมไทยเป็นอันมาก โดยช่วยเหลือล่อมประชาชนชาวไทยให้ยึดมั่นในคุณธรรม และ ดำเนินชีวิตตามวิถีธรรม และจารีตประเพณีไทยเสมอมา แม้จะมีอุปสรรคและปัญหาทั้งในสังคมนอก วัดและสังคมในวัดก็สามารถขจัดปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไปด้วยดี

2.2 บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย

2.2.1 ด้านการปกครองของพระสงฆ์

³¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ม.ป.ป.), โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (วันที่ 30 เมษายน, 2556), <http://www.krupra.net>

³² พรชูลี อาชวบำรุง, รายงานฉบับย่อย โครงการวิจัยการศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2545), หน้า 75-80.

1) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผน และมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจ และพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลุกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

2) วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมเชิงรุก คือ จัดทำโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยดึงศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชนมีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

3) มหาเถรสมาคมควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ เป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

4) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

5) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาด้านศักยภาพ และเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์

2.2.2 ด้านการศาสนศึกษา

1) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมพระพุทธศาสนาให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรม เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้าน ของคณะสงฆ์

2) พระสงฆ์ควรพัฒนาให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อให้รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

3) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับปรุง ประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัยแต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนธรรม

2.2.3 ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม

1) วัดต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนธรรมที่เข้มแข็ง

2) พระสงฆ์ควรเอาใจใส่ในการศึกษาธรรมะ และเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่ศัทยธรรมพระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนธรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรง คือ เป็นผู้ให้การฝึกอบรมแก่ศาสนิกชน โดยอ้อม คือ การครองตนตามหลักวินัยซึ่งจะก่อให้เกิดศรัทธาแก่บุคคลทั่วไป และให้การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการอบรมพัฒนาจิต และหลักปริยัติทางศาสนาแก่คณาจารย์และวิทยากรผู้ให้การอบรมแก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่ง

3) พระสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษาหรือจัดโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ นำศาสนิกชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมศาสนธรรม โดยมีการวัดเป็นแกนนำ กลุ่มพระสงฆ์ และสื่อมวลชน เป็นต้นหากร่วมมือกันหลายจุดและประสานเครือข่ายเป็นร่างแหทั่วประเทศจะช่วยเหลือคนไทยได้อย่างดียิ่ง

4) พระสงฆ์ควรให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังและพนักงานตามโรงงานที่ไม่มีโอกาสไปฟังเทศน์ที่วัด

2.2.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

1) รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ที่ชัดเจนต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนอย่างแท้จริง และเป็นการอบรมต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์

2) วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชน เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน เป็นศูนย์กลางประสานวิทยากร ช่วยอบรมประชาชนด้านการอาชีพ ตัวอย่างเช่น หลาย ๆ วัดได้ดำเนินการอยู่หรือจัดห้องสมุดชุมชน และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนา ธรรมปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย

2.2.5 ด้านสาธารณูปการ

รัฐมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ด้านการพัฒนาศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.6 ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์ที่สร้างคุณธรรม จริยธรรม และสามารถศีลธรรมในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ชอบที่ควรรวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.3 บทบาทของวัดในการพัฒนาสังคมไทย

2.3.1 วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควรเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ และเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัย

2.3.2 วัดควรเป็นแหล่งการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นแหล่งให้การสงเคราะห์ทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งสามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ทุกวันอาทิตย์วัดควรมีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ปิดโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อบรมศีลธรรม คุณธรรม

2.3.3 วัดควรเป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ท้องถิ่น ควรให้ออกาสวดดำเนินกิจการต่าง ๆ ของท้องถิ่นเพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นที่พักทางใจสร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนเข้าใจศาสนาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.3.4 วัดควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น เป็นศูนย์กลางรับเงินบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ และแรงงานในการพัฒนาท้องถิ่นแบบพึ่งตนเอง จัดอบรมและฝึกอาชีพ หรือส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้แก่สมาชิกครอบครัว

2.3.5 วัดต้องทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องการเผยแผ่ศาสนาธรรมและการทำนุบำรุงศาสนา

2.3.6 วัดควรเป็นสถานที่บำบัดต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อประชาชน ครอบครัว สังคม และชุมชน

2.3.7 ใช้ธรรมะเป็นเครื่องขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกันก็ควร

2.3.8 ควรริบเร่ง ไม่เหมือนศาสนาคริสต์ต้องไปในโบสถ์วันอาทิตย์ หรือศาสนาอิสลามต้องมีการละหมาด วัดจึงไม่มีความสำคัญสำหรับคนรุ่นใหม่ ฉะนั้น วัดควรมีการพัฒนา เช่น จัดทำโครงการและกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เป็นต้น

2.4 บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย

2.4.1 พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องศีลธรรมและความประพฤติดีงาม เพื่อเรียกความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

2.4.2 พระสงฆ์ควรเป็นนักเทศน์ที่ดี เพื่อสามารถดึงดูดจิตใจของประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนได้อย่างถูกต้อง

2.4.3 พระสงฆ์ควรพัฒนาตนเองในด้านความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรมะเพื่อรู้เท่าทันต่อกระแสโลกอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน

2.4.4 พระสงฆ์ควรเอาใจใส่การพัฒนาจิตใจของประชาชนมากกว่าที่จะเน้นการพัฒนาวัตถุในวัดหรือมุงหารรายได้เพียงอย่างเดียว ซึ่งขณะนี้วัดต่าง ๆ ได้เดินหลงทางเข้าสู่ระบบวัตถุนิยมหากวัดดำเนินการเช่นนี้ เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดของประชาชนที่จะเน้นทางด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ

2.4.5 พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเงินหรือวัตถุสิ่งของ แต่หมายถึงด้านคำสอนและหลักธรรมต่าง ๆ

2.4.6 พระสงฆ์ควรดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่นเดียวกับมูลนิธิกลุ่มแสงเทียน ซึ่งนำเลื่อมใสอย่างไรก็ตามจะต้องแก้ปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ การขาดปัจจัย และความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทให้ได้

2.4.7 พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการศึกษาธรรมะให้ถึงแก่น แล้วนำสิ่งที่ศึกษามาถ่ายทอดให้กับประชาชน ทำให้คนไม่ตีกลับเป็นคนดี และมีความรับผิดชอบ

2.4.8 ควรกำหนดให้มีตำแหน่งด้านความรู้และควรแสวงหาพระสงฆ์ที่มีความรู้มาเป็นตัวอย่าง เพื่อให้พระสงฆ์ต้นตัวในการศึกษา หรือมองเห็นความสำคัญในการศึกษาจึงจะนำธรรมะมาเผยแผ่ได้

2.4.9 พระสงฆ์ต้องมีความรู้สมภูมิสามารถรอบรู้ต่อการพัฒนาทั้งจิตใจและรูปแบบการบริหารมีความรู้ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ ต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและผลิตบุคลากรของศาสนาให้มีความเป็นผู้นำ

2.4.10 พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ ของรัฐบาลและเอกชน

2.4.11 พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสมควรที่จะไปให้การอบรมแก่ผู้ต้องขัง ในเรือนจำต่าง ๆ ทั้งด้านปฏิบัติและปฏิบัติ

2.4.12 พระสงฆ์ควรมีการรวมตัวหรือทำงานเป็นทีมทำงานเชิงรุก ซึ่งต้องได้รับสนับสนุนจากเจ้าอาวาสและรัฐบาลในเรื่องงบประมาณ

2.5 บทบาทของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการศึกษาในฐานะครูจริยธรรม

2.5.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 12 เปิดโอกาสให้สถาบันศาสนามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เป็นไปตามกฎกระทรวง ซึ่งรัฐจะสนับสนุนค่าใช้จ่าย จะทำให้เรื่องงบประมาณหมดไปโดยได้รับการสนับสนุนเท่าเทียมกับโรงเรียนของรัฐบาลและเอกชนมีระบบการศึกษาของศาสนาโดยเฉพาะมีการเทียบโอนหลักสูตร ดังนั้นจึงควรตั้งคณะกรรมการร่างกระทรวงในส่วนที่เกี่ยวข้อง จากพระเถรานุเถระที่มีความรู้ และประสบการณ์เป็นอย่างดีเกี่ยวกับพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกบาลี แผนกธรรม และสามัญศึกษา โดยสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานพระพุทธศาสนาหรือกรมศาสนาเป็นฝ่ายเลขานุการ

2.5.2 ควรรีบเร่งดำเนินการร่างกฎกระทรวงตามมาตรา 12 เพื่อกรมศาสนาจะได้เตรียมงบประมาณของปี 2546 โดยมีแผนงาน และโครงการที่ต้องการดำเนินการ เนื่องจากการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี จะมีผลบังคับใช้เต็มรูปแบบ ในวันที่ 11 ตุลาคม 2545 ซึ่งอยู่ในปีงบประมาณ 2546

2.5.3 ให้มีคณะกรรมการศึกษาศาสนาศึกษา และศาสนาสงเคราะห์ ดูแลรับผิดชอบเรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนเป็นการเฉพาะ เพื่อให้คำปรึกษาหารือ และดำเนินการด้านหลักสูตร การถ่ายโอนผลการเรียน และการประเมินผล เป็นต้น

3. ระเบียบปฏิบัติของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้กล่าวถึงระเบียบปฏิบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้³³

1. พระสอนศีลธรรมที่ออกสอนในสถานศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก่อน
 2. พระสอนศีลธรรมต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อยเป็นปริณทล ทั้งเวลาเดินทางไปสอนในขณะสอนและในเวลาเดินทางกลับวัด
 3. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ห้ามนำของผ้าป่า กฐิน หรืออบกบุญเรียไว้ในโรงเรียน
 4. พระสอนศีลธรรมไม่ควรไปคลุกคลีหรือสนิทสนมกับคณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ในโรงเรียนนั้นๆ มากเกินไป จนทำให้ทุกฝ่ายสูญเสียความเป็นกลาง
 5. พระสอนศีลธรรมต้องไม่ก้าวก่างานของคณะครู อาจารย์ หรือผู้บริหารของโรงเรียนนั้น ๆ
 6. พระสอนศีลธรรม ต้องไม่นำวิชาโหราศาสตร์ หรือไสยศาสตร์ไปชี้แนะ หรือขยายผลอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการมอมเมาเยาวชน
 7. พระสอนศีลธรรมต้องไม่ชี้แนะให้นักเรียนไปเที่ยวหรือเยี่ยมเยือนที่วัดตามลำพังหรือเป็นการเฉพาะยกเว้นแต่เป็นกลุ่ม เป็นคณะ หรือไปทั้งห้องเรียน
 8. ในการเข้าห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ ดังนี้
 - 8.1 ถ้าอยู่ในห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ โดยดูความเหมาะสมและระเบียบที่โรงเรียนนั้นๆ ปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว
 - 8.2 ถ้าอยู่ในห้องจริยะ ให้นักเรียนกราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้งทั้งตอนเข้าเรียนและเลิกเรียน
- ขอให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกรูป ได้ปฏิบัติตามระเบียบนี้อย่างเคร่งครัดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ เพื่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของพระสงฆ์ไทย และเพื่อความดำรงตั้งมั่นแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

³³ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มรดกล้านนา, 2551), หน้า 8.

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2.4.1 ความหมายของยาเสพติด

ความหมายของยาเสพติดได้มีหน่วยงานที่ทำงานในด้านยาเสพติดได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ เช่น องค์การอนามัยโลกได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ยาเสพติด” หมายถึง ยาหรือสารเคมีที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ผู้เสพ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม มีอาการผิดปกติหรือทรมาณเมื่อขาดยา สารบางอย่างที่เป็นยาเสพติดอาจไม่ทำให้เกิดอาการขาดยาทางร่างกายแต่เป็นการเสพติดทางจิตใจได้ เช่น บุหรี่ เหล้า กัญชา ซึ่งหากไม่ได้เสพยาจะมีการหยุดจิตใจ โมหะ ฉุนเฉียว กระวนกระวาย อารมณ์ไม่แจ่มใส จิตใจขุ่นข้อง³⁴

สำนักงานพัฒนางานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ให้ความหมายของยาเสพติดว่า ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการกิน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใด ๆ แล้วจะทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเรื่อย ๆ มีอาการอยากยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรงและต่อเนื่องสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง³⁵

ยาเสพติดตามความหมายของพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522 ซึ่งปรากฏในมาตรา 5 กำหนดไว้ดังนี้ ยาเสพติด (Narcotic Drugs) หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น 1) ต้องการขนาดการเสพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ 2) มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา 3) มีความต้องการเสพทั้งร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา 4) สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลงหรือ ยาเสพติด อาจหมายถึง สารใดก็ตามเมื่อรับเข้าสู่ร่างกายแล้ว โดยการกินฉีดสูบหรือดม จะทำให้มีผลต่อจิตใจ และร่างกายของผู้ใช้สารนี้โดยเฉพาะลักษณะต่อไปนี้ 1) ยาเสพติดออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท (Stimulant) ได้แก่ ไบกระท่อม โคเคอิน แอมเฟตามีน เป็นต้น 2) ยาเสพติดออกฤทธิ์หลอนจิตประสาท (Hallucinogen) ได้แก่ กัญชา แอล.เอส.ดี (L.S.D. = Lysergic Acid Diethylamide) ดี.เอ็ม.ที. (D.M.T.=Dimwethyl Trytamine) เป็นต้น 3) สารเสพติดออกฤทธิ์ผสมผสาน (Mixed) ได้แก่ กัญชา ถ้าเสพยาจำนวนน้อยจะกดประสาทอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ต่อเมื่อเสพยาเพิ่มเข้าไปมากจะกลายเป็นพิษหลอนประสาทได้

³⁴โสภณ ชปิลมันน์, อาชญากรรม : ปัญหาที่ควรแก้ไขในสังคมปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2537), หน้า 54.

³⁵สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ, รายงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2534, (กรุงเทพฯ : สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535), หน้า 21.

นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า หมายถึง สารหรือยาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในร่างกายหรือจิตใจของผู้ที่ได้รับเข้าสู่ร่างกาย เป็นผลทำให้ผู้นั้นอยากได้รับหรือจำเป็นต้องได้รับสารนั้นอยู่เป็นอาจิด

จากความหมายของยาเสพติดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีผู้ให้ความหมายที่หลากหลายแต่ก็พบว่ามีประเด็นที่เหมือนกันของความหมายยาเสพติด ซึ่ง นรินทร์ แก้วมีศรี³⁶ ได้สรุปไว้ดังนี้ ยาเสพติด หมายถึง สารเคมีบางชนิดที่เสพ ไม่ว่าจะกิน ทา สูดดม หรือฉีดเข้าสู่ร่างกายทางใดทางหนึ่งต่อเนื่องเป็นนิสัยแล้วจะทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจและสังคมโดยเฉพาะลักษณะต่อไปนี้

1. ผู้ใช้ยาจะต้องเพิ่มปริมาณที่ใช้ขึ้นเรื่อย ๆ
2. เมื่อหยุดการใช้ยา จะทำให้เกิดอาการอดยา เพราะตกเป็นทาสยาทางจิตใจ
3. เมื่อใช้ยาเป็นเวลานาน จะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพของผู้ใช้ยา
4. ทำให้เกิดผลร้ายต่อสังคมโดยรวม

สรุปยาเสพติด หมายถึง สารเคมีที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการรับประทาน ดม สูบ ฉีด เข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ทำให้ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเรื่อย ๆ มีอาการอยากยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรง และต่อเนื่อง สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง

2.4.2 ประเภทของยาเสพติด

ประเภทของยาเสพติด แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2545 แบ่งประเภทยาเสพติดให้โทษเป็น 5 ประเภท คือ

1. ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)
2. ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)
3. ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย ตามหลักเกณฑ์รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา
4. ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

³⁶ เรื่องเดียวกัน.

5. ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าไปอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม³⁷

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2545 โดยประกาศของกระทรวงสาธารณสุขได้ แบ่งยาเสพติดออกเป็น 3 ประเภท³⁸ คือ

1. แบ่งตามฤทธิ์ของยาที่มีผลต่อร่างกายของมนุษย์ คือ

1.1 ยากดประสาทสมอง ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟิน เหล้าแห้ง จะทำให้ประสาทมึนชา สมองจิตใจอารมณ์เยือกเย็น เฉื่อยชาและผ่อนคลายลง

1.2 ยากระตุ้นประสาทสมอง ได้แก่ แอมเฟตามีน ยาบ้า ยาขยัน ใบกระท่อมจะ ออกฤทธิ์กระตุ้น เร่งเร้าประสาท ทำให้เกิดความตื่นตัว และกระวนกระวายประสาทสมองไหวตัวอยู่ เสมอ

1.3 ยาหลอนจิตประสาท ได้แก่ Lysergic Acid Diethylamide (LSD) ทำให้เกิด ประสาทหลอน เห็นภาพผิดไปจากปกติ รสสัมผัสเปลี่ยนแปลง รวมทั้งอวัยวะทั้ง 5 ของร่างกาย แปรปรวนมีปฏิกิริยาผิดไปจากความจริงทั้งหมด

1.4 ยาที่ออกฤทธิ์หลายครั้ง ทั้งกดประสาท กระตุ้นประสาท และประสาทหลอน หรือยาที่ออกฤทธิ์ผสมผสานกัน เช่น กัญชา เมื่อเสพจำนวนน้อยจะเกิดอาการกดประสาทอยู่ชั่วขณะ หนึ่ง ต่อไปถ้าเสพมากขึ้นจะกลายเป็นพิษ มีอาการประสาทหลอนต่อไปได้

2. แบ่งตามแหล่งที่เกิดของยา คือ

2.1 ยาเสพติดธรรมชาติ เป็นยาเสพติดที่กลั่นหรือสกัดได้จากพืช หรือพันธุ์ไม้บาง ชนิด โดยตรงที่เกิดอยู่แล้วตามธรรมชาติหรือนำสารจากพืชเหล่านั้นมาทำกรรมวิธีต่าง ๆ ทางเคมี แปรธาตุไปเป็นยาเสพติดต่อไปได้ เช่น ฝิ่น กัญชา กระท่อม

2.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ เป็นยาเสพติดที่ผลิตขึ้นในห้องปฏิบัติการทดลองด้วย กรรมวิธีทางเคมี นำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ โดยสารที่สังเคราะห์ขึ้นนั้นออกฤทธิ์เหมือน ยาเสพติดจากธรรมชาติ เช่นกัน เช่น เฮโรอีน ยาม้า ยานอนหลับ ยาระงับประสาท เป็นต้น

3. แบ่งตามลักษณะของสารที่ใช้ในวงการแพทย์คือ

3.1 ฝิ่นหรือสารที่มีส่วนประกอบของฝิ่น เช่น มอร์ฟิน ทิงเจอร์ ฝิ่น เฮโรอีน โคเคอีน รวมไปถึงสารสังเคราะห์หลายอย่างที่มีคุณสมบัติคล้าย ๆ กัน

³⁷ ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 119 ตอนที่ 96 ก. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545, ลงวันที่ 30 กันยายน 2545.

³⁸ โสภกา ขปีลมันน์, อ้างแล้ว, หน้า 54-55.

3.2 ยานอนหลับชนิดต่าง ๆ ที่มีผลโดยตรงต่อสมองส่วนกลางยาพวกนี้มีจำหน่ายทั่วไป เช่น ฟีนobarbิโทน เหล้าแห้ง รวมทั้งยานอนหลับอื่นที่ใช้บาร์บิทูเรต ได้แก่ โบรโมต์ คลอโรลไฮเดรต พาร์ลดีโอต์ และยาสังเคราะห์ใหม่ ๆ เช่น กลูตไมด์ และเมตาไกลูอาโลน

3.3 ยากระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน และไบอะครีทอม

3.4 ยาที่ทำให้ประสาทหลอน เช่น กัญชา LSD ยาเหล่านี้ทำให้ประสาทการรับรู้ของคนเราผิดไปจากเดิม

3.5 สารระเหยต่าง ๆ เช่น เบนซิน ทินเนอร์ และการติดเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้แก่ พวกแอลกอฮอล์ ปัจจุบันองค์การอนามัยโลก จัดให้แอลกอฮอล์เป็นสารเสพติดอย่างหนึ่งด้วย เพราะเมื่อดื่มจนติดแล้วจะทำให้ผู้ดื่มมีความต้องการและเพิ่มปริมาณการดื่มเรื่อย ๆ ไป อีกทั้งมีโทษต่อร่างกายเช่นเดียวกับยาเสพติดชนิดอื่น ๆ

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด³⁹ ได้จำแนกประเภทยาเสพติดตามคุณสมบัติออกเป็น 5 ประเภท

1. ยาเสพติดประเภทฝิ่น และกลุ่มของฝิ่น ยาเสพติดประเภทนี้กดประสาท และสมองอย่างรุนแรง ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟิน ฝิ่น และอนุพันธ์อื่น ๆ ที่สกัดได้จากฝิ่น เช่น โคเคอีน เป็นต้น การติดยาประเภทนี้ทำลายทั้งร่างกาย และสภาพจิต สติปัญญา ความนึกคิด และบั่นทอนชีวิตอย่างรวดเร็ว

2. ยาเสพติดประเภทยานอนหลับ และยาสงบประสาท ยานอนหลับชนิดต่าง ๆ ที่เคยใช้ในวงการแพทย์ได้มีผู้นำมาใช้ในทางที่ผิด โดยไม่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์ จึงเกิดการเสพติดขึ้นมาได้ และทำให้เกิดอันตรายแก่สมอง และระบบประสาทของร่างกาย ยาที่ใช้เป็นยาเสพติดอยู่มากในเวลานี้ คือ ยานอนหลับ ประเภทบาร์บิทูเรต และขึ้นชื่อมากในเมืองไทยคือ เซโคนาล (Seconal) หรือเรียกว่า "เหล้าแห้ง" อีกพวกหนึ่งคือ ยาสงบประสาทสำหรับระงับความกระวนกระวาย เคร่งเครียด เป็นยาระงับประสาทอย่างอ่อน

3. ยาเสพติดประเภทกัญชา และพืชกระท่อม กัญชาเป็นยาออกฤทธิ์หลอนประสาท ทำให้ร่างกายเสื่อมโทรม และเป็นโรคจิตได้ง่าย ส่วนพืชกระท่อมมีฤทธิ์ในทางกระตุ้นประสาททำให้ตื่นตัวผิดปกติ ถ้าใช้ไปนาน ๆ จะทำลายประสาทเกิดประสาทหลอน และโรคจิตเช่นเดียวกัน

4. ยาเสพติดประเภท แอมเฟตามีน (Amphetamine) เป็นยากระตุ้นระบบประสาท กลางในอดีตเรียกยานี้ว่า "ยาม้า" หรือยาขยัน หรือม้าขาว ปัจจุบันเรียกว่า "ยาบ้า" ผู้ที่ใช้ในทางที่ผิดมักใช้เป็นแก๊งค์ ยาเพิ่มกำลัง ยาลดความอ้วน ทั้งนี้เพราะยาจำพวกดังกล่าวจะกระตุ้นสมองให้

³⁹ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, อ้างแล้ว, หน้า 3.

ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ร่างกายจะอ่อนล้าทันทีที่หมดฤทธิ์ยา การทำงานของอวัยวะในร่างกายจะผันผวน และผิดปกติ บังคับตัวเองไม่ได้มักมีอาการคลุ้มคลั่งคล้ายคนเป็นโรคจิต ประสาทหลอนตลอดเวลา

5. ยาเสพติดประเภทหลอนประสาท และไอระเหย ผู้เสพยาประเภทนี้จะเกิดอาการ ผันเฟื่องหลอนจิต เป็นแต่ภาพลวงตา ขาดการควบคุมตัวเองมีเมมาอยู่กับความฝันทั้งร้ายและดี ประสาทรับความรู้สึก การมองเห็น การรับรสได้กลิ่น หรือสัมผัสต่าง ๆ จะแปรปรวนผิดปกติไปหมด ผู้ติดยาเหล่านี้สามารถทำอันตรายแก่ชีวิตตนเอง และผู้อื่นได้ เพราะขาดการควบคุมตนเองและ ประสาทหลอนให้หลงผิดไปหมด ยาเสพติดประเภทนี้ได้แก่ พวก **L.S.D** สารจำพวกไอระเหยต่าง ๆ ก็ มีอันตรายเหมือนกัน ผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ นำมาใช้เพื่อให้เกิดอาการมีเมมาอมประสาทตัวเอง หลอน จิตไปต่าง ๆ สารพวกนี้โดยมากเป็นสารเคมี เช่น กาว น้ำมันเบนซินทินเนอร์ อีเธอร์ น้ำยาซักแห้ง ซึ่งเกิดอันตรายต่อประสาท ทำให้มีเมมา คลื่นไส้ เวียนศีรษะและเมาได้ง่าย

สรุป ประเภทของยาเสพติดโดยแยกตามคุณสมบัติของการออกฤทธิ์ยาแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ ประเภทฝิ่นและกลุ่มของฝิ่น ประเภทยานอนหลับและยาสงบประสาทประเภทกัญชา และพืชกระท่อม ประเภทแอมเฟตามีน ประเภทหลอนประสาทและไอระเหย

2.4.3 ลักษณะและฤทธิ์ของสิ่งเสพติด

สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย⁴⁰ กล่าวว่า สิ่งเสพติดมีอยู่ด้วยกันหลายชนิด แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงบางชนิดที่สำคัญเท่านั้น ได้แก่

1. ฝิ่น (Opium) เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง ชอบขึ้นในภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาและ บริเวณที่ราบสูงที่มีอากาศหนาวเย็น เช่น ภาคเหนือ เป็นต้น ต้นฝิ่นที่เจริญงอกงามจะออกดอกสีแดง หรือสีชมพูอ่อน ซึ่งจะเจริญเป็นผลฝิ่นต่อไป เมื่อผลฝิ่นแก่พอสมควรจึงลงมือกรีดก็จะได้ "ยางฝิ่น" สีขาวข้น ถ้าปล่อยให้แห้งให้แห้งจะกลายเป็นยางเหนียวสีน้ำตาลไหม้หรือสีดำ มีกลิ่นเหม็นเขียวและรส ขม ซึ่งเรียกว่าฝิ่นดิบ ต่อจากนั้นจึงนำฝิ่นดิบมาเคี่ยวกับน้ำด้วยความร้อนก็จะได้ "ฝิ่นสุก" เพื่อใช้ในการสูบบรรเทาหรือจำหน่ายต่อไป

ฝิ่นมีสารประกอบที่สำคัญคือโปรตีน เกลือแร่ กรออินทรีย์ และอัลคาลอยด์ (Alkaloid) แอลคาลอยด์จากฝิ่นแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ออกฤทธิ์ทำให้เกิดอาการมีเมมาหรือเสพติด ได้แก่ มอร์ฟีน (Morphine) โคเดอีน (Codeine) และเทเบอีน (Thebaine) ส่วนอีกประเภทหนึ่งจะมี ฤทธิ์ทำให้กล้ามเนื้อหย่อนและคลายตัวแต่ไม่ทำให้เกิดการเสพติด ได้แก่ สารปาปาเวอริน (Papaverine)

⁴⁰สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย, ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2536), หน้า 66-76.

ฝิ่นที่สูบหรือรับประทานเข้าไปจะออกฤทธิ์กดประสาทสมอง ทำให้นอนหลับสนิท เคลิบเคลิ้มและมีการประสาทหลอน ผู้ที่ติดฝิ่นจะมีความสามารถในการคิดอ่านช้าลงแข็งขี้มกการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ช้าลง เช่น สมอง หัวใจและการหายใจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ฝิ่นยังทำให้ตับเสื่อมสภาพมีอาการเบื่ออาหารท้องผูก ระดับฮอร์โมนเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการขาดประจำเดือนในผู้หญิง และหมดสมรรถภาพทางเพศในผู้ชาย ร่างกายทรุดโทรมมีโรคอื่น ๆ แทรก เช่น โรคขาดสารอาหาร วัณโรค โรคติดเชื้อ เป็นต้น

อาการขาดหรืออดยา (Withdrawal Symptoms) จะเริ่มหลังจากได้รับยาครั้งสุดท้าย 4-10 ชั่วโมง แล้วหยุดยาหรือไม่สามารถหายามาเสพได้อีก อาการต่าง ๆ มีดังนี้ ภาวะวณกระวายหงุดหงิดโกรธง่าย ลูกลึกลูกจน ตื่นเต้น ตกใจง่ายหาวนอนบ่อย ๆ มีน้ำมูก น้ำตาและเหงื่อออกมาก กล้ามเนื้อกระตุก ม่านตาขยาย ปวดท้อง อาเจียน บางรายจะมีอาการรุนแรงถึงขนาดถ่ายเป็นเลือดที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า “ลงแดง” นอกจากนี้จะมีอาการประสาทหลอน นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร หายใจหอบถี่ ความดันเลือดและอุณหภูมิในร่างกายสูงขึ้นกว่าเดิม อาการขาดยาจะรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของยาเสพติด ขนาดของยาที่เคยได้รับ และระยะเวลาที่ติดยานั้น

2. มอร์ฟีน (Morphine) ในปี ค.ศ. 1803 นักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมันชื่อ Friedrich Setiner เอาแอลคาลอยด์ที่สำคัญออกมาจากฝิ่นดิบ โดยใช้ฝิ่นหนัก 1 ปอนด์จะสกัดได้มอร์ฟีน 0.22 ออนซ์ หรือประมาณ 6.6 กรัม มอร์ฟีนที่ถูกสกัดออกมาจะมีลักษณะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่นมีรสขมและมีฤทธิ์ รุนแรงกว่าฝิ่นประมาณ 8-10 เท่ามอร์ฟีนที่ใช้ในปัจจุบันมักทำเป็นก้อน แท่งหรือละลายบรรจุหลอดสำหรับฉีดการนำมอร์ฟีน เข้าสู่ร่างกายทำได้โดยวิธีรับประทานหรือฉีดมอร์ฟีน มีทั้งฤทธิ์กดและฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ผลของการกดระบบประสาทส่วนกลางจะทำให้ศูนย์ประสาทเกิดความรู้สึกมึนชา อาการเจ็บปวดต่าง ๆ หมดไป กล้ามเนื้อหมดไป มีความรู้สึกสบายกังวล ในที่สุดจะทำให้ห้วงนอน นอกจากนี้มอร์ฟีนยังมีฤทธิ์กดศูนย์การไอ ทำให้ระงับการไอ กดศูนย์การควบคุมการหายใจทำให้ร่างกายหายใจช้าลงซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตได้ ส่วนผลการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางจะทำให้มีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ม่านตาหรี่ บางรายจะมีอาการตื่นเต้นเกิดขึ้นด้วยฤทธิ์ของมอร์ฟีนต่อทางเดินอาหารจะทำให้กระเพาะอาหารและลำไส้ทำงานน้อยลงท้องผูก และปัสสาวะลำบาก

3. เฮโรอีน (Heroin) ในปี ค.ศ. 1874 นักวิจัยชาวอังกฤษ ชื่อ (C.R. Wright) ได้ค้นพบวิธีสังเคราะห์เฮโรอีนจากมอร์ฟีน โดยใช้ไนยาแอซีติคแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) ต่อมาในปี ค.ศ. 1898 บริษัทผลิตยาไบเออร์ (Bayer) แห่งเยอรมัน ได้นำมาผลิตเป็นยาเพื่อใช้ในการระงับความเจ็บปวดต่าง ๆ แก้อหวนลมอักเสบ ไอเรื้อรัง หืด และวัณโรคได้ ต่อมาจึงทราบว่าเฮโรอีนเป็นยาที่เสพติดได้ง่ายมากและเลิกได้ยาก มีความรุนแรงสูงกว่ามอร์ฟีนประมาณ 5-8 เท่า แรงกว่าฝิ่นถึง 80 เท่า และถ้าทำให้บริสุทธิ์จะมีฤทธิ์แรงกว่าฝิ่นถึง 100 เท่าตัว

เฮโรอินที่มีจำหน่ายในประเทศไทย มี 2 ชนิดคือ

1. เฮโรอินผงสีขาวหรือเรียกว่า เบอร์ 4 มีลักษณะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น รสขมจัด เป็นเฮโรอินบริสุทธิ์ผลิตขึ้นมาตามหลักวิชาเคมี เฮโรอินชนิดนี้นิยมเสพโดยการฉีดเข้าเส้นเลือด

2. เฮโรอินผสม หรือเรียกว่า เบอร์ 3 หรือไอระเหย เป็นเฮโรอินไม่บริสุทธิ์ เพราะมีสารอื่น ๆ ปนอยู่ด้วย เช่น สารหนู สตริกนิน ยานอนหลับ กรดประสาททอง น้ำกัญชาติบยาแอสไพริน เอ พี ซี ตลอดจนสีต่าง ๆ มาผสมเพื่อเป็นการจูงใจผู้เสพ มีลักษณะเป็นเกล็ดหรือผงคล้ายอิฐทุบปน เฮโรอินชนิดนี้จะมีสารเฮโรอินอยู่เพียง 8-10 เปอร์เซ็นต์ อาจทำเป็นแคปซูลหรือใส่ถุงพลาสติก เพราะเหตุที่ผลิตขึ้นมาโดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชา และมีสารอื่นที่มีพิษเจือปนอยู่มาก จึงทำให้ผู้เสพยามีอาการมึนเมาหรือมึนงง และมีฤทธิ์ทำลายสุขภาพและจิตใจเป็นอย่างมาก และเป็นอันตรายร้ายแรงกว่าชนิดผงขาว นิยมเสพเข้าสู่ร่างกาย โดยวิธีสูดดมควันเข้าจมูก โดยการสูบ ใช้ผสมอาหาร หรือเครื่องดื่มโดยการฉีดเข้าทางกล้ามเนื้อหรือเส้นเลือด

สำหรับเฮโรอิน มีฤทธิ์เช่นเดียวกับฝิ่นและมอร์ฟีนคือ ผู้เสพยาจะรู้สึกง่วงนอน อาการเจ็บปวดถูกกดไว้ อารมณ์เปลี่ยนแปลง ความรู้สึกสับสน ร่างกายจะชิวชืด ผอมเหลือง ใบหน้าหมองคล้ำ เกียจคร้าน ไม่อยากทำงาน เป็นต้น

4. บาร์บิทูเรต (Barbiturate) ใช้เป็นยานอนหลับระงับความวิตกกังวล ผ่อนคลายความตึงเครียด ระงับอาการชักหรือป้องกันการชัก บาร์บิทูเรตที่รู้จักกันดีและใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ เซโคบาร์บิทัล (Secobarbital) หรือที่เรียกว่าเหล้าแห่ง (Seconal) โกวแดง ปัสสาวะแดง เป็นผง สีขาว บรรจุอยู่ในแคปซูล สีแดง ฤทธิ์ของบาร์บิทูเรต จะกดสมองทำให้ทำงานน้อยลงแต่ถ้าใช้ยาเกินขนาดก็ จะทำให้มีฤทธิ์ กดสมองอย่างรุนแรง ถึงขนาดทำให้สลบ หหมดความรู้สึก และเสียชีวิต เนื่องจากยาไป กดศูนย์การหายใจ กรณีที่ใช้ยาเป็นระยะเวลาานานจะทำให้เกิดการเสพติดทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ผู้เสพยา โดยจะทำให้มีอาการมึนงง ใจคอหงุดหงิด ความรู้สึกเลือนลอย ขาดความรับผิดชอบ ชอบทะเลาะวิวาทก้าวร้าวผู้อื่น และสามารถทำร้ายตัวเอง นอกจากบาร์บิทูเรตแล้ว ก็ยังมียานอนหลับที่ไม่ใช่บาร์บิทูเรต (Non-Barbiturates) ที่นิยมนำมาใช้ได้แก่ โบรไมด์ (Bromides) เมทาควาโลน (Methaqualone) และกลูเตทิไมด์ (Glutethimide) ยาพวกนี้มีฤทธิ์ในการกดประสาท ส่วนกลางน้อยกว่าบาร์บิทูเรต และบางชนิดทำให้หลับได้ไม่สนิทเท่าที่ควร เมื่อตื่นขึ้นมาแล้วยังมีอาการมึนงงและง่วงนอน

5. ยากล่อมประสาท (Tranquilizers) เป็นยาที่ฤทธิ์สมองช่วยผ่อนคลายความเครียด ทำให้ จิตใจสงบหายกังวล ในทางการแพทย์ได้แบ่งยากล่อมประสาทออกเป็น 2 ประเภท คือ พวกที่มีฤทธิ์แรง (Major Tranquilizers) ได้แก่ ฟีนโทธาซีน (Phenothazines) ซึ่งใช้เป็นยาบำบัดโรคจิต ชนิดที่มีอาการประสาทหลอน ส่วนพวกที่มีฤทธิ์อ่อน (Minor Tranquilizers) ได้แก่ เมโพรบาเมต (Meprobamate) และเบนโซไดอะซีปีน (Benzodiazepines) ใช้ระงับความวิตกกังวลช่วยผ่อนคลาย

ความตึงเครียดของสมองและอารมณ์ ทำให้หลับง่ายขึ้น การใช้ยาพวกนี้ที่มีฤทธิ์อ่อนเป็นระยะเวลานานจะทำให้ร่างกายเกิดการต้านทานต่อยา และเกิดการเสพติดได้โดยเฉพาะเมโพรบาเมต ถ้าใช้เกินขนาดจะเกิดการหายใจ ความดันเลือดต่ำ สมองถูกกดได้ทำให้หมดสติและตายได้

6. แอมเฟตามีน (Amphetamine) มีชื่อเรียกตามภาษาตลาดว่า ยาบ้าหรือยาขยัน เป็นยาที่มีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางและระบบประสาทส่วนปลาย ทำให้มีอาการตื่นตัว หายง่วงนอน พุดมากและมีความซนแข็งในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้หลอดเลือดตีบ เล็กลง หัวใจเต้นเร็วขึ้น ความดันเลือดสูงมือสั่น ใจสั่น หลอดลมขยายมานานตาขยาย เหงื่อออกมาก ปากแห้ง เบื่ออาหาร บางคนนำมาใช้เป็นยาลดความอ้วน แต่ถ้าใช้เกินขนาดจะทำให้เวียนศีรษะ อ่อนเพลีย เป็นไข้ หัวใจเต้นแรง คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดิน และปวดท้องอย่างรุนแรง มีอาการชัก หมดสติ และตาย เนื่องจากหลอดเลือดในสมองแตกหรือหัวใจวายการใช้แอมเฟตามีนเป็นระยะเวลานานจะทำให้ร่างกายเกิดความต้านทานและเกิดการเสพติดได้ นอกจากนี้ยังเป็นหนทางนำไปสู่การใช้ยาเสพติดชนิดอื่น ๆ

7. กัญชา (Cannabis) เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่งขึ้นง่ายในเขตร้อน นำส่วนยอดของช่อดอกตัวเมียตากแห้งบดให้เป็นผงหรือหั่นเป็นชิ้นเล็ก แล้วนำมาบ้วนเป็นบุหรี่หรือสูบด้วยกล้องหรือนำมาเคี้ยวหรือผสมกับอาหารรับประทาน บางกัญชามีสารสำคัญพวกแคนนาบินอยด์ (Cannabinoids) อยู่ประมาณ 30 ชนิด แต่ที่สำคัญมีเพียง 3 ชนิด คือ คาร์นาบิไดล (Cannabidiol) แคนนาบินอล (Cannabinal) และเตตระไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydro cannabinal) หรือ THC ตัวที่สำคัญที่สุดที่แสดงฤทธิ์ของกัญชา ได้แก่ THC ซึ่งเป็นสารที่สำคัญที่ทำให้ร่างกาย อารมณ์ และจิตใจเปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่เสพกัญชาจะมีอาการ ตื่นเต้น ช่างพูดหัวเราะส่งเสียงดัง กล้ามเนื้ออ่อนเปลี้ยแขนขาทำงานไม่ประสานกัน คล้ายคนเมาสุรา หลังจากนั้นจะมีอาการง่วงนอน จนไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ถ้าได้รับปริมาณกัญชาสูงก็จะทำให้ความจำเสื่อมมีอาการประสาทหลอน หวาดระแวง ความคิดสับสน จิตใจเสื่อมลง การใช้กัญชาติดต่อกันเป็นระยะเวลานานจะทำให้ร่างกายเกิดความต้านทานจึงต้องใช้ปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นหนทางไปสู่การเสพยาชนิดอื่น ๆ ได้ง่าย

8. กระท่อม (Mitragyna Speciosa) เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลางมีแก่น และเป็นไม้เนื้อแข็ง ใบหนา ก้านเส้นใบมีทั้งชนิดสีเขียว และสีแดงเรื่อ ๆ ขึ้นง่ายในภูมิภาคเขตร้อนที่มีฝนตกชุก สารที่ทำให้เสพติดที่สำคัญ ได้แก่ มิตราจีนิน (Mitragynine) ซึ่งจะออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทสมอง ทำให้หายปวดเมื่อย อารมณ์แจ่มใส ทำงานได้ทนทาน ทนแดดได้ดี ไม่กลัวน้ำ คืออาบน้ำได้ตามปกติ แต่กลัวฝนเป็นที่สุด เพียงแค่ฝนตั่งเค้าก็จะมีอาการหนาวสั่น ถ้าเสพมาก ๆ ก็จะเกิดอาการกระวนกระวาย คลื่นไส้ อาเจียน และถ้าเสพเป็นเวลานาน ๆ จะทำให้ร่างกายทรุดโทรม และมีอาการคลุ้มคลั่งเป็นโรคจิตได้ง่าย วิธีเสพใบกระท่อมมี 2 วิธีคือเคี้ยวใบที่ลอกก้านและเส้นใบออกแล้ว หรือป่นใบที่ตากแดดจนกรอบให้เป็นผงแล้วใช้ชงกับน้ำร้อนหรือรับประทานเป็นผง

9. ยาหลอนประสาท (Hallucinogen) เป็นยาที่ใช้แล้วมีผลต่อจิตใจโดยตรง ทำให้ประสาทของการรับรู้ผิดไปจากธรรมชาติมีอาการประสาทหลอน เป็นยาที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่ แอล เอส ดี (LSD) ดี เอ็ม ที (DMT) เอส ที พี (STP) กัญชา เมสคาลีน (Mescaline) ไชโลซิบิน (Philocybin) เมลโลว์เยลโลว์ (Mellow Yellow) ดังนี้

9.1 แอล เอส ดี เป็นสารสังเคราะห์จากเชื้อรา มีลักษณะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น นิยมผลิตออกมาเป็นเม็ด หรือแคปซูล มีสีขาว สีฟ้า สีเขียวอ่อน บางครั้งเป็นยาน้ำ เมื่อเสพเข้าไปจะทำให้หัวใจเต้นเร็วขึ้น ความดันเลือดสูง ม่านตาขยาย มือเท้าสั่น เหงื่อออกมาก บางรายมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ส่วนผลที่มีต่อจิตใจและระบบประสาทคือ มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย ประสาทรับความรู้สึกแปรปรวนไม่สามารถคุมสติได้ ถ้าใช้เป็นระยะเวลาานานจะติดยา และรักษาให้หายขาดได้ยาก ซึ่งจะกลายเป็นผู้ไร้สมรรถภาพ โรคจิตทรมานและอาจฆ่าตัวตายได้

9.2 ดี เอ็ม ที เป็นสารที่สกัดได้จากพืชตระกูลถั่วชื่อ พิตตาเดเนีย (Piptadenia) ซึ่งมีอยู่ในหมู่เกาะทะเลแคริบเบียนและในประเทศอเมริกาใต้ เสพโดยผสมสาร ดี เอ็ม ที ขนาดเพียง 70 มิลลิกรัมกับกัญชา มวนบุหรี่ยสูบ จะทำให้เกิดภาพหลอน นอกจากนี้จากใช้วิธีแกะเอาเมล็ดพืช พิตตาเดเนียมาบดให้ละเอียดแล้วใช้น้ำต้มน้ำเข้าทางจมูก

9.3 เมสคาลีน เป็นสารที่สกัดได้จากต้นกระบองเพชรชนิดหนึ่ง ชื่อ พิโยค (Peyote) สารเมสคาลีนมีทั้งชนิดน้ำผงและแคปซูล มีฤทธิ์ทำให้รู้สึกสบายใจไวต่อความรู้สึกเกิดภาพหลอนเหมือนตกอยู่ในความฝัน เช่นเดียวกับการเสพสาร แอล เอส ดี

9.4 ไชโลซิบิน เป็นสารที่ได้จากเห็ดชนิดหนึ่ง ชื่อ ไชโลซิเบ็กซิกานา (Philocybin Mexicana) พบมากในอเมริกากลางทำเป็นผงหรือยาน้ำ การเสพสารชนิดนี้จะทำให้มีอาการคลื่นไส้ ม่านตาหรี่ อารมณ์แปรปรวน

9.5 เมลโลว์เยลโลว์ เป็นสารที่ได้จากการนำเปลือกกล้วยหอมมาตากแห้งแล้วสูบมีตัวยาที่สำคัญคือ บานาดีน (Bananadine) ทำให้ผู้เสพมีอาการสนุกครึกครื้น คล้ายการเสพกัญชาแต่มีผลทำให้หลอดเลือดอักเสบ

9.6 เอส ที พี เป็นสารแอมเฟตีนอีกจำนวนหนึ่ง มีฤทธิ์ทำให้เกิดอาการประสาทหลอน และกระตุ้นประสาททั้งสองแบบพร้อมกัน โดยจะทำให้หัวใจเต้นเร็วขึ้น ความดันเลือดสูง ม่านตาขยายแต่ถ้ามีอาการปากแห้งเหงื่อออกมาก คลื่นไส้ เกิดภาพหลอน จิตใจว่าวุ่นขาดสติและสับสนเป็นต้น

ผู้วิจัย สรุปได้ว่ายาเสพติดให้โทษเป็น 5 ประเภท คือ ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ และอาเซติลคลอไรด์ ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าไปอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา พืช กระทั่ง

2.4.4 ประวัติความเป็นมาของยาเสพติดในประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁴¹ ได้กล่าวถึงความเป็นมาของยาเสพติด มนุษย์เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ยาเสพติดชนิดแรกที่รู้จักกันดี คือฝิ่น มนุษย์รู้จักปลูกพืชชนิดนี้มาหลายพันปี ยางฝิ่นนั้นได้ถูกนำมาใช้เป็นทั้งยารักษาโรคและใช้ในทางบันเทิงประเภท

ชาวอาหรับได้นำฝิ่นเข้าไปยังประเทศจีนเมื่อราวศตวรรษที่ 7 ต่อมาในศตวรรษที่ 17 ชาวเขาซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจีนได้รับเอาวิธีการเสพและปลูกฝิ่นไว้ ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เริ่มมีการติดต่อค้าขายทางเรือกับประเทศจีน เมื่อครั้งสมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา การค้าฝิ่นเริ่มแพร่หลายเข้ามา สังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเริ่มปรากฏปัญหาการเสพฝิ่นอันเนื่องมาจากผู้เสพฝิ่นไม่เป็นอันทำมาหากิน ทหารไม่มีกำลังรบ ทำให้อาจพ่ายแพ้แก่ข้าศึกได้ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จึงทรงบัญญัติบทลงโทษ ผู้กระทำความผิดเอาไว้ใน พระอัยการลักษณะโจรที่มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า

มาตราหนึ่งผู้เสพฝิ่นกินฝิ่นขายฝิ่นนั้นให้ลงพระอาญาจหนักหนา ธิราชการให้สิ้นเชิง ทะเวนบก 3 วัน ทะเวนเรือ 3 วัน ให้จำใส่คุกขังไว้กว่าจะอดได้ ถ้าอดได้แล้วให้เรียกทานบนแก้ตัว ญาติพี่น้องไว้แล้วจึงให้ปล่อยผู้สูบฝิ่นขายฝิ่นกินฝิ่นออกจากโทษ...

ต่อมาถึงยุครัตนโกสินทร์ปัญหาการเสพฝิ่นและการลักลอบค้าฝิ่นยังไม่ลดลง สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีกฎหมายที่สำคัญ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติห้ามไม่ให้ซื้อฝิ่น ขายฝิ่น สูบฝิ่น จ.ศ. 1173 (พ.ศ. 2354) พระราชกำหนดห้ามสูบฝิ่น จ.ศ. 1181 (พ.ศ. 2362) และประกาศเพิ่มเติมห้ามมิให้ลักจำหน่ายฝิ่นและสูบฝิ่น จ.ศ. 1182 (พ.ศ. 2363) ดังปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับบทลงโทษทางกฎหมายที่น่าสนใจหลายประการ เป็นต้นว่า

...แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบฝิ่น กินฝิ่น ซื้อฝิ่น ขายฝิ่น และเป็นผู้ซื้อขาย เป็นอันขาดทีเดียว ถ้ามีฟังจับได้และมีผู้ฟ้องร้อง พิจารณาเป็นสัจจะ ให้พระราชอาญาเขียน 3 ยก ทะเวนบก 3 วัน ทะเวนเรือ 3 วัน ธิราชบาตร บุตร ภรรยา และทรัพย์สิ่งของให้สิ้นเชิง ให้ส่งไปตะพุ่นหญ้าช้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจ มีได้เอาความมาว่ากล่าวให้ลงพระอาญาเขียน 60 ที

ต่อมารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับจีนมีความเจริญรุ่งเรือง เริ่มมีชาวจนอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารจำนวนมาก รวมทั้งได้มีการนำเอาฝิ่นเข้ามาสูบและจำหน่ายในประเทศไทยแพร่หลายมากขึ้น พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงโทษภัยที่จะเกิดขึ้น ทรงออกพระราชบัญญัติเรื่องฝิ่นและลักษณะ ค.ศ. 1186 ห้ามการค้าและการสูบฝิ่น มีการกวาดจับกุมโดยเคร่งครัด ทำให้การสูบฝิ่นต้องกระทำในลักษณะที่ซ่อนเร้น การนำเข้าและการจำหน่ายฝิ่นต้องกระทำในลักษณะที่แอบแฝง ในขณะที่ฝิ่นหายาก ทำให้ราคาเริ่มสูงขึ้น เกิดมีการช่อง

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, อ้างแล้ว, หน้า 1.

สมเด็จพระสันตปาปาอียิปต์ตามหัวเมืองชายทะเล เพื่อทำหน้าที่คอยรับฝิ่นจากเรือสำเภานำมาจากประเทศจีน จากนั้นก็จะซุกซ่อนปะปนกับสินค้าอื่น ๆ เพื่อนำไปเก็บรักษาไว้ตามกงสีใหญ่สำหรับจัดจำหน่ายต่อไป เมื่อทางการดำเนินการปราบปรามอย่างหนัก ทำให้กลุ่มอั้งยี่กระจัดกระจายกันหลบหนีไป นำไปสู่การแตกตัวของกลุ่มอั้งยี่ขึ้นหลายกลุ่มหลายพวกหลายพื้นที่ ถึงแม้จะมีการห้ามการค้าขายและสูบฝิ่น แต่ก็ยังไม่สามารถยุติการลักลอบการค้าฝิ่นได้ เพื่อเป็นการควบคุมฝิ่น ป้องกันผู้เสพฝิ่นรายใหญ่ หลีกเลี่ยงการต่อสู้กับพวกอั้งยี่ ป้องกันเงินตราล้นไหลออกนอกประเทศ และเก็บภาษีฝิ่นหารายได้ให้แก่รัฐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนนโยบายใหม่อนุญาตให้มีระบบเจ้าภาษีฝิ่น ให้คนจีนเท่านั้นที่สูบฝิ่นได้ ส่วนคนไทยห้ามเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะได้มีพระราชบัญญัติโปรดเกล้าฯ ให้จับคนไทยสูบฝิ่น ขายฝิ่น พิจารณาลงอาญาสักหน้า เขียน จำคุก จ.ศ. 1215 นอกจากนี้ความกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศส่งผลกระทบต่อให้มีการตกลงสนธิสัญญากับอังกฤษ (The Bowring Treaty) ประเทศไทยต้องยอมให้อังกฤษนำฝิ่นเข้ามาขายกับเจ้าภาษีโดยไม่มีข้อจำกัด มีการจัดตั้งภาษีฝิ่นโดยนายภาษีเป็นผู้ดำเนินการ ความซับซ้อนของการค้าฝิ่นถือเป็นภาระหนักของการปราบปรามตลอดเวลา

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงภัยอันตรายของปัญหาฝิ่น และมีพระราชประสงค์ให้มีการเลิกสูบฝิ่นภายในประเทศแบบอย่างค่อยเป็นค่อยไปในขณะที่ภาษีฝิ่นเป็นรายได้ประมาณหนึ่งในห้าของรายได้ทั้งหมดของประเทศ การค้าฝิ่นของรัฐจึงมีมาอย่างต่อเนื่อง แต่ต่อมาภายหลัง เกิดปัญหาการลักลอบค้าฝิ่นเถื่อนอย่างรุนแรงมากขึ้น ทำให้เจ้าภาษีผูกขาดฝิ่นขาดทุน ไม่มีใครกล้าเป็นเจ้าภาษี ส่งผลให้รายได้ของรัฐพลอยลดลงไปด้วย ไม่อาศัยการประมูลผูกขาดจากเจ้าภาษี รัฐได้เข้าควบคุมการจำหน่าย รวมทั้งการเสฟฝิ่นด้วยมีการออกใบอนุญาตให้แก่ห้างร้านที่จำหน่ายฝิ่นให้แก่ผู้เสพ และเมื่อ พ.ศ. 2449 ได้มีการจัดตั้งกรมฝิ่นหลวงขึ้นในเวลาต่อมา การลักลอบจัดจำหน่ายฝิ่นได้พลิกแพลงรูปแบบไปจากเดิมโดยการผ่านทางยาร์กษาโรค ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า “ยาอี” รวมทั้งปรากฏการใช้มอร์ฟิน ซึ่งนำเข้ามาในประเทศ

จนกระทั่ง พ.ศ. 2451 รัฐบาลได้ประกาศห้ามนำยาเสพติดเข้าในประเทศ และใน พ.ศ. 2456 รัฐบาลได้จัดตั้งโรงงานต้มและบรรจุฝิ่น ต่อเมื่อ พ.ศ. 2452 ประเทศต่าง ๆ จำนวน 13 ประเทศได้ริเริ่มความพยายามในการควบคุมปัญหาฝิ่นในรูปแบบของการประชุมระหว่างประเทศเพื่อประเมินสถานการณ์ทางการค้าและการใช้ฝิ่นในประเทศต่าง ๆ และประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ด้วย คณะผู้แทนของไทยได้รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ประเทศไทยมีการปลูกฝิ่นในพื้นที่ภาคเหนือเล็กน้อย สำหรับใช้ในชุมชนผู้ผลิตเอง ปริมาณผลผลิตที่ได้มีน้อยมาก ประเทศไทย จึงมิได้อยู่ในฐานะผู้ผลิตฝิ่น ฝิ่นที่ใช้ในประเทศไทยนั้นส่งมาจากประเทศอินเดียและจีน ต่อมา เมื่อปี พ.ศ. 2455 ได้มีการประชุมระหว่างประเทศที่กรุงเฮก (Hague Convention) เพื่อควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ มีการลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศด้วยเรื่องฝิ่น โดยมีองค์การสันนิบาตชาติ

เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานให้มีการปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว และประเทศไทยได้ใช้สัตยาบันต่ออนุสัญญานี้ในวันที่ 1 ธันวาคม 2457 และได้มีการรับรองสัญญาสันติภาพเมืองเวซายส์ ข้อ 295 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2462 ซึ่งเป็นสัญญาที่มุ่งหมายในด้านการปราบปรามยาเสพติด

ต่อมา รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติมอร์ฟินและโคเคอิน พุทธศักราช 2456 พระราชบัญญัติฝิ่น พุทธศักราช 2464 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2465 เนื่องจากในตอนนั้นมีทั้งฝิ่น อนุพันธ์ฝิ่น ใบโคคาและเกลือที่ประกอบขึ้นจากใบโคคา

ต่อมา รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการบังคับให้ร้านฝิ่นนำฝิ่นมาขายคืนแก่เจ้าพนักงานเป็นจำนวนร้อยละ 40-60 ของเนื้อฝิ่นที่มีอยู่ และเริ่มจัดเป็นร้านรัฐบาลในกรุงเทพมหานครและบางมณฑล

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลปัญหายาเสพติดเริ่มมีความหลากหลายและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยใน พ.ศ. 2477 ได้มีการออกพระราชบัญญัติกัญชา พุทธศักราช 2477 และใน พ.ศ. 2486 ได้มีการออกพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พุทธศักราช 2486 ต่อมา ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เริ่มมีการนำแอมเฟตามีนมาใช้ในการบำบัดรักษาโรคตามร้านขายยาในประเทศไทย ต่อมาเกิดการแพร่ระบาดของแอมเฟตามีนที่มีตราเป็นรูปหัวม้าหมากรุก จึงได้มีการควบคุมให้เป็นยาอันตรายภายใต้พระราชบัญญัติการขายยา พุทธศักราช 2493 ในปี พ.ศ. 2496 องค์การสหประชาชาติได้มีความพยายามอย่างมากในการที่จะจำกัดขอบเขตของการผลิตฝิ่น เพื่อให้มีไว้ใช้เฉพาะในวงการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น มีการจัดสรรโควตาของประเทศผู้ผลิตและประเทศผู้ซื้อ มีการกำหนดระเบียบการตรวจสอบระหว่างประเทศ พ.ศ. 2498 รัฐบาลมีนโยบายให้เลิกการสูบและจำหน่ายฝิ่นตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2499 แต่กระทรวงการคลังเห็นว่ารัฐจะขาดรายได้ของแผ่นดินลงไปมาก จึงขอเลื่อนเป็นให้เลิกฝิ่นเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2499

เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองประเทศและต่อมาได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ให้เลิกการเสพฝิ่นและจำหน่ายฝิ่นทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2502 เป็นต้นไป ยุบเลิกร้านจำหน่ายฝิ่น ผู้เสพฝิ่นต้องขึ้นทะเบียนขออนุญาต และผู้ติดยาต้องเข้ารับการรักษา ในขณะนี้ ได้มีการใช้อำนาจฝ่ายบริหารลงโทษผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 โดยเฉพาะมาตรา 17 ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีสั่งการลงโทษได้อย่างเด็ดขาดและกว้างขวางโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของศาลสถิตยุติธรรม ได้มีคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดถึงขั้นประหารชีวิต 5 คน ลงโทษจำคุก 12 คน หลังจากการเสพฝิ่นและจำหน่ายฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในปี พ.ศ. 2502 เริ่มปรากฏการณ์แพร่ระบาดของเฮโรอีนเบอร์ 3 เข้ามาแทนที่ จนกระทั่งหลังจากนั้นอีก 4 - 5 ปี เฮโรอีนเบอร์ 4 หรือที่เรียกกันว่า ผงขาวก็แพร่ระบาดตามมา พ.ศ. 2503 รัฐบาลไทยได้ส่งผู้แทน

เข้าร่วมประชุมประเทศสมาชิกขององค์การตำรวจสากลว่าด้วยปัญหาการควบคุมยาเสพติดให้โทษที่เมืองละฮอร์ ประเทศปากีสถาน โดยที่ประชุมได้มีมติให้ประเทศสมาชิกจัดตั้งสำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษขึ้น ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยนั้น ปรากฏว่า พ.ศ. 2504 รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) โดยประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษา มืออธิบดีกรมตำรวจเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษโดยเฉพาะ ทำการสืบสวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้า ยาเสพติดระหว่างประเทศตามข้อตกลงขององค์การสหประชาชาติหรือตามที่องค์การตำรวจสากลหรือต่างประเทศขอความร่วมมือ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าชาวอาหรับได้นำฝิ่นเข้าไปยังประเทศจีนเมื่อราวศตวรรษที่ 7 ต่อมาในศตวรรษที่ 17 ชาวเขาซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจีนได้รับเอาวิธีการเสพและปลูกฝิ่นไว้ ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เริ่มมีการติดต่อกับค้าขายทางเรือกับประเทศจีน เมื่อครั้งสมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมาในยุคปัจจุบัน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองประเทศและต่อมาได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ให้เลิกการเสพฝิ่นและจำหน่ายฝิ่นทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2502 เป็นต้นไป

2.4.5 สาเหตุของการติดยาเสพติด

สาเหตุของการติดยาเสพติดนั้นได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้สรุปสาเหตุไว้ดังนี้ สำนักงานพัฒนางานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁴² ได้จำแนกเป็น 4 สาเหตุคือ

1. สาเหตุที่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์

1.1 ออยากทดลอง เกิดจากความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นนิสัยของคนโดยทั่วไปและโดยที่ไม่คิดว่าตนจะติดสิ่งเสพติดนี้ได้จึงไปทำการทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้น ในการทดลองใช้ครั้งแรก ๆ อาจมีความรู้สึกดีหรือไม่ดีก็ตาม ถ้ายังไม่ติดสิ่งเสพติดนั้น ก็อาจประมาทไปทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้นอีก จนในที่สุดก็ติดสิ่งเสพติดนั้น หรือถ้าไปทดลองใช้สิ่งเสพติดบางชนิด เช่นเฮโรอีน แม้จะเสพเพียงครั้งเดียว ก็อาจทำให้ติดได้

1.2 ความศึคคะนอง คนบางคนมีความศึคคะนอง ชอบพูดอวดเก่งเป็นนิสัย โดยเฉพาะวัยรุ่นมักจะมีนิสัยดังกล่าว คนพวกนี้อาจแสดงความเก่งกล้าของตนในกลุ่มเพื่อนโดยการแสดงการใช้สิ่งเสพติดชนิดต่าง ๆ เพราะเห็นแก่ความสนุกสนาน ตื่นเต้น และให้เพื่อนผู้ยอมรับว่าตนเก่ง โดยมีได้ค่านึง ถึงผลเสียหายหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลังแต่อย่างไรในที่สุด ตนเองก็กลายเป็นคนติดสิ่งเสพติดนั้น

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

1.3 การชักชวนของคนอื่น อาจเกิดจากการเชื่อตามคำชักชวนโฆษณา ของผู้ขายสินค้าที่ เป็นสิ่งเสพติดบางชนิด เช่น ยากระตุ้นประสาทต่าง ๆ ยาขยัน ยาม้า ยาบ้า เป็นต้น โดยผู้ขายโฆษณาสรรพคุณของสิ่งเสพติดนั้นว่ามีคุณภาพดีสารพัดอย่างเช่น ทำให้มีกำลังวังชา ทำให้มีจิตใจแจ่มใสทำให้มีสุขภาพดีทำให้มีสติปัญญาดี สามารถรักษาโรคได้บางชนิด เป็นต้นผู้ที่เชื่อคำชักชวนโฆษณาดังกล่าวจึงไปซื้อตามคำชักชวนของเพื่อนฝูง ซึ่งโดยมากเป็นพวกที่ติดสิ่งเสพติดนั้นอยู่แล้วด้วยความเกรงใจเพื่อนหรือเชื่อเพื่อน หรือต้องการแสดงว่าตัวเองเป็นพวกเดียวกับเพื่อน จึงใช้สิ่งเสพติดนั้น

2. สาเหตุที่เกิดจากการถูกล่อลวงปัจจุบันนี้มีผู้ขายสินค้าประเภทอาหาร ขนม หรือเครื่องดื่มบางรายใช้สิ่งเสพติดผสมลงในสินค้าที่ขาย เพื่อให้ผู้ซื้อสินค้านั้นไปรับประทานเกิดการติดอยากมาซื้อไปรับประทานอีกซึ่งในกรณีนี้ ผู้ซื้ออาหารนั้นมารับประทาน จะไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองเกิดการติดสิ่งเสพติดขึ้นแล้วรู้แต่เพียงว่าอยากรับประทานอาหารขนม หรือเครื่องดื่มที่ซื้อจากร้านนั้น ๆ กว่าจะทราบก็ต่อเมื่อตนเองรู้สึกผิดสังเกตต่อความต้องการ จะซื้ออาหารจากร้านนั้นมารับประทานหรือต่อเมื่อ มีอาการเสพติดรุนแรงและมีสุขภาพเสื่อมลง

3. สาเหตุที่เกิดจากความเจ็บป่วย

3.1 คนที่มีอาการเจ็บป่วยทางกายเกิดขึ้นเพราะสาเหตุต่าง ๆ เช่น ได้รับบาดเจ็บรุนแรง เป็นแผลเรื้อรัง มีความเจ็บปวดอยู่เป็นประจำ เป็นโรคประจำตัวบางอย่าง เป็นต้น ทำให้ได้รับทุกข์ทรมานมาก หรือ เป็นประจำ จึงพยายามแสวงหาวิธีที่จะช่วยเหลือตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทรมานนั้นซึ่งวิธีหนึ่งที่ทำได้ง่ายคือ การรับประทานยาที่มีฤทธิ์ระงับอาการเจ็บปวดนั้นได้ ซึ่งไม่ใช่เป็นการรักษาที่เป็นต้นเหตุของความเจ็บป่วย เพียงแต่ระงับอาการเจ็บปวดให้หมดไปหรือลดน้อยลงได้ชั่วคราว เมื่อฤทธิ์ยาหมดไปก็จะกลับเจ็บปวดใหม่ ผู้ป่วยก็จะใช้ยานั้นอีก เมื่อทำเช่นนี้ไปนาน ๆ เกิดอาการติดยานั้นขึ้น

3.2 ผู้ที่มีจิตใจไม่เป็นปกติเช่น มีความวิตกกังวล เครียด มีความผิดหวังในชีวิตมีความเศร้าสลดเสียใจ เป็นต้น ทำให้สภาวะจิตใจไม่เป็นปกติจนเกิดการป่วยทางจิตขึ้น จึงพยายามหา ยาหรือสิ่งเสพติดที่มีฤทธิ์สามารถคลายความเครียดจากทางจิตได้ชั่วคราวหนึ่งมารับประทานแต่ไม่ได้รักษาที่ต้นเหตุเมื่อยาหมดฤทธิ์ จิตใจก็จะกลับเครียดอีกและผู้ป่วยก็จะเสพสิ่งเสพติดถ้าทำเช่นนี้ ไปเรื่อย ๆ ก็จะทำให้ผู้นั้นติดยาเสพติดในที่สุด

3.3 การไปซื้อยามารับประทานเองโดยไม่ทราบสรรพคุณยาที่แท้จริงขนาดยาที่ควรรับประทาน การรับประทานยาเกินจำนวนกว่าที่แพทย์ได้สั่งไว้ การรับประทานยาบางชนิดมากเกินไป หรือรับประทานติดต่อกันนานๆ บางครั้งอาจมีอาการถึงตายได้ หรือบางครั้งทำให้เกิดการเสพติดยานั้นได้

4. สาเหตุอื่น ๆ

การอยู่ใกล้แหล่งขายหรือใกล้แหล่งผลิต หรือ เป็นผู้ขายหรือผู้ผลิตเอง จึงทำให้มีโอกาสติดสิ่งเสพติดให้โทษนั้นมากกว่าคนทั่วไปเมื่อมีเพื่อนสนิทหรือพี่น้องที่ติดสิ่งเสพติดอยู่ผู้นั้นย่อมได้เห็นวิธีการเสพ ของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด รวมทั้ง เห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาด้วย และยังอาจได้รับคำแนะนำหรือชักชวนจากผู้เสพด้วย จึงมีโอกาสติดได้

4.1 คนบางคนอยู่ในสภาพที่มีปัญหา เช่น ว่างงาน ยากจน ค่าใช้จ่ายเพิ่มโดยมีรายได้ลดลง หรือคงที่ มีหนี้สินมาก ฯลฯ เมื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ ก็หันไปใช้สิ่งเสพติดช่วยผ่อนคลายความรู้สึกในความทุกข์ยากต่างเหล่านี้ แม้จะรู้ว่าเป็นชั่วครู่ช่วยยามก็ตาม เช่น กลุ่มใจที่เป็นหนี้คนอื่นก็ไปกินเหล้าหรือสูบบุหรี่มาให้มาเพื่อที่จะได้ลืมเรื่องหนี้สิน บางคนต้องการรายได้เพิ่มขึ้นโดยพยายามทำงานให้หนักและมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ร่างกายอ่อนเพลียมาก จึงรับประทานยากระตุ้นประสาทเพื่อให้สามารถทำงานต่อไปได้ เป็นต้น ถ้าทำอยู่เป็นประจำทำให้ติดสิ่งเสพติดนั้นได้

4.2 การเลียนแบบ การที่ไปเห็นผู้ที่ตนสนิทสนมรักใคร่หรือเพื่อน จึงเห็นว่าเป็นสิ่งน่าลอง เป็นสิ่งโก้เก๋ เป็นสิ่งแสดงความเป็นพวกเดียวกัน จึงไปทดลองใช้สิ่งเสพติดนั้นจนติด

4.3 คนบางคนมีความผิดหวังในชีวิตตนเอง ผิดหวังในชีวิตครอบครัว หรือผิดหวังในชีวิตสังคม เพื่อเป็นการประชดตนเองหรือคนอื่น จึงไปใช้สิ่งเสพติดจนติด ทั้ง ๆ ที่ทราบว่าเป็นสิ่งไม่ดีก็ตาม

ผู้วิจัยสรุปสาเหตุของการติดยาเสพติดที่กล่าวมาเบื้องต้นได้ว่า สาเหตุของการติดยาเสพติดนั้นมีสาเหตุหลัก ๆ อยู่ 4 ประการคือ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกหลอกลวงการเจ็บป่วย และสาเหตุอื่นๆ ซึ่งก็เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ควรจะต้องป้องกันทั้งสิ้น

2.4.6 การสังเกตผู้ติดยาเสพติด

ทางด้านการสังเกตอาการของผู้ติดยาเสพติดนั้น สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ให้วิธีการสังเกตอาการ ดังนี้

1. ยาเสพติด หากเสพจนติด เลิกไม่ได้ จะส่งผลให้ร่างกาย จิตใจและความประพฤติของผู้เสพเปลี่ยนไปจากเดิม

2. ร่างกายทรุดโทรม ซุบผอม

3. อารมณ์ฉุนเฉียว จึงมักพบผู้เสพชอบทะเลาะวิวาท และทำร้ายผู้อื่น หรือในทางกลับกัน บางคนอาจเจียบขีมิติดปกติชอบแยกตัวอยู่คนเดียว หนีออกจากพรรคพวกเพื่อนฝูง

4. ถ้าผู้เสพเป็นนักเรียน จะมีผลการเรียนแย่งลง ถ้าเป็นคนทำงานประสิทธิภาพในการทำงานจะลดลง หรือไม่ยอมทำงานเลย

5. ใส่เสื้อแขนยาวตลอดเวลา เพื่อปกปิดรอยเข็มฉีดยาบริเวณท้องแขนด้านใน หรือรอยกรีดตรงต้นแขนด้านใน

6. ติดต่อกับเพื่อนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งมีพฤติกรรมผิดปกติ
7. ขอเงินจากผู้ปกครองเพิ่ม หรือยืมเงินจากเพื่อนฝูงเสมอเพื่อนำไปซื้อยาเสพติด
8. ขโมย ฉกชิงวิ่งราว เพื่อหาเงินไปซื้อยาเสพติด
9. ผู้ติดยาเสพติดบางชนิด เช่น เฮโรอีน จะมีอาการอยากยาบางคนมีอาการรุนแรงถึงขั้นลงแดง

โดยสรุป การสังเกตอาการของผู้ติดยาเสพติดนั้น สามารถสังเกตได้ อย่างชัดเจนทางด้านร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม และการเข้าสังคมที่เปลี่ยนไปจากเดิม

2.4.7 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย

การแพร่ระบาดของสารเสพติดแต่ละชนิด มีผลทำให้สภาพปัญหาเสพติดในแต่ละภาคของประเทศไทยมีลักษณะแตกต่างกันออกไป จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁴³ ระบุการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ยังคาดการณ์ได้ว่า แนวโน้มของปัญหาเสพติดคงจะไม่ผ่อนคลายลง เพราะความเจริญเติบโตแบบสังคมเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุอยู่ในอัตราที่สูง สภาพแวดล้อม เช่นนี้ มีผลทำให้ยาเสพติดแพร่ระบาดได้รวดเร็วขึ้นทั้งมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเสพยา

ประณีต ปิยสิรานนท์⁴⁴ ศึกษาพบว่า มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดและคงเส้นคงวา ระหว่างลักษณะแวดล้อมและความเป็นอยู่บางประการ ทำให้บุคคลต้องประสบปัญหาส่วนตัวจนกระทั่งมองเห็นไปว่ายาเสพติดบางชนิดจะช่วยแก้ปัญหาให้ได้ เช่น การใช้จ่าย กระตุ้นประสาทของคนทำงานกลางคืน หรือของนักเรียน นักศึกษาที่ใกล้สอบหรือกำลังสอบ การใช้จ่ายเพื่อทำให้ใจกล้าหรือลดความอาย หรือคิดว่าสามารถทำให้ขยันอ่านหนังสือ นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดและปฏิบัติหรือวัฒนธรรมของคนบางพวก รวมตลอดไปจนถึงการเพาะปลูกพืชบางชนิดได้เอง หรือการหาสารมาเสพติดได้โดยง่าย ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดใช้เป็นประเพณีนิยม

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁴⁵ มีข้อมูลว่า การที่ไม่มีความสนใจและความกลัวผลร้ายก็ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างแท้จริงในการไม่ยอมทดลองยาไม่ว่าจะเป็นชนิดใดก็ตาม และยังพบว่า อิทธิพลของเพื่อน และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ลดลงอย่างมากส่วน

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

⁴⁴ ประณีต ปิยสิรานนท์, สถิติเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดปี พ.ศ. 2533, (กรุงเทพฯ : เอกสารเผยแพร่กองแพทย์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง, 2533), หน้า 46.

⁴⁵ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, รายงานสภาพปัญหาเสพติดในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2548), หน้า 50.

สถานการณ์แวดล้อมในการดำรงชีวิต การหายใจได้โดยง่าย ยังมีบทบาทสำคัญที่เป็นสาเหตุในการติดยาเสพติดที่ใช้มากเพิ่มขึ้น ได้แก่ ยาบ้า เฮโรอีน ยานอนหลับ เอสแอลดี

ปัญหาเสพติดในประเทศไทยที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วที่สุดในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาไม่กี่ปีคือ ปัญหายาบ้า ซึ่งมีการขยายตัวทั้งในด้านการผลิต การค้าและการแพร่ระบาด การผลิตยาบ้าทั้งในลักษณะการผลิตหัวเชื้อและการผลิตอัดเม็ด เริ่มขยายตัวไปสู่จังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัด ทำให้มีการกระจายกรรมวิธีการผลิตยาบ้าไปสู่กลุ่มผลิตใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น ขบวนการชนกลุ่มน้อยที่เคยมีบทบาทสำคัญในการผลิตและการค้าเฮโรอีน เริ่มหันมาทดลองผลิตและค้ายาบ้า รวมทั้งกลุ่มผู้ค้าบางกลุ่มด้วย ลักษณะเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าหากไม่มีการแก้ไขสถานการณ์โดยรวดเร็วในอนาคต การผลิตและการค้า ยาบ้า อาจจะเป็นปัญหาที่ส่งกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างรุนแรงยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหลายเท่า หลายจังหวัดเริ่มมีบทบาทเป็นพื้นที่การค้ายาบ้าและกลายเป็นศูนย์กลางย่อย ๆ ในการกระจายยาบ้าไปสู่พื้นที่จังหวัดรอบ ๆ ผลประโยชน์จำนวนมากที่เกิดจากการค้ายาบ้าทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างกลุ่มผู้ค้ายาบ้าในพื้นที่กับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วน รวมทั้งผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ กลายเป็นเครือข่ายอิทธิพลให้ความคุ้มครองต่อตัวขยาย ขบวนการผลิตและค้ายาบ้าในพื้นที่เครือข่ายเหล่านี้มีกลไกที่เข้มแข็งยากต่อการปราบปรามและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในทุกภาคของประเทศ สำหรับปัญหาการแพร่ระบาดในปัจจุบันมีแหล่งจำหน่ายยาบ้าในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของผู้เสพยาบ้าแล้ว ในระยะหลังนี้มีหลักฐานชัดเจน การแพร่ระบาดของยาบ้าได้ขยายตัวไปสู่กลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา

2.4.8 พื้นที่ ลักษณะและปริมาณการแพร่ระบาดของยาบ้า

จากการสืบสวนและการจับกุมที่ผ่านมาพบว่า ภูมิภาคที่แอมเฟตามีนระบาดรุนแรงมาก คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือตามลำดับ โดยมีจังหวัดที่สำคัญดังนี้

ภาคกลาง ได้แก่ ออยุธยา ปทุมธานี ลพบุรี นครปฐม ราชบุรี ปราจีนบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ขอนแก่น นครราชสีมา กาฬสินธุ์ มหาสารคาม อุบลราชธานี ยโสธร

ภาคเหนือ ได้แก่ เพชรบูรณ์ นครสวรรค์

สำหรับภาคใต้ ก็มีการแพร่ระบาดบ้างเช่นกัน แต่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ ส่วนกรุงเทพมหานคร และเขตชานเมืองจะเป็นแหล่งผลิตและค้าส่งมากกว่าเป็นแหล่งระบาศ

ยาบ้า หรือ แอมเฟตามีน จะแพร่ระบาดจากแหล่งผลิตในพื้นที่ภาคกลางไปยังจังหวัดใหญ่ ๆ ในแต่ละภาคทั่วประเทศ โดยจะมีแหล่งจำหน่ายส่ง และแหล่งจำหน่ายปลีกในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับสายส่งหนังสือพิมพ์ แหล่งจำหน่ายแก่ผู้เสพส่วนใหญ่ก็คือ สถานีบริการน้ำมัน เชื้อเพลิงบนเส้นทางสายหลัก ซึ่งมีทั้งจำหน่ายปลีกให้กับผู้ขับรถบรรทุก และจำหน่ายส่งโดยจะมีผู้

จำหน่ายรายย่อย มาซื้อไปจำหน่ายให้แก่ผู้เสพในหมู่บ้านอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้ก็มีผู้ซ่อมปะยางรถยนต์ ร้านขายอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายพวงมาลัย และร้านขายยา เป็นต้น

การแพร่ระบาดของยาบ้าหรือแอมเฟตามีนมีแนวโน้มสูงขึ้น สังเกตได้จากอุบัติเหตุที่เกิดจากคนขับรถที่เสพยาบ้าสูงขึ้น และปริมาณการจับกุมผู้จำหน่ายยาบ้าทั้งรายใหญ่และรายย่อยก็มีแนวโน้มสูงขึ้น ประกอบกับสภาพการจ้างงานของผู้ขับรถบรรทุกเป็นสิ่งผลักดันให้จำเป็นต้องใช้ยาบ้า เช่น ค่าแรงงานต่ำ ชั่วโมงการขับรถที่ยาวนาน การขับรถในเวลากลางคืน

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้คาดได้ว่าการแพร่ระบาดของยาบ้าในช่วง 2-3 ปีข้างหน้า การเสพยาบ้าของกลุ่มประชากรในประเทศจะขยายตัวมากขึ้น ควบคู่ไปกับการเพิ่มของการผลิตและการค้ายาบ้าในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้มูลเหตุของการเสพยาบ้าของกลุ่มประชากรจะสลับซับซ้อนและหลากหลาย กล่าวคือ

1. การเพิ่มจำนวนผู้เสพของกลุ่มประชากรผู้เสพดั้งเดิม ได้แก่ แรงงานผู้ประกอบอาชีพขับรถยนต์ประเภทต่าง ๆ การขาดแคลนแรงงานประเภทนี้ การที่ประเทศยังต้องพึ่งพาระบบคมนาคมประเภทนี้อยู่ การว่าจ้างแรงงานขับรถเหล่านี้ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาดั้งเดิมแต่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเต็มที่ที่เป็นมูลเหตุหลักที่ทำให้แรงงานขับรถยังต้องใช้ยาบ้าต่อไป ถึงแม้ว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่จะใช้ความพยายามที่จะรณรงค์ป้องกันเท่าใดก็ตาม ก็ยังไม่สามารถฝ่าฝืนความคิดของแรงงานเหล่านี้ได้

2. การเพิ่มขึ้นของกลุ่มประชากรผู้เสพกลุ่มใหญ่จะขยายตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นกลุ่มเกษตรกรชาวไร่ ชาวนา กลุ่มแรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กตามจังหวัดต่าง ๆ กลุ่มแรงงานอิสระรวมทั้งกลุ่มสถานศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายผู้เสพ ซึ่งนับวันยิ่งเพิ่มมากยิ่งขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีมานี้การขยายฐานของการเสพยาบ้าของกลุ่มประชากรดังกล่าว เริ่มปรากฏมากกว่าแต่ก่อน และแนวโน้มรวมก็ยังคงเป็นเช่นนี้

3. วิธีการเสพยาบ้าของผู้เสพในอนาคต จะมีความหลากหลายมากขึ้นตามฐานความเชื่อ ค่านิยมของแต่ละกลุ่ม แต่ที่น่าสนใจก็คือ การเสพโดยวิธีการฉีด ซึ่งเริ่มปรากฏบ่อยครั้งกว่าแต่ก่อน ข้อยืนยันทางการแพทย์ยืนยันว่าการเสพโดยวิธีการฉีดมีผลต่อโอกาสติดแอมเฟตามีน เนื่องจากผลของฤทธิ์จะปรากฏโดยตรงต่อร่างกายได้มากกว่า หากปรากฏเป็นไปในลักษณะดังกล่าวในอนาคต ผู้ติดยาบ้าในประเทศไทยจะมีเพิ่มมากขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่

2.5 แนวคิดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติดเป็นมาตรการสำคัญมาตรการหนึ่งที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติดในประเทศไทยที่ได้ผลมากที่สุด โดยเน้นที่การป้องกันคนไม่ให้ติดยาเสพติดหรือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้คนไปติดยาเสพติดนั่นเอง

1. แนวคิดด้านปรัชญาการป้องกัน

ไมตรี วิริยะ และวิชา เป้าอารีย์⁴⁶ กล่าวว่า การป้องกันจะประสบความสำเร็จเมื่อต้องเข้าใจถึงความต้องการของบุคคล ชนิดของยาเสพติด และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางป้องกัน ยาเสพติดการป้องกัน คือ การบังคับทางศีลธรรมและจรรยา ชุมชน คือ กลไกสำคัญในการพัฒนา โครงการ และกิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติดกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันจะต้องสอดคล้องกับ จริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

2. แนวคิดป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย 2 แนวคิด⁴⁷

2.1 การป้องกันที่ต้องเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลก่อน แนวคิดนี้เชื่อว่าการจะแก้ไขปัญหายาของระบบใหญ่ได้ จำเป็นต้องแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อย ๆ แต่ละระบบให้ดีขึ้นก่อน

2.1.1 รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงที่นิยมใช้การเปลี่ยนแปลงบุคคล ได้แก่ **Analytic Model, Behaviorist, Socratic-Rational Model** และ **Social-psychological Model** สำหรับ 2 รูปแบบแรกนั้น ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงไม่น่ามากว่าในที่นี้

Socratic-Rational Model การเปลี่ยนแปลงบุคคลตามทฤษฎีนี้อยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผลและพร้อมที่จะตอบสนองต่อข่าวสารใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ การรับรู้ข่าวสารใหม่ ๆ จะทำให้บุคคลสร้างและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

Social-psychological Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มที่เขาผูกพันอยู่ และการเปลี่ยนแปลงจะบังเกิดขึ้น 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นการหลอมละลายทัศนคติค่านิยม และพฤติกรรมที่มีอยู่เดิม (**Unfreezing**) ขั้นที่สอง เป็นขั้นที่ทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง (**Change**) และขั้นที่สาม เป็นการคงที่ของทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่บังเกิดขึ้นใหม่ (**Refreezing**)

2.1.2 เป้าหมายการเปลี่ยนแปลง เป้าหมายของการป้องกันปัญหาเสพติดโดยการเปลี่ยนแปลงบุคคล ได้แก่ ความรู้สึก ทัศนคติ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบภายในของบุคคลและพฤติกรรม ซึ่งจัดเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออก ความรู้สึกที่ต้องการให้บังเกิดขึ้นกับบุคคลที่นิยมใช้กันก็คือ การสร้างความเกลียดกลัวต่อยาเสพติด ในด้านทัศนคตินั้นก็มุ่งให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ถูกต้องต่อยาเสพติด อย่างไรก็ตาม อารมณ์และทัศนคติเป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้ ดังนั้น เป้าหมายสุดท้ายของการป้องกันยาเสพติดก็คือ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้อง

⁴⁶ไมตรี วิริยะและสุริชา เป้าอารีย์, เอกสารประกอบการอบรมการป้องกันยาเสพติดในชุมชน, (กรุงเทพฯ : กองป้องกันยาเสพติด สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2537), หน้า 28.

⁴⁷สุพล ปธานวนิช, การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, (กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2538), หน้า 31-32.

2.2 การป้องกันโดยเปลี่ยนแปลงระบบภาวะแวดล้อม ดังได้กล่าวไว้ว่า ภาวะแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเพิ่ม-ลดของปริมาณยาในท้องตลาด รวมทั้งการเพิ่ม-ลดด้านความต้องการยาเสพติด ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญแก่ภาวะแวดล้อม (**Holistic Concept**) นอกจากนี้ ในทางทฤษฎียังชี้ให้เห็นด้วยว่า ลำพังเพียงการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคลโดยไม่คำนึงถึงภาวะแวดล้อมนั้น มีปัญหาในทางปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมให้สอดคล้องเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงบุคคล จึงนับว่าเป็นวิธีการที่จำเป็นในสังคมที่ซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อมทราม เป็นต้น

2.2.1 รูปแบบการเปลี่ยนแปลง

Liberal Model การเปลี่ยนแปลงภาวะแวดล้อมรูปแบบนี้เป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หัวใจของการเปลี่ยนแปลง คือ การมีส่วนร่วมชุมชน (**Community Participation**) สิ่งที่การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดต้องการสูงสุด คือ การที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้เพราะการที่มีส่วนร่วมดังกล่าวแสดงว่าค่านิยมและวัฒนธรรมชุมชน จึงนับเป็นระบบสภาพแวดล้อมที่สำคัญของพฤติกรรมการใช้ยา การมีส่วนร่วมอาจได้แก่ การแสดงประชามติต่อต้านยาเสพติด การมีส่วนร่วมช่วยเหลือในกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต่าง ๆ เป็นต้น

Radical Model การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมตามแนวคิดนี้มีลักษณะฉับพลันทันที หลักการที่ใช้มักจะได้แก่ จิตวิทยากลุ่มชน โดยการปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมกันแก้ไข ปัญหาที่เผชิญอยู่ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ยังไม่ค่อยพบเห็นในเมืองไทยมากนัก แต่บางประเทศสามารถใช้แก้ค่านิยมที่ผิด ๆ และได้ผลมาแล้ว เช่น เกาหลีใต้ การรวมตัวของกลุ่มแม่บ้าน เพื่อต่อต้านการดื่มเหล้าของพ่อบ้านด้วยวิธีการต่อต้านค่อนข้างรุนแรง และบรรลุผลสำเร็จดี

เป้าหมายการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่ดีถือว่าเป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดนี้ ได้แก่ สิ่งที่ดีว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี เป็นต้น ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลในบางทฤษฎีเรียกว่า วัฒนธรรมชุมชน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดนี้อาจเรียกอย่างหนึ่งว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม สำหรับวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติดที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับการดื่มสุราการให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัวอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก เป็นต้น

2.2.2 รูปแบบการป้องกันปัญหาเสพติด

การป้องกันปัญหาเสพติดเช่นเดียวกันกับทางทฤษฎีที่กล่าวแล้ว เฮเลน โนว์ลิส (**Hele Nowlis**, นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน) ได้แยกรูปแบบการป้องกันเป็นหลายลักษณะ โดยยึด

องค์ประกอบ 3 อย่างที่มีความสัมพันธ์กัน คือ คน ยา และสิ่งแวดล้อม และได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดไว้ 4 รูปแบบ⁴⁸ คือ

1. รูปแบบศีลธรรม-กฎหมาย (The Legal-Moral Model) แนวคิดนี้มองปัญหาเสพยาเสพติด โดยเน้นความสำคัญที่ตัวยา ซึ่งถูกจำแนกออกเป็นชนิดที่ปลอดภัยและเป็นอันตราย คำว่าปลอดภัยในที่นี้หมายถึง กฎหมายหรือสังคมไม่ห้ามใช้ ฉะนั้นวิธีการที่จะกันยาออกไปจากคน จึงใช้วิธีการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการปลูกพืชเสพยา ควบคุมการจำหน่ายยา การลงโทษค้ายา การออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยา การเพิ่มราคายาที่มีผลต่อร่างกายจิตใจและสังคมอย่างร้ายแรง แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า ถ้ามีการย้าถึงอันตรายอันเกิดจากผลของการยาให้มากที่สุด แล้วก็จะช่วยยับยั้งการใ้ยาได้ นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาบางชนิดที่ทำให้เกิดปัญหา การชี้แจงให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับยาในแง่กฎหมายและบทลงโทษ นอกจากนี้ แนวคิดยังเชื่ออีกว่าการลงโทษและการชู่ว่าจะลงโทษจะช่วยให้คนกลัวไม่กล้าทำ การที่แนวคิดนี้แบ่งยาออกเป็นชนิดที่ถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย คนก็เลยถูกแบ่งออกเป็นผู้ใช้ยาและผู้ไม่ใช้ยาด้วยเช่นเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงชนิดของยาที่ใช้

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The Public Health Model) แนวคิดนี้มองปัญหาเสพยาเสพติดว่าเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย หรือเป็นโรคภัยไข้เจ็บ และมองว่ายาที่ก่อให้เกิดการติดได้เป็นปัญหาที่น่าหนักใจมากกว่าอันตรายของยา ซึ่งรูปแบบศีลธรรม-กฎหมายเป็นห่วงอยู่มาก แต่ทั้งสองรูปแบบก็เห็นว่า ยาเป็นตัวการที่สำคัญ ความแตกต่างประการสำคัญของการมองปัญหาเสพยาเสพติดตามสองแนวคิดนี้ ก็คือ แนวคิดสุขภาพอนามัยไม่แยกยาออกเป็นยาที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือผิดกฎหมาย ดังนั้น จึงมักรวมเอาอัลกอฮอล์ (เหล้า) นิโคตินและคาเฟอีน เข้าไว้ในจำพวกสารเสพติดด้วย แต่ว่าการแยกแยะสิ่งพิพิดเหล่านี้ออกจากสิ่งอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับ หาได้ง่ายและใช้กับคนทั่วไปหรือไม่ ดังนั้นการเพิ่มราคาเสพยาเสพติดให้สูงขึ้น หรือการทำให้สังคมลดการยอมรับสิ่งเสพยาให้น้อยลงก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะลดปัญหาจากแนวคิดนี้ผู้ใช้ยาเสพยาติดถูกมองว่าเป็นคนอ่อนแอเป็นเรื่องที่ยาก ทำให้เกิดความคิดที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนเสียก่อน โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น โครงการการศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติด ซึ่งมักจะใช้วิธีการให้ข่าวสารเรื่องภัยที่เกิดจากการใ้ยาบางประเภท อันตรายที่จะเกิดกับตัวผู้ใช้และสังคมเมื่อไปติดยาเหล่านี้

3. รูปแบบจิตวิทยา-สังคม (The Psycho-Social Model) แนวคิดนี้ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดใน 3 องค์ประกอบ คือ คน ยาและสิ่งแวดล้อม และถือว่าการใ้ยาและผู้ใ้ยาเป็นเรื่องที่ซับซ้อน และควรให้ความสนใจกับเหตุผลและความจำเป็นที่บุคคลต้องใ้ ถือว่าการใ้ยา

⁴⁸ ทัดดาว ลออโรจน์, การประเมินโครงการฝึกอบรมสตรีในด้านการป้องกันยาเสพติด, รายงานผลการวิจัย, (กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน, 2534), หน้า 7-9.

เป็นพฤติกรรมหนึ่งของคน จะไม่ตำหนิหรือต่อต้าน เมื่อบุคคลมีความจำเป็นจะต้องใช้ยาประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการใช้ยา ตลอดจนผลของยา ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามแบบที่ใช้ยา ก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องมาจากการใช้ยา ทั้งนี้โดยที่บุคคลในสังคมให้คำจำกัดความของยาปฏิริยาต่อการใช้ยา และผู้ใช้ยา การที่แนวคิดนี้เน้นที่ตัวคนและบทบาทขององค์ประกอบทางสังคม ดังนั้น จึงเสนอว่า ให้ปฏิบัติต่อการติดยาเหมือน ๆ กับปฏิบัติต่อพฤติกรรมในด้านทำลายหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ และการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นถือว่าเป็นอันดับรองลงมา จากการพิจารณาถึงความต้องการด้านส่วนตัว และสังคมของบุคคล

4. รูปแบบสังคม-วัฒนธรรม (The Socio-Culture Model) แนวคิดนี้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนมาก แทนที่จะแนะนำให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือภาวะทางสังคม รูปแบบนี้ก็กลับเห็นว่าบางสิ่งบางอย่างของสังคมควรจะได้รับ การปรับปรุงให้เหมาะสมกับบุคคล และความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์โดยเฉพาะทางด้านการศึกษานั้น ควรลดความเคร่งครัดและความไม่เป็นกันเองลง แต่มุ่งคำนึงถึงนักเรียนในฐานะเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น บริการทางด้านอนามัยและบริการด้านสังคมอื่น ๆ ควรจะได้คำนึงถึงผู้ให้บริการมากกว่านี้ ในด้านการทำงานควรให้คนทำงานด้วยการได้รับค่าตอบแทนที่น่าพอใจแทนที่จะคิดเรื่อง การค้ากำไรอย่างเดียว สำหรับด้านกฎหมายที่จะออกเพื่อควบคุมพฤติกรรมนั้น ถ้าใช้กฎหมายแล้ว เกิดผลเสียยิ่งไปกว่าปกติแล้วก็ควรจะเลิกเสีย

จากแนวคิดทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าว รูปแบบจิตวิทยา สังคม เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมและใช้กันแพร่หลายมาก เพราะเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตัวคนและพฤติกรรมของ คนเป็นสำคัญ ดังนั้นในการป้องกันปัญหาเสพติดในประเทศไทย จึงยึดรูปแบบนี้เป็นหลักในการ ดำเนินงาน ส่วนรูปแบบอื่น ๆ นั้นได้นำมาใช้ในมาตรการปราบปรามมาตรการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นส่วน เกื้อหนุนการป้องกันปัญหาเสพติดทั้งสิ้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการป้องกันปัญหาเสพติด ประกอบด้วย รูปแบบศีลธรรม-กฎหมาย รูปแบบสุขภาพอนามัย รูปแบบจิตวิทยา-สังคม และรูปแบบสังคม-วัฒนธรรม

3. มาตรการป้องกันยาเสพติด

การกำหนดงานป้องกันยาเสพติดนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁴⁹ ได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินงานตามมาตรการ 4 มาตรการคือ มาตรการการศึกษา มาตรการบริการสารสนเทศ และเผยแพร่ข่าวสาร มาตรการทางเลือก และมาตรการสอดแทรก

1. มาตรการศึกษา รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งเน้นที่จะสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในระยะยาวให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยการให้การศึกษาเพื่ออบรมบ่มนิสัยและพัฒนาจิตใจ

⁴⁹ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, อ้างแล้ว, หน้า 20-25.

(Affective Education) อันจะก่อให้เกิดองค์ประกอบพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการพึ่งยาเสพติด 6 ประการ คือ

1.1 การส่งเสริมความนับถือตนเอง (Enhancement of Self-esteem) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายสามารถวินิจฉัยคุณค่าของตนเองต่อสังคม โดยทำให้ตนเองมีคุณค่า มีประโยชน์มีความสามารถ มีความสำคัญต่อผู้อื่น เช่น รู้จักตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีความสามารถทำงานได้ตามความเหมาะสมกับวัย มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจว่าตนเองมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้อื่นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และกิจการที่ได้รับมอบหมาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น

1.2 การส่งเสริมความสัมฤทธิ์ผล (Achievement) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายประสบความสำเร็จจากการศึกษา การทำงาน การทำกิจกรรมทั้งโดยตนเอง และการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เช่น มีความรู้ประสบการณ์และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม สามารถนำหลักการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาปฏิบัติเป็นผลสำเร็จมีความสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งส่วนบุคคลและหมู่คณะ เป็นต้น

1.3 การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกมุ่งมั่น (Fostering a Sense of Purpose) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักสร้างสรรค์เป้าหมายหรือกำหนดเป้าหมายให้กับตนเอง และพยายามหาแนวทางที่จะนำชีวิตของตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้ โดยมีความอิสระที่จะคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเลือกแนวทางไปสู่เป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ มีพลังใจ สำนึกในคุณค่าของตนเอง ผลักดันให้ตนเองไปสู่เป้าหมาย รู้จักการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นด้วยวิจารณญาณโดยปราศจากความรู้สึกน้อยใจ ท้อถอย ทั้งนี้เพื่อนำตนเองบรรลุเป้าหมายของชีวิต เช่น สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง และเสมอต้นเสมอปลาย สามารถบังคับตนเองได้ สามารถวางแผนในอนาคตของตนเองได้ เป็นต้น

1.4 การส่งเสริมความเคารพตนเองและเกียรติภูมิของบุคคล (Experiences That Promote Respect for Self and Others and Individual Dignity) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ ความถนัด ความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความอดทน เคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเอง และบุคคลอื่น ตลอดจนให้ความเคารพยกย่องบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม เช่น มีสัจจะต่อตนเองและบุคคลอื่น มีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม เป็นต้น

1.5 การพัฒนาทักษะส่วนตนและทักษะสังคมอันจำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Development of The Personal and Social Skills Necessary for Effective Functioning in a Rapidly Changing Society) คือ การพัฒนา

กลุ่มเป้าหมายให้มีโอกาสที่จะฝึกฝนตนเองจนเกิดความชำนาญในการอ่าน การใช้เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาการเรียนรู้โดยการทำงานด้วยตนเอง การสื่อความหมาย การติดต่อและการสร้างความสัมพันธ์การทำงานเป็นหมู่คณะ การช่วยเหลือคนอื่น เช่น มีพื้นฐานในการทำงาน และอาชีพ มีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพ มีความสามารถในการปรับปรุงการทำงาน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความสามารถในการติดต่อและเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น เป็นต้น

1.6 การพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ (Employable Skills) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกและเตรียมตัวเพื่อมีงานทำตามความสามารถของตนเอง รู้จักช่องทางในการดำรงชีพอย่างสุจริต ด้วยการจัดประสบการณ์ตรงให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสฝึกฝนงานอาชีพจนเกิดความชำนาญ และสามารถมีอาชีพได้เมื่อเกิดความจำเป็น เช่น สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนได้ เมื่อเผชิญปัญหาในการประกอบอาชีพของตน สามารถพัฒนาวิธีการทำงานของตนให้มีประสิทธิภาพ ความสามารถทำงานจนบรรลุเป้าหมาย เป็นต้น สำหรับมาตรการทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นหนักทางด้านการใช้กระบวนการทางการศึกษาและสื่อสารมวลชน ให้ความรู้เรื่องยาเสพติด รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันยาเสพติด โดยสอดแทรกหรือผสมผสานไปกับงานด้านการศึกษางานสาธารณสุขและงานพัฒนาต่าง ๆ

2. มาตรการบริการสารสนเทศและเผยแพร่ข่าวสาร รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งเน้นจะให้กลุ่มเป้าหมายทราบของข้อเท็จจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านความคิดในเชิงวิเคราะห์อันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ข่าวสารนี้ให้กับกลุ่มเป้าหมายนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะความรู้เรื่องยาเสพติดและวิธีการป้องกันเท่านั้น แต่จะเป็นข่าวสารที่จะพัฒนาการรับรู้การคิดในเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่สอดคล้องกับค่านิยมของตนเองและสังคม ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับกลุ่มเป้าหมายนั้นได้อาศัยเทคนิควิธีและสื่อชนิดต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานตามมาตรการ โดยดำเนินงานเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่ออื่น ๆ ในรูปแบบดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมบรรยาย อภิปราย เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ วิทยากรนับว่าเป็นสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลมากและสามารถเรียกร้องความสนใจ ตลอดจนทำความเข้าใจให้แก่ผู้รับข่าวสารที่ดีที่สุด

2.2 การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น

1) วิทยุ โดยการผลิตรายการในรูปของบทความสารคดี ละคร การเผยแพร่โดยใช้คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น เป็นต้น

2) โทรทัศน์ โดยการผลิตรายการในรูปของสารคดี ละครการเผยแพร่ใช้คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น เป็นต้น

3) สิ่งพิมพ์ โดยการผลิตบทความ เรื่องสั้น คำขวัญ ลงโฆษณาภาพจริง การ์ตูน เผยแพร่ในวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว โดยผลิตรายการ บทความ สารคดีสั้น ธรรมะ ละครสั้น คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น ทางหลังรถสามล้อเครื่องด้านข้าง ด้านหลังรถประจำทาง สะพานลอยข้ามถนน หน่วยเคลื่อนที่ จัดบุคลากรพร้อมรถยนต์และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ชุดนิทรรศการออกไปเผยแพร่ในงานเทศกาลหรือในชุมชนต่าง ๆ สื่อพื้นป้ายโฆษณา โดยเสนอภาพ คำขวัญ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนผ่านบนป้ายหยุดรถโดยสารประจำทาง โดยเผยแพร่ข่าวสารด้านป้องกันยาเสพติด ผ่านศิลปินพื้นบ้าน เช่น หนังตะลุง ลิเก ลำตัด ลำเพลิน เป็นต้น

2.4 การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด ซึ่งเป็นการระดมสื่อต่าง ๆ มวลชนต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การจัดสัปดาห์รณรงค์ป้องกันยาเสพติด การเดิน วิ่งรณรงค์ป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

บริการโปสเตอร์ ภาพชุด นิทรรศการสไลด์ ภาพยนตร์ วีดีโอ เอกสารต่างๆ เป็นต้น สำหรับมาตรการบริการสารสนเทศและเผยแพร่ข่าวสาร ปี 2538 ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยมุ่งเน้น 2 ด้าน คือ

2.4.1 สร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ เอกชนปฏิบัติงานในด้านการศึกษาด้านสาธารณสุข การปกครอง การศาสนา แรงงานสัมพันธ์ และสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน เพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลในการเผยแพร่ความรู้ ด้านการป้องกันยาเสพติด

2.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายหรือแนวร่วม ของกลุ่มแกนนำหรือองค์กรประชาชนในพื้นที่เพื่อการป้องกันยาเสพติด

3. มาตรการทางเลือก รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายตามวัย ความต้องการ ความสามารถและความถนัดของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายหันเหความตั้งใจยอมรับสิ่งที่คิดว่าการไปใช้ยาเสพติดหรือพึ่งยาเสพติด ซึ่งทำลายชีวิตและอนาคตของตนเอง รูปแบบของกิจกรรมทางเลือก คือ

3.1 ด้านสุขภาพอนามัย เช่น กีฬา นันทนาการ ดนตรี ออกกำลังกายเกมต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 ด้านจริยธรรม เช่น อบรมศีลธรรม กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี เป็นต้น

3.3 ด้านสังคม เช่น จัดตั้งชมรมหรือสมาคม จัดค่ายเยาวชน การสงเคราะห์ผู้อื่น การให้คำปรึกษาหารือ เป็นต้น

3.4 ด้านอาชีพ เช่น การฝึกอาชีพ การส่งเสริมรายได้ เช่น สำหรับมาตรการทางเลือกของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นทางด้านจัดกิจกรรม

ป้องกันยาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยเพิ่มการสร้างจิตสำนึกและการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้กับกลุ่มเป้าหมายเยาวชนในสถานศึกษาและเยาวชนในชุมชน โดยเน้นสถาบันการศึกษาและศูนย์เยาวชนที่อยู่ในพื้นที่

จัดกิจกรรมเพื่อเป็นการป้องกันการติดยา โดยเน้นกลุ่มเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองกลุ่มผู้ต้องขังในเรือนจำ และกลุ่มผู้ถูกคุกคามความประพฤติ

ปรับปรุงสถานะแวดล้อมทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนาให้มีบทบาทหน้าที่สมบูรณ์ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการป้องกันยาเสพติด

4. มาตรการสอดแทรก รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งเน้นที่จะเข้าไปช่วยเหลือระดับประคองแก้ไขกลุ่มเป้าหมายที่เริ่มมีปัญหาและกำลังประสบกับปัญหาซึ่งต้องการจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการสอดแทรก คือ การบริการให้คำปรึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ เป็นต้น สำหรับมาตรการสอดแทรก ในปี 2538 ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นทางด้านจัดให้มีการให้คำปรึกษาหารือหรือการสงเคราะห์กับผู้มีปัญหาในสถานศึกษา ในสถานประกอบการ ในชุมชน และในพื้นที่พิเศษต่าง ๆ

แนวคิดด้านปราบปรามยาเสพติด ในปัจจุบันผลงานวิจัยด้านปราบปรามยาเสพติดเป็นงานที่ค่อนข้างปิดลับจำกัดเฉพาะแวดวงที่รับผิดชอบ แนวคิดในด้านการปราบปรามเป็นการมองภาพรวมว่า ยาเสพติดเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง อาชญากรรมในขั้นนี้ หมายถึง การละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายอาญา โดยมีบทกำหนดโทษทางอาญาในระดับที่ต่างกันตามความรุนแรงและภัยอันตรายต่อสังคมส่วนรวม ในการจำแนกแนวความคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับอาชญากรรมนั้น อาชญากรรมการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากอาชญากรรมพื้นฐานอื่น ๆ ดังนี้คือ

1. มีการรวมตัวกันในรูปขององค์การ (Organization)
2. มีสายการบังคับบัญชา (Hierarchy)
3. มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
4. มีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานที่ผิดกฎหมาย
5. มีความผูกพันกับแนบแน่น อาจจะเป็นโดยสายเลือดหรือผลประโยชน์
6. ผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูงขององค์กรมักเป็นบุคคลที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง หรือมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด
7. สามารถดำเนินและดำรงอยู่ได้โดยอาศัยความร่วมมือทางลับจากนักการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางคน โดยมีผลประโยชน์เกื้อกูลกัน

8. มักใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย ส่วนแรงจูงใจขององค์กรอาชญากรรมที่สำคัญก็คือ ต้องการได้รับกำไรสูงสุด (Highest Profit) ต้องการมีอำนาจ (Power sharing) และต้องการความคุ้มครองจากการฟ้องร้องดำเนินคดี (Immunity)

ปัจจุบันองค์กรอาชญากรรมมีแนวโน้มที่สำคัญ คือ ใช้ความรุนแรงมากขึ้น (Violence) มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น (Professionalism) มีการคอร์รัปชันเพิ่มขึ้น (Corruption) มีการขยายตัวออกไปสู่นานาชาติ (Internationalization) มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ (New Technology) และมีการขยายขอบเขตไปสู่การกระทำความผิดในหลากหลายลักษณะ (Range of illegal Action)

นอกจากนี้ ในทางวิชาการยังเห็นว่าอาชญากรรมด้านยาเสพติดยังเป็นอาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Have No Direct or identifiable Victim) ทั้งนี้ก็สืบเนื่องจาก ผู้ที่ประกอบอาชญากรรมเห็นพ้องต้องกันว่าจะกระทำ (Consensus) และผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายกลายเป็นบุคคลเดียวกัน (Crime without Victim) ที่ร่วมในการประกอบอาชญากรรม ไม่ใช่เป็นคนที่จะแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่การใช้จ่ายยาเสพติดจะเป็นผลร้ายต่อผู้เสพโดยตรง ผู้ที่มีส่วนในการประกอบอาชญากรรมมักจะคิดว่าตัวเองไม่ได้ก่อความเสียหายใด ๆ ให้แก่สังคม แต่ในที่สุดแล้วจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพประชากรเกิดความเสียหายต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งยังเป็นเหตุแห่งอาชญากรรมอีกด้วย ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมจากผลร้ายของยาเสพติด การลงโทษผู้ใช้จ่ายยาเสพติดจึงเป็นความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย⁵⁰

ผู้วิจัยสรุปได้ว่ามาตรการป้องกันยาเสพติดประกอบไปด้วยมาตรการ 4 มาตรการคือ มาตรการการศึกษา มาตรการบริการสารสนเทศ และเผยแพร่ข่าวสาร มาตรการทางเลือก และมาตรการสอดแทรก

4. ทฤษฎีด้านอาชญาวิทยาจำแนกในเชิงสังคมวิทยาและนิเวศวิทยา

จากการมองความผิดด้านยาเสพติดเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่มีการควบคุมแลปราบปราม รวมทั้งมีการใช้ทฤษฎีด้านอาชญาวิทยาจำแนกในเชิงสังคมวิทยาและนิเวศวิทยาไว้ดังนี้⁵¹

1. ทฤษฎีอาชญาวิทยาในเชิงสังคมวิทยา (Sociological Theories of Criminal Behavior)

2. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural – Functional theory) ซึ่ง Emile Durkheim มองอาชญากรรมเป็นทั้งภาวะปกติ (Normal) และเป็นความจริงทางสังคม (Functional) เพราะเป็นไปได้ที่ทุกคนจะเหมือนกันและมีจิตสำนึกทางศีลธรรมเท่าเทียมกัน トラバドที่บุคคลกระทำใน

⁵⁰ อ้นนิชฐา ลั่นซ้าย, รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ, (กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัยสำนักงานป้องกันยาเสพติด, 2542), หน้า 17-20.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-20.

สิ่งที่แตกต่างจากส่วนรวม (Collective Type) เขาก็จะมีคุณลักษณะด้านอาชญากรรมเกิดขึ้น สังคมใดมีปริมาณอาชญากรรมสูงเกินไปแสดงถึงความผิดปกติของสังคมและความไร้สมรรถภาพของกลไกควบคุมทางสังคม ตลอดจนอาชญากรรมอาจจะกลายเป็นเงื่อนไขก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคม (Social – Process Theories)

ทฤษฎีกลไกควบคุมทางสังคม (Containment Theory)⁵² ซึ่ง Walter C. Reckless เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมภายนอก (External Social Structure) จะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม ในขณะที่เดียวกันกลไกการควบคุมภายในบุคคล (Internal Buffer) ก็จะเป็นสิ่งที่เหนี่ยวรั้งมิให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมและกฎหมาย เมื่อใดก็ตามที่ทั้งกลไกการควบคุมภายนอก (External Containment) และกลไกการควบคุมภายใน (Internal Containment) เข้มแข็ง ก็จะมีการเชื่อฟังกฎหมาย ตรงกันข้ามเมื่อใดก็ตามที่กลไกทั้งสอง (Inner-Outer Containment) อ่อนแอก็จะทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น การประกอบอาชญากรรมจึงอาจเป็นไปได้ทั้งแรงดึงของสังคม (Social Pulls) แรงกดดันทางสังคม (Social Pressure) และแรงขับของบุคคล (Biological – Psychological Pushes)

4. ทฤษฎีอาชญาวิทยาในเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Theories of Criminal Behavior)

ทฤษฎีสภาพแวดล้อม (Ecological Theory) ซึ่งกลุ่มนิเวศอาชญากรรม (The Chicago School) ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีจุดรวมวงรอบ (Concentric Circles Theory) ของ Ernest W. Burgess ที่แบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ แล้วทำการวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรมที่นครชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา แล้วพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมของเมืองมีผลกระทบต่อพฤติกรรมอาชญากรรม ต่อมา Clifford R. Shaw ก็พยายามศึกษาวิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับเขตที่ตั้งของเมือง (Zone of the City) และก็เห็นว่า การกระทำผิดที่เพิ่มขึ้นได้รับผลสืบเนื่องมาจากชุมชน โดยสรุปแล้วกลุ่มนิเวศวิทยาอาชญากรรมพยายามอธิบายอาชญากรรมในฐานะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เพราะเชื่อว่าสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการปราบปรามยาเสพติดนั้นเป็นการมองความผิดเรื่องยาเสพติดเป็นรูปแบบของอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่เป็นลักษณะขององค์กรที่มีรูปแบบ

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

5. มาตรการปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มาตรการที่ใช้ในการดำเนินงานด้านการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งใช้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการนำมาประยุกต์ใช้แตกต่างกันไป⁵³

1. มาตรการปรับปรุงหน่วยงานและพัฒนาบุคคล

1.1 ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานต่าง ๆ ของกรมกองที่มีหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด ให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และกำหนดภารกิจของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน

1.2 เพิ่มอัตรากำลัง อุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำงานให้เพียงพอ ที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 พัฒนาเจ้าหน้าที่ทุกระดับด้วยการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และใช้บุคลากรให้ถูกต้องตรงต่อลักษณะของงาน

2. มาตรการพัฒนาระบบข่าวสาร

2.1 ปรับปรุงศูนย์การข่าวยาเสพติดของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ให้หน่วยงานปราบปรามทุกหน่วยงาน ดำเนินงานด้านการข่าวอย่างจริงจังให้มีการประสานงานด้านการข่าวอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยการปราบปรามทุกหน่วย

2.3 งานกับศูนย์การข่าวยาเสพติดของประเทศ

2.4 จัดระบบการสื่อสารระหว่างหน่วยงานปราบปรามทุกหน่วยงานให้มีข่าวสารติดต่อสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3. มาตรการเร่งรัดการสืบสวนจับกุม

3.1 สกัดกั้นมิให้ยาเสพติดและน้ำยาเคมีเข้ามาในราชอาณาจักร

3.2 สกัดกั้นมิให้ยาเสพติดออกนอกราชอาณาจักร

3.3 ประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานปราบปรามยาเสพติดของต่างประเทศในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ

4. มาตรการแก้ไขปรับปรุงระเบียบข้อบังคับและกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

4.1 ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายยาเสพติดให้เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามยิ่งขึ้น

4.2 หาทางนำมาตรการหรือกฎหมายพิเศษมาใช้เพื่อเอาตัวนักค้ายาเสพติดระดับสูงมาลงโทษ

4.3 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ นักค้ายาเสพติดได้รับโทษในอัตราสูง และอยู่รับโทษในเรือนจำนานที่สุด

⁵³ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, อ้างแล้ว, หน้า 31.

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าทฤษฎีอาชญาวิทยาในเชิงสังคมวิทยาในทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural – Functional theory) ได้มองมองอาชญากรรมเป็นทั้งภาวะปกติ (Normal) และเป็นความจริงทางสังคม (Functional) และ ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคม (Social – Process Theories) โดยทฤษฎีกลไกควบคุมทางสังคม (Containment Theory) เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมภายนอก (External Social Structure) จะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม ในขณะที่เดียวกันกลไกการควบคุมภายในบุคคล (Internal Buffer) ก็จะเป็นสิ่งที่เหนี่ยวรั้งมิให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมและกฎหมายสำหรับทฤษฎีอาชญาวิทยาในเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Theories of Criminal Behavior) ในทฤษฎีสภาพแวดล้อม (Ecological Theory) ปัจจัยสภาพแวดล้อมของเมืองมีผลกระทบต่อพฤติกรรมอาชญากรรม

2.6 พื้นที่ที่ศึกษา

ยโสธร เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย จัดตั้งโดยคณะปฏิวัติของจอมพลถนอม กิตติขจร ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 70 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2515 อันให้แยกอำเภอยโสธร อำเภอกุดชุม อำเภอลำดวน อำเภอลำทะเมนชัย และอำเภอบำเหน็จ ออกจากจังหวัดอุบลราชธานี แล้วรวมกันตั้งเป็นจังหวัดยโสธร และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2515 สืบไป โดยมีนายชัยทัต สุนทรพิพิธ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธรคนแรก

จังหวัดยโสธรเดิมเป็นหมู่บ้านเรียกว่า บ้านสิงห์ท่า ต่อมาใน พ.ศ. 2357 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงยกฐานะเป็นเมืองยโสธร มีฐานะเป็นเมืองประเทศราช ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ ถึง พ.ศ. 2443 รวมเข้าอยู่ในบริเวณอุบลราชธานีจนถึง พ.ศ. 2450 เมื่อยุบบริเวณอุบลราชธานี จัดตั้งเป็นจังหวัดอุบลราชธานี จึงเป็นอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานี กระทั่งมีประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวจังหวัดยโสธรอยู่สูงจากระดับทะเลปานกลาง 128 เมตร ตั้งศาลากลางจังหวัดที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธร ณ ละติจูด $15^{\circ} 47'.6$ เหนือ ลองจิจูด $104^{\circ} 08'.7$ ตะวันออก ประกอบด้วยอำเภอ 9 อำเภอ, ตำบล 78 ตำบล และหมู่บ้าน 835 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 4,162 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร, ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดอุบลราชธานี, ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีภูเขาขนาดเล็กเป็นบางบริเวณในตอนเหนือของจังหวัด ด้านตะวันตกของจังหวัดมีลำน้ำยังไหลผ่านจากทิศเหนือไปทิศใต้ลงสู่แม่น้ำชี

ในด้านเศรษฐกิจ ในพื้นที่จังหวัดยโสธรมีการทำนา ปลูกปอแก้ว มันสำปะหลัง และถั่วลิสง มีแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญ เช่น วัดมหาธาตุ พระธาตุยโสธร พระธาตุก่องข้าวน้อยสวนสาธารณะ

พญาแฉน หมู่บ้านท่าหมอนขิตบ้านศรีฐาน ซากเมืองโบราณบ้านสงเปือย ซากเมืองโบราณดงเมืองเตย พระธาตุกู่จาน ภูเก้าพระ เจดีย์บรรจุนิจจากสังเขวนีสถาน รอยพระพุทธรูปจำลอง

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท พร้อมทั้งหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ในปี พ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เสนอขออนุมัติจัดตั้งวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธต่อสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีพระราชธรรมานุวัตร (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระประภัสสรธมฺมิ) เป็นรองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด จากมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 3/2541 วันที่ 23 มีนาคม 2541 อนุมัติจัดตั้ง “ศูนย์โยธธ” มีฐานะเป็นห้องเรียนหนึ่งของวิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยมีพระครูศรีวิชัยโสภณ เป็นหัวหน้าศูนย์ รูปแรก (พ.ศ. 2541-2550)

วิทยาเขตร้อยเอ็ด วันที่ 22 พฤษภาคม 2541 ได้เปิดทำการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพรุณ วัดศรีธรรมาราม (พระอารามหลวง) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองโยธธ จังหวัดโยธธ โดยใช้ชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์โยธธ” โดยความอนุเคราะห์ของพระเทพสังวรญาณ (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระราชธรรมสุธี) เจ้าอาวาสวัดศรีธรรมารามและรองเจ้าคณะภาค 10 (ธ) เป็นปฐมอาจารย์และองค์อุปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2547 วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ดำเนินเปิดให้มีการเรียนการสอนหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (ปริญญาโท) สาขาวิชา รัฐศาสตร์การปกครองและในปี พ.ศ. 2548 ได้เปิดสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และสาขาวิชาการจัดการศึกษา โดยมีศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย ประจำศูนย์โยธธเป็นผู้ดูแล

ปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ออกข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 3) โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 8 และ มาตรา 9 วรรคแรก และมาตรา 19 (2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ที่ 21/2550 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2550 ให้ตราข้อกำหนดไว้ในข้อ 4 ไว้ว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีส่วนงานเพิ่มเติม คือ วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ”

วันที่ 26 ตุลาคม 2550 สำนักงานอธิการบดี ได้แจ้งคำสั่งมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนพิเศษ 96 ง ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2550 และแต่งตั้งให้ พระราชปริยัติวิมล (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสุทธิสารโสภณ) รองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นรูปแรก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้เปิดทำการเรียนการสอนหลักสูตรศาสนศาสตร์บัณฑิต (ปริญญาตรี) มีรายละเอียดดังนี้

1. คณะศาสนาและปรัชญา
 - สาขาวิชาปรัชญา
2. คณะสังคมศาสตร์
 - สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
3. คณะศึกษาศาสตร์
 - สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

“มุ่งมั่นผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความรู้ความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนานำคุณธรรมสู่สังคมไทย”

วัตถุประสงค์หลักวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

- (1) ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
- (2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความรู้คู่คุณธรรม
- (3) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และวิจัย
- (4) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสามัคคีที่ให้อภัยซึ่งกันและกันป้องกัน
- (5) สร้างระบบบริหารองค์การให้เป็นองค์การที่มีมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและ

นำไปสู่ความเป็นสากล

วิสัยทัศน์วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธรเป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิต ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม เป็นศูนย์กลางความรู้ตลอดถึงผู้ชำนาญการในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำพาสังคมรวมถึงสร้างความสามัคคีและสร้างความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถาบันที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตรงตามมาตรฐานสากล

พันธกิจวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ได้ดำเนินการพันธกิจเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ไว้ดังนี้

- (1) ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม เพื่อให้ตรงตามคติพจน์และปรัชญาของวิทยาลัย

พร้อมทั้งขยายโอกาสให้พระภิกษุ-สามเณร และ ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากยิ่งขึ้น

(2) สร้างเสริมให้บริการด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ในการดำรงชีวิต อันจะนำมาซึ่งสันติสุขทั้งแก่ตนเองและสังคม สามารถนำพาสังคมสร้างความสามัคคีและสร้างความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา

(3) ส่งเสริมพัฒนาด้านวิชาการและงานวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น

(4) ปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการของวิทยาลัยให้เป็นระบบและตรงตามมาตรฐานสากล

สาระและความสำคัญของบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่อการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางและเป็นคู่มือรูปแบบการสร้างจิตสำนึกร่วมแก่เยาวชนในสถานศึกษาเพื่อให้เยาวชนไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร บทบาทครูสอนศีลธรรมจึงเป็นต้นแบบที่ถูกต้องและดีงาม ทั้งเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนต่อไป

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พุทธชาติ คำสำโรง (2549)⁵⁴ ได้ศึกษา พระสงฆ์กับการเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการวิจัย พบว่า 1.สภาพการส่งเสริมเยาวชน และประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการจัดอบรมศีลธรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รองลงมา คือ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามลำดับ 2.ปัญหาการส่งเสริมเยาวชน และประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รองลงมา บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการจัดอบรมศีลธรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามลำดับ 3.ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาและป้องกันยาเสพติด มีแนวทางแก้ไข ดังนี้ ควรส่งเสริมและมีการเข้าค่ายอบรมเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนดีใน

⁵⁴ พุทธชาติ คำสำโรง, พระสงฆ์กับการเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2549.

สังคมและหลีกเลี่ยงปัญหายาเสพติด ควรแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ให้เยาวชนทราบและรณรงค์แก้ไข ปัญหา ยาเสพติดอย่างจริงจังเพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงยาเสพติด ควรแนะนำและชี้แนะให้เยาวชนรู้ถึง โทษเกี่ยวกับยาเสพติดควรมีการเผยแพร่หลักการป้องกันยาเสพติดให้รู้ถึงโทษและภัยเพื่อป้องกันการ ระบาดของยาเสพติดสู่ชุมชนควรมีกิจกรรมทางพุทธศาสนาโดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมเพื่อหลีกเลี่ยงยา เสพติดและเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนดีและควรมีการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม และ ศีลธรรมให้กับเยาวชน

จกนรินทร์ เหลืองอ่อน (2553)⁵⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรม แก่นักเรียนในโรงเรียน ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกผลการวิจัย พบว่าประชากรที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจำนวน 88 รูป ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 48.9 มีพรรษา ระหว่าง 1-10 พรรษา ร้อยละ 75.0 การศึกษาปริญญาตรี 50% แผนกธรรม จบนักรธรรมชั้นเอก ร้อยละ 100 การศึกษาปริญญาตรี แผนกบาลีจบประโยค 1-3 ร้อยละ 84.1 การศึกษาทางโลก จบ มัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 43.2 สถานภาพไม่ใช่พระสังฆาธิการ ร้อยละ 85.2 โดยจำนวนปีที่สอน อยู่ ระหว่าง 1-2 ปี ร้อยละ 75.0 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกราย ด้าน ได้พบว่าด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมการ ตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อยความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน

รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรชกร กล้าหาญ (2552)⁵⁶ ได้ศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรมในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า บ้านป่าไผ่เคยประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดด้วยประสบการณ์ ด้านการจัดการชุมชนทำให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวอย่างเท่าทันในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดโดยใช้วิธีที่หลากหลายประสานกลไกทั้งภายในและนอกชุมชน การใช้ทุนทางสังคมที่

⁵⁵จกนรินทร์ เหลืองอ่อน, บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม จริยธรรม แก่นักเรียนในโรงเรียน ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด พิษณุโลก, การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร), 2553.

⁵⁶รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรชกร กล้าหาญ, กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดด้วยหลัก พุทธธรรมในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย), 2552.

มีอยู่ในการดำเนินให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชุมชนจนเป็นชุมชนต้นแบบของการจัดการปัญหา ยาเสพติดกระบวนการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน ประกอบด้วย กระบวนการ ค้นหาปัญหา การให้คืนข้อมูลแก่ชุมชน การวางแผนดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน การวางแผน ดำเนินงาน การประสานภาคีภาคส่วน และกระบวนการติดตามผลการดำเนินงาน กระบวนการดำเนิน ประกอบด้วย 1.การสร้างสำนึกและการมีส่วนร่วมโดยการร่วมคิด ร่วมค้นหาสถานการณ์สาเหตุของ ปัญหาและวิธีการป้องกันแก้ไขผ่านกลไกการจัดประชุมประชาคม 2.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง 3.การใช้มาตรการทางสังคม 4.การปรับใช้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น 5.การให้ การศึกษาเรียนรู้ 6.การสร้างเยาวชนแกนนำรุ่นใหม่ 7.การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ชุมชน 8.การบูรณาการสู่สถานศึกษา 9.การฟื้นฟูบำบัด 10.ระบบอาสาสมัครชุมชน 11.การใช้ มาตรการทางกฎหมาย ส่วน ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1.ข้อมูล สถานการณ์และสาเหตุของปัญหายาเสพติด 2.การมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของปัญหาและร่วมรับ ผลประโยชน์ 3.การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก 4.ทุนทางสังคมที่มีใน ชุมชน ได้แก่ระบบเครือญาติระบบอาวุโส ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีและฐานทรัพยากร 5. การมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยการสร้างโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย 6. บริบทชุมชนในวิถีชนบทที่มีการปฏิสัมพันธ์ ใกล้ชิด 7.ผู้นำและภาวะผู้นำที่มีจิตมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อชุมชนและการเป็นต้นแบบ 8.การทำงาน แบบพหุภาคีปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน สถานการณ์ทางการเมือง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไม่ชัดเจนด้านนโยบาย สถานการณ์การ เปลี่ยนแปลงของปัญหายาเสพติดและสภาพสังคมทำให้ยากต่อการกำหนดรูปแบบโครงการ / กิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายการขาดข้อมูลเพื่อการจัดการเรียนรู้ และวางแผน การขาดแคลนงบประมาณ ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดผลจากการ ดำเนินงานทำให้ชุมชนเกิดความหวงใยในปัญหาของคนในชุมชน มีจิตสำนึกร่วมทางสังคม เกิดพลัง ความสามัคคี สร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมร่วมกันมีความเชื่อมั่นในพลังของชุมชน การฟื้นฟู วัฒนธรรมประเพณีและความสงบสุขของชุมชน หลักธรรมสำคัญที่ชุมชนใช้ในการป้องกันแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ประกอบด้วย อริยสัจสี่ การเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา ยาเสพติดคิดค้นวิธีการแก้ไขและนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน ประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนา 2. หลักอปริหานิยธรรม คือ หลักการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคณะ ร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผลแห่งการกระทำ คือความเป็นปกติสุขในสังคม 3.หลักสามัคคีธรรม คือการสร้างความร่วมมือ ประองตอง เกื้อกูล รักใคร่ เมตตาต่อกัน 4.หลักประโยชน์ 3 ประการ ซึ่งเป็นฐานคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดย ประกอบด้วย หลักประโยชน์ในชาตินี้ (ที่กฎธัมมิกัตถประโยชน์) โดยเน้นให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอย่าง เหมาะสมรู้จักการแสวงหาทรัพย์ การเก็บรักษาทรัพย์อย่างถูกวิธี หลักประโยชน์ในชาติหน้า (สัมปราย

กัตถประโยชน์) คือการปฏิบัติตนเหมาะสมตามหลักศีลธรรม เชื่อกฎแห่งการทำดีทำชั่วและหลักประโยชน์อย่างยิ่ง คือการดำรงตนอย่างสงบสุขด้วยปัญญาไตร่ตรองมีสติเท่าทันความทุกข์เพราะโลก โกรธ หรือหลง 5. หลักธรรมไตรสิกขา คือ ด้รักษาศีล ด้เจริญสมาธิและด้เจริญปัญญา

ประสิทธิ์ อินทโชติ (2553)⁵⁷ ได้วิจัย เรื่อง “บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดชลบุรี” พบว่า การมีบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการป้องกันยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการ มีบทบาทในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบนโยบายรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากจังหวัด/อำเภอ ส่วนด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการมีบทบาทในเรื่องการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชลบุรีพบว่าผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแตกต่างกัน ส่วนผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศอายุ วาระการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองต่างก็มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

พงษ์ศักดิ์ สนธิตระกูล (2556)⁵⁸ ศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหายาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ 5 ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี : กรณีศึกษายาเสพติด การวิจัยพบว่า ศีลเป็นข้อปฏิบัติสนับสนุนการละชั่ว ทำดี ทำให้เกิดสภาพการเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่าง ๆ ส่งผลให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสงบเรียบร้อย ศีลจึงเป็นคำสอนและหลักปฏิบัติที่สำคัญ เป็นหลักประพฤติสำหรับทุกคน ได้แก่ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิต 2) อทินนาทานา เวรมณี คือ เว้นจากการลักขโมยหรือฉ้อโกง 3) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี คือ เว้นจากการประพฤตินอกใจ 4) มุสาวาทา เวรมณี คือ เว้นจากการพูดเท็จ 5) สุราเมรัยมัชชป

⁵⁷ ประสิทธิ์ อินทโชติ, บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา), 2553.

⁵⁸ พงษ์ศักดิ์ สนธิตระกูล, ศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหายาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ 5 ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี : กรณีศึกษายาเสพติด, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2556.

มาที่ภูฐานา เวมณี คือ เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและยาเสพติดซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัย การที่เยาวชนไทยละเมิดเบญจศีลข้อที่ 5 เป็นการทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมครองศีล ทำให้เกิดความประมาท ขาดเหตุผล เกิดความวิปริต เพราะยาเสพติดทำให้เยาวชนไม่สามารถควบคุมตนเอง ส่งผลให้เบญจศีลทั้ง 4 ข้อเบื้องต้นถูกละเมิดไปด้วย เมื่อเบญจศีลที่เป็นรากฐานสำคัญเพื่อควบคุมความสุขสงบเรียบร้อยถูกละเมิด สังคมก็ไม่สามารถอยู่ได้

ยาเสพติดในสถานการณ์ปัจจุบันได้ถูกพัฒนามาโดยลำดับ จากยาเสพติดธรรมดาได้ผ่านกรรมวิธีสังเคราะห์ที่สลับซับซ้อน เป็นยาเสพติดชนิดใหม่ ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจผู้เสพอย่างรุนแรง เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสเข้าสู่วงจรของปัญหาเสพติดได้ง่าย เพราะเยาวชนเป็นวัยที่อยากรู้ อยากรทดลอง มีการคบเพื่อนมากขึ้น มีค่านิยมที่เลียนแบบกลุ่ม มีโอกาสที่ละเมิดเบญจศีล ข้อที่ 5 ได้มากที่สุด แม้ภาครัฐจะดำเนินการป้องกันอย่างเต็มที่ แต่ปัญหาเสพติดก็ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษาการละเมิดเบญจศีลข้อที่ 5 ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี ได้ใช้แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยใช้ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งปัจจัยภายในหมายถึงการใช้หลักโยนิโสมนสิการ คือ การใช้ความคิดที่ถูก รู้จักคิด คิดเป็น ส่วนปัจจัยภายนอกหมายถึงการใช้โปรโตโฆสะ คือ การรับฟังคำแนะนำ คำสั่งสอน เล่าเรียน หาความรู้ สนทนา ซักถามว่าอะไรควรอะไรไม่ควร ซึ่งปัจจัยทั้งสองนี้จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เยาวชนไทยดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีสติสัมปชัญญะ เป็นเครื่องกำกับ ความประพฤติและการกระทำอันจะทำให้การละเมิดเบญจศีล ข้อที่ 5 ของเยาวชนไทยจะไม่เกิดขึ้น

พระครูวรดิตถานุยุต (สังเวท คเวสโก) (2554)⁵⁹ ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐมพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) ผลการศึกษา พบว่า ครู มีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครู มีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในด้านการเตรียมการสอน อยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.45 ส่วนด้านการดำเนินการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 สำหรับนักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

⁵⁹ พระครูวรดิตถานุยุต (สังเวท คเวสโก). ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2554.

มัธยมศึกษาอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และเมื่อ 2. พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษาในด้านการเตรียมการสอน อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนด้านการดำเนินการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 และการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ครูและนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาททบทบาทรูปพระสอนศีลธรรม ในด้านการเตรียมการสอน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านการดำเนินการสอนและวัดผลและประเมินผล ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ จำนวนนครพระสอนศีลธรรมที่ไม่เพียงพอ การเดินทางของครูพระสอนศีลธรรม การจัดเวลาในการเรียนการจัดทำแผนการเรียนการสอน ค่าตอบแทน รวมไปถึงสื่อการเรียนการสอนและการพัฒนาสื่อการสอนของครูพระสอนศีลธรรมที่ยังไม่ทันสมัย ได้แก่ การเพิ่มจำนวน พระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา การจัดเวลาเรียนให้เหมาะสม การจัดประชุมรวมกันของครูพระสอนศีลธรรมและผู้บริหาร โรงเรียน การเพิ่มค่าตอบแทน การจัดหาหนังสือ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทันสมัย ครูพระสอนศีลธรรมปัญหาในการควบคุมดูแลเด็ก เพราะใจดีเกินไป

เจริญ แฉกพิมายและปนัดดา ศรีธนสาร⁶⁰ (2555) รายงานการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ผลการวิจัย พบว่า 1.ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากได้รับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดโดยได้รับความรู้จากสื่อ 3 ลำดับที่มากที่สุด สื่อวิทยุ/โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และหนังสือพิมพ์ และรู้จักยาเสพติดมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ยาบ้า (แอมเฟตามีน) กัญชา และใบกระท่อม โดยกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากไม่แน่ใจว่าชุมชนที่พักอาศัยอยู่มีการระบาดของยาเสพติดแต่มีความเห็นว่า ยาเสพติดที่ระบาดในชุมชนที่พักอาศัยมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ยาบ้า (แอมเฟตามีน) กัญชาและใบกระท่อม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่เคยถูกชักชวนให้ลองยาเสพติด และไม่ทราบว่าเพื่อนบางคนติดยาเสพติดโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนที่รู้ว่าเพื่อนบางคนเสพยาเสพติดและทราบว่าการสูดดมเป็นวิธีการเสพยาที่เพื่อนใช้กัน

⁶⁰เจริญ แฉกพิมายและปนัดดา ศรีธนสาร, พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัย, (เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ), 2555.

มากที่สุด และมีสาเหตุของการเสพยาเสพติดมากที่สุด คืออยากลอง และมีความเห็นว่า ยาเสพติดจะ
ช่วยในเรื่องประสิทธิภาพในการเรียนหนังสือเป็นเรื่องที่ไม่จริง โดยมีความเห็นว่ายาเสพติดมี
ผลกระทบต่อตนเองมากที่สุด และในชุมชนที่พักอาศัยอยู่มีหน่วยงานราชการเข้าไปให้ความรู้และเข้า
ไปตรวจจับเรื่องยาเสพติด 2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด พบว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับพฤติกรรมที่มีต่อการป้องกันยาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับพฤติกรรมต่อยาเสพติดอยู่ใน
ระดับมากที่สุด มากที่สุด คือ นักศึกษาสามารถดำรงเองด้วยการไม่เสพยาเสพติดถึงแม้สถานที่พัก
อาศัยจะมีการระบาดของยาเสพติดก็ตาม ที่เหลือมีระดับ พฤติกรรมที่มีต่อยาเสพติดอยู่ในระดับมาก
ในทุกเรื่อง โดยเรื่องที่มีมากที่สุด 5 ลำดับ คือ ครอบครัว ญาติ พี่น้องของนักศึกษาจะเสียใจและรับ
ไม่ได้หากพบว่านักศึกษาเสพยาเสพติด รองลงมา คือ นักศึกษาจะปฏิเสธทันทีเสมอเมื่อเพื่อนนำยา
เสพติดมาและชวนให้เสพยาเสพติด นักศึกษากลัวว่าหากเสพยาเสพติดและถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ตรวจจับได้จะทำให้เสียอนาคตทางการศึกษา นักศึกษามีการป้องกันตนเองด้วยการปฏิเสธการทดลอง
เสพยาเสพติดทุกชนิดและนักศึกษามีความรู้เรื่องพิษภัยของยาเสพติดเป็นอย่างดีจึงไม่เกี่ยวข้องหรือ
เสพยาเสพติด

บรรยวีสต์ ผางคำ และนฤมล ดวงแสง (2550)⁶¹ รายงานการวิจัย เรื่องการประยุกต์หลัก
พุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกัน
ปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี พบว่า เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาสารเสพติดของ
จังหวัดอุบลราชธานี มีการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 91 ผู้นำชุมชน
ระดับอำเภอมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและ
ชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ
89.8 ผู้นำชุมชนระดับตำบลมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบัน
ครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉลี่ยคิด
เป็นร้อยละ 97.79 ผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความ
เข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและ ชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัด
อุบลราชธานีโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 96.85 ผู้นำครอบครัวระดับตำบลมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธ
ธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและ ชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหา

⁶¹ บรรยวีสต์ ผางคำ และนฤมล ดวงแสง, การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี,
รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี), 2550.

สารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานีโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 98.72 เยาวชนมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานีโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 92.0 พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 100

พระอุทิศ อาสภจิตโต (สุขแสง) (2557)⁶² ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหายาเสพติด : กรณีศึกษา ศูนย์บำบัดยาเสพติด วัดศรีทรงธรรม จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ของศูนย์บำบัดยาเสพติด วัดศรีทรงธรรม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล การมีส่วนร่วมด้านการสนับสนุน การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน และการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ของศูนย์บำบัดยาเสพติด วัดศรีทรงธรรม จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ความสัมพันธ์ วุฒิการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีรายได้ ต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ศูนย์บำบัดยาเสพติด วัดศรีทรงธรรม จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อย อยู่ในช่วงสูงวัย ขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์บำบัดยาเสพติด และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขาดการสนับสนุนจากองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น

สุดธนา ปัทมวัฒน์ (2540)⁶³ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยกระบวนการประชาสังคม ตำบลศิลาเพชร อำเภอบัว จังหวัดน่าน ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยกระบวนการประชาสังคมของตำบลศิลาเพชรเกิดจากชุมชนเห็น

⁶²พระอุทิศ อาสภจิตโต (สุขแสง), การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรณีศึกษาศูนย์บำบัดยาเสพติด วัดศรีทรงธรรม จังหวัดอุดรธานี, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่), 2557.

⁶³สุดธนา ปัทมวัฒน์, การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดย กระบวนการประชาสังคม ตำบลศิลาเพชร อำเภอบัว จังหวัดน่าน, **วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา), 2540.

ความสำคัญของปัญหายาเสพติด มีการรวมตัวเปิดเวทีสาธารณะเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหา มีการวางแผนการดำเนินงาน มีการประชาคมต้านยาเสพติดในทุกหมู่บ้านเพื่อคนค้นหาผู้เสพยาผู้ค้า

รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และคณะ (2556)⁶⁴ ได้ศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรม ในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ พบว่าหลักธรรมสำคัญที่ชุมชนใช้ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย 1. หลักอริยสัจสี่ คือ การเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหายาเสพติด คิดค้นวิธีการแก้ไข และนำสู่การปฏิบัติรวมทั้งประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนา 2. หลักอปริหานิยธรรม คือ หลักการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคณะ ซึ่งมีการรวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลแห่งการกระทำคือ ความเป็นปกติสุขในสังคม 3. หลักสามัคคีธรรม คือ การสร้างความร่วมมือ ประองตอง เกื้อกูลรักใคร่ เมตตาต่อกัน 4. หลักประโยชน์ 3 ประการ ซึ่งเป็นฐานคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยประกอบด้วยหลักประโยชน์ในชาตินี้ (ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์) โดยเน้นให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม รู้จักการแสวงหาทรัพย์ การเก็บรักษาทรัพย์อย่างถูกวิธี หลักประโยชน์ในชาติหน้า (สัมปรายิกัตถประโยชน์)

ประยงค์ แสนบุราณ (2559)⁶⁵ ได้วิจัยเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสารเสพติดด้วยพุทธธรรม พบว่า สาเหตุหลักที่ทำให้บุคคล เสพติดยาเสพติด มีอยู่ 3 สาเหตุ คือ สิ่งแวดล้อม ตัวผู้เสพ และตัวยาเสพติด ส่วนตัวยาเสพติดนั้นมีจำนวนมากมาย ถึง 146 ชนิดด้วยกัน สำหรับการนำพุทธธรรมมาแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น เมื่อวิเคราะห์ สาเหตุหลักทั้ง 3 ที่ทำให้บุคคลเสพติดยาเสพติดแล้ว ผู้วิจัยได้นำหลักมิตรแท้มิตรเทียม และทิศหกมาแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ทำให้บุคคลเสพติดยาเสพติด

อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และคณะ (2550)⁶⁶ ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านบุคคลที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ พบว่า รูปแบบการบำบัดรักษาที่มีความหลากหลายมีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และการแบ่งประเภทของผู้บำบัดรักษาอย่างชัดเจน พื้นฐานสำคัญต่อกระบวนการบำบัดคือ ทศนคติหรือแนวคิดพื้นฐานในการทำงานด้านการบำบัดรักษาผู้เสพยา/ผู้ติดยาเสพติดคือ การบำบัดโดยให้ผู้เสพยา/ผู้ติด

⁶⁴ รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และคณะ, กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรม ในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, **รายงานการวิจัย** (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่), 2556.

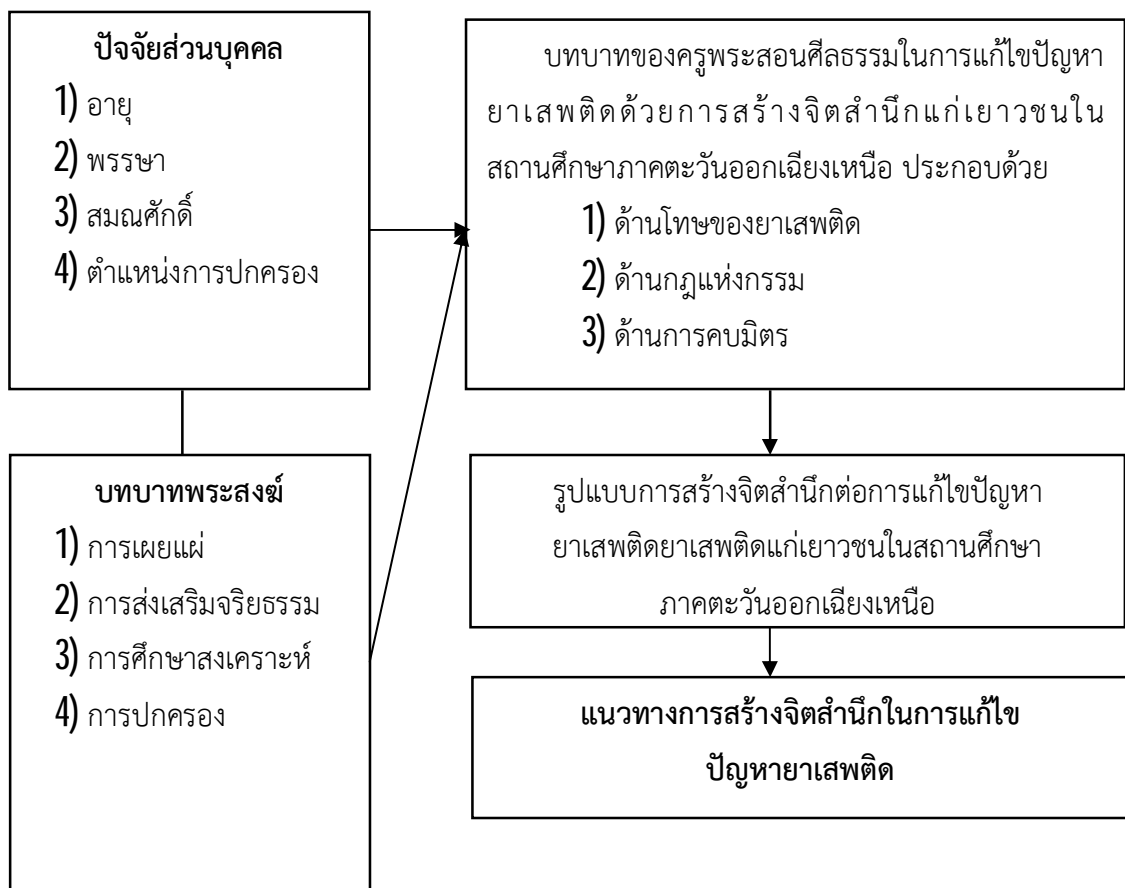
⁶⁵ ประยงค์ แสนบุราณ, ในมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, วารสาร, ก.ย. - ธ.ค. 2559, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2559.

⁶⁶ อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และคณะ, ปัจจัยด้านบุคคลที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2550.

ยาเสพติดเป็นศูนย์กลาง (Client-centered approach) คนเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับโอกาสและได้รับการเสริมสร้างพฤติกรรมทางบวกอย่างเพียงพอ ผู้ติดยาเสพติดจะต้องยอมรับในการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Change) และเชื่อว่าไม่หนีจากความพยายามของตนเองที่จะทำได้แม้ว่าจะต้องใช้ระยะเวลาตาม (Long Process) การบำบัดที่มีประสิทธิภาพควรมีความยืดหยุ่นเข้าถึงง่ายในกระบวนการบำบัดรักษาตั้งแต่การคัดกรองที่ลงไปยังพื้นที่เสี่ยงต่าง ๆ ผู้รับการบำบัดสามารถเลือกสถานที่บำบัดได้เองตามความสะดวกทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ

2.8 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาที่มีต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึก สามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดได้ ดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ประชากร ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาที่เป็นพระภิกษุและสามเณรสังกัดวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวนทั้งหมด 175 รูป โดยผู้วิจัยได้นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study) เพื่อเป็นการศึกษาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนที่ 2 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อเป็นการสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study) บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาที่เป็นพระภิกษุและสามเณรในสังกัดวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 9 รูป/คน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยโสธร จำนวน 3 คน

รวมประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงแยกกลุ่มตัวอย่างตามประชากรที่ศึกษาและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาที่เป็นพระภิกษุและสามเณร สังกัดวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวนทั้งหมด 175 รูป โดยผู้วิจัยได้นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 175 รูป

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ มี 2 กลุ่ม ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

2.1 ครูสอนศีลธรรม วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 9 รูป/คน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยโสธร จำนวน 3 คน

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแนวคิดทฤษฎี และผลการวิจัยต่าง ๆ จากสถาบันการศึกษา สภาวิจัยแห่งชาติและจากห้องสมุดต่าง ๆ

3.2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการออกแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติด

ตอนที่ 3 การสร้างจิตสำนึก

ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเสพติด

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ด้านคุณภาพ

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบมีโครงสร้าง

2. การสนทนากลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ทำให้การวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดยาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษา

2. กำหนดนิยามตัวแปรขอบข่ายเนื้อหาและศึกษารายละเอียด

3. ร่างแบบสอบถามในแต่ละประเด็นและในแต่ละด้าน

4. นำร่างแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย

1) พระมหาจิรายุทธ บโยโค อาจารย์ประจำ วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ นักวิชาการอิสระ

3) ดร.พีรยุดต์ สังฆะมณี อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

5. นำคำถามและเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ลงความเห็นและให้คะแนนเพื่อใช้คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย (**Index of Item-Objective Congruence : IOC**) โดยคะแนนรายข้อที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน ดังนี้

คะแนนเท่ากับ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

คะแนนเท่ากับ 0 เมื่อไม่แน่ใจหรือข้อคำถามมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน

คะแนนเท่ากับ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี เพื่อทดสอบความเที่ยง (**Reliability**) ของแบบสอบถาม จำนวน 30 รูป

7. นำผลที่ได้จากการทดสอบมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบาค (**Cronbach**) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) เท่ากับ

8. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ไม่ได้ขอจริยธรรมในการวิจัย แต่ได้อธิบายให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ทั้งได้เก็บแบบสอบถามไว้เป็นความลับอีกด้วย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้แจงให้กับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูสอนศีลธรรมในสถานศึกษาในสังกัด วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้เข้าใจในการตอบแบบสอบถามแล้วให้ตอบแบบสอบถามตามจำนวนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง
2. เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนหลังกรอกข้อมูลเสร็จสิ้น
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์โดยหาเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกโดยการวิเคราะห์โดยหาเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเสพติด วิเคราะห์โดยหาเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
5. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการลดละเลิกและแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติด วิเคราะห์โดยหาเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความเห็นด้วยอยู่ในมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความเห็นด้วยอยู่ในมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความเห็นด้วยอยู่ในปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความเห็นด้วยอยู่ในน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความเห็นด้วยอยู่ในน้อยที่สุด

6. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วม โดยหาค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไข
ปัญหาเสพติดยาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Research) ผู้วิจัยได้จัดลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 4.1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2. ขั้นตอนการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการสื่อความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

X	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน t - test
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน F - test
df	แทน	ขั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนแตกต่างยกกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนความแตกต่างยกกำลังสอง (Mean Square)
P	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Probability)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ขั้นตอนการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติด
- ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการสร้างจิตสำนึก
- ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเสพติด
- ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้านคุณภาพ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา สมณศักดิ์ และตำแหน่งการปกครองที่ต่างกันโดยการวิเคราะห์แจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปราบกฏผล ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	122	69.7
31-40 ปี	25	14.3
41-50 ปี	22	12.6
51 ปี ขึ้นไป	6	3.4
รวม	175	100.00
พรรษา		
ต่ำกว่า 5 พรรษา	17	9.7
ระหว่าง 6-10 พรรษา	69	39.4
11-12 พรรษา	40	22.9
21 พรรษาขึ้นไป	49	28.0
รวม	175	100.00
สมณศักดิ์		
พระครูสัญญาบัตร ชั้นพิเศษ	31	17.7
พระครูสัญญาบัตรชั้นเอก	27	15.4
พระครูสัญญาบัตร ชั้นโท	49	28.0
พระครูสัญญาบัตร ชั้นตรี	37	21.1
พระครูฐานานุกรม	31	17.1
อื่น ๆ	-	-
รวม	175	100.00

ตาราง 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งการปกครอง		
เจ้าอาวาส	25	14.3
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	31	17.7
รองเจ้าอาวาส	21	12.0
เจ้าคณะตำบล	32	18.3
รองเจ้าคณะอำเภอ	30	17.1
เจ้าคณะอำเภอ	16	9.1
ไม่มีตำแหน่ง	20	11.4
อื่น ๆ	-	-
รวม	175	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ด้านอายุ จำนวน 175 คน ส่วนใหญ่ ไม่เกิน 30 ปี มีจำนวน 122 รูป คิดเป็นร้อยละ 69.7 มีพรรษา ระหว่าง 6-10 พรรษา มีจำนวน 69 รูป คิดเป็นร้อยละ 39.4 ส่วนสมณศักดิ์ พระครูสัญญาบัตร ชั้นโท มีจำนวน 49 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.0 และมีตำแหน่งการปกครอง เจ้าคณะตำบล จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติด ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.2 - 4.6

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
บทบาทพระสงฆ์โดยรวมและรายด้าน

บทบาทพระสงฆ์	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านการเผยแผ่	4.03	0.30	มาก
ด้านการส่งเสริมจริยธรรม	4.03	0.30	มาก
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.99	0.36	มาก
ด้านการปกครอง	4.06	0.36	มาก
รวม	4.03	0.21	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า บทบาทพระสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา คือ ด้านการเผยแผ่และด้านการส่งเสริมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.03$) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.99$)

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ โดยรวมและรายข้อ

ด้านการเผยแผ่	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เทศนาหรือบรรยายธรรมเกี่ยวกับยาเสพติดแก่นักเรียนในวันทีไปบรรยาย/สอน	4.01	0.52	มาก
2. ได้ยกตัวอย่างผลของยาเสพติดทุกครั้งทีเทศนาหรือบรรยายธรรม	3.98	0.45	มาก
3. ให้การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด	4.11	0.59	มาก
4. ให้ความรู้เกี่ยวกับสุรา กัญชาแก่นักเรียนประจำ	4.02	0.62	มาก
5. เทศนาธรรมแก่พุทธบริษัทด้วยหลักอัมมาทธรรม	4.05	0.60	มาก
รวม	4.03	0.30	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ให้การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมา คือ เทศนาธรรมแก่พุทธบริษัทด้วยหลักอัมมาทธรรม ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนได้ยกตัวอย่างผลของยาเสพติดทุกครั้งทีเทศนาหรือบรรยายธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.98$)

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมจริยธรรม โดยรวมและรายข้อ

ด้านการส่งเสริมจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ส่งเสริมกิจกรรมก่อน-หลังการเรียนให้นักเรียนตระหนักรู้ภัยยาเสพติด	4.17	0.53	มาก
2. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนเน้นเปรียบเทียบผลกรรมดีกรรมชั่ว	4.10	0.60	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการป้องกันนักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด	3.87	0.58	มาก
4. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง/ตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	4.03	0.55	มาก
5. ให้การยกย่องชมเชยนักเรียนหรือให้กำลังใจนักเรียนที่ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด	4.00	0.55	มาก
รวม	4.03	0.30	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่งเสริมกิจกรรมก่อน-หลังการเรียนให้นักเรียนตระหนักรู้ภัยยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา คือ พัฒนาสื่อการเรียนการสอนเน้นเปรียบเทียบผลกรรมดี กรรมชั่ว ($\bar{X} = 4.10$) ส่วนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการป้องกันนักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.87$)

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทพระสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมและรายข้อ

ด้านการศึกษาสงเคราะห์	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ให้การสนับสนุนทุนศึกษาสงเคราะห์นักเรียนประพฤติดีเรียนดี ขาดแคลนทุนทรัพย์	3.93	0.64	มาก
2. อบรมสั่งสอนให้นักเรียนอย่าหลงใญ่วัตถุสิ่งของ	3.81	0.70	มาก
3. ส่งเสริมจิตสำนึกคุณค่าทางจิตใจให้กับนักเรียนให้กตัญญูรู้คุณด้านต่าง ๆ	4.09	0.60	มาก
4. ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตใจเมตตากรุณาต่อเพื่อน ๆ และสัตว์ทั้งหลาย	4.00	0.65	มาก
5. มีส่วนร่วมในการศึกษาทุกระดับชั้น	4.12	0.55	มาก
รวม	3.99	0.36	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก

ไปหาน้อย ดังนี้ มีส่วนร่วมในการศึกษาทุกระดับชั้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมาคือ ส่งเสริมจิตสำนึกคุณค่าทางจิตใจให้กับนักเรียนให้กตัญญูรู้คุณด้านต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.09$) ส่วนอบรมสั่งสอนให้นักเรียนอย่าหลงในวัตถุสิ่งของมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.81$)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทพระสงฆ์ ด้านการปกครอง โดยรวมและรายข้อ

ด้านการปกครอง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ให้การตักเตือนนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติดเสมอ	4.07	0.59	มาก
2. ให้คำแนะนำและส่วนร่วมกับฝ่ายปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงปัญหาเสพติด	3.95	0.62	มาก
3. เยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนและพูดคุยกับผู้ปกครอง	4.09	0.67	มาก
4. จัดกิจกรรมค่ายอบรมคุณธรรมในสถานศึกษา	4.04	0.65	มาก
5. ให้ข้อเสนอแนะความประพฤติของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน	4.16	0.61	มาก
รวม	4.06	0.36	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบทบาทพระสงฆ์ ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ให้ข้อเสนอแนะความประพฤติของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ เยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนและพูดคุยกับผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.09$) ส่วนให้คำแนะนำและส่วนร่วมกับฝ่ายปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงปัญหาเสพติด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.95$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการสร้างจิตสำนึก ปราบกฏผลดังตารางที่ 4.7- 4.10

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก โดยรวมและรายข้อ

การสร้างจิตสำนึก	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านโทษของยาเสพติด	4.02	0.51	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

2. ด้านกฎแห่งกรรม	4.07	0.69	มาก
3. ด้านการคบมิตร	4.17	0.64	มาก
รวม	4.08	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการคบมิตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา คือด้านกฎแห่งกรรม ($\bar{X} = 4.07$) เท่ากัน ส่วนด้านโทษของยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.02$)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านโทษของยาเสพติด โดยรวมและรายด้าน

ด้านโทษของยาเสพติด	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนตระหนักถึงโทษหรือพิษภัยปัญหาเสพติดร่วมกัน	4.13	0.34	มาก
2. สร้างจิตสำนึกที่ดีในกลุ่มนักเรียนให้รู้จักระงับอารมณ์ไม่วู่วามไปเสพหรือทดลองยาเสพติด	4.09	0.35	มาก
3. สอนให้รู้เกี่ยวกับบาปกรรมและโทษยาเสพติดตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่อง นรก	4.11	0.32	มาก
4. ส่งเสริมการออกกำลังกายหรือกิจกรรมร่วมเพื่อห่างไกลยาเสพติด	4.15	0.64	มาก
5. กิจกรรมครอบครัวเป็นรากฐานการป้องกันปัญหาเสพติด	4.02	0.66	มาก
รวม	4.10	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านโทษของยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่งเสริมการออกกำลังกายหรือกิจกรรมร่วมเพื่อห่างไกลยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมา คือนักเรียนตระหนักถึงโทษหรือพิษภัยปัญหาเสพติดร่วมกัน ($\bar{X} = 4.13$) ส่วนกิจกรรมครอบครัวเป็นรากฐานการป้องกันปัญหาเสพติด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.02$)

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านกฎแห่งกรรม โดยรวมและรายด้าน

ด้านกฎแห่งกรรม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การตกเป็นทาสของยาเสพติดจะต้องรับกรรมทำให้เสีย อิสราภาพตน ครอบครัว และสังคม	4.18	0.70	มาก
2. ยาเสพติดมีผลต่อร่างกาย จิตใจ	4.27	0.70	มาก
3. เมื่อตกเป็นทาสยาเสพติดทำให้เกิดคดีความต่าง ๆ ในสังคม ต้องถูกจองจำตามโทษทัณฑ์	4.06	0.58	มาก
4. ผู้เป็นทาสยาเสพติดจะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องมีหน้าองด้วย น้ำตาเพราะกรรมที่ก่อไว้	4.19	0.64	มาก
5. เมื่อตายย่อมตกนรกไปเกิดในทุคติอบายภูมิ เช่น สัตว์นรก สัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น	4.16	0.65	มาก
รวม	4.17	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านกฎแห่งกรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ยาเสพติดมีผลต่อร่างกาย จิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมาคือ ผู้เป็นทาสยาเสพติดจะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องมีหน้าองด้วยน้ำตาเพราะกรรมที่ก่อไว้ ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อตกเป็นทาสยาเสพติดทำให้เกิดคดีความต่าง ๆ ในสังคมต้องถูกจองจำตามโทษทัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.06$)

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านคบมิตร โดยรวมและรายด้าน

ด้านคบมิตร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เพื่อนที่ดีคือผู้ที่ปกป้องเราแม้เขาจะเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด	4.08	0.64	มาก
2. คบบัณฑิต ๆ พาไปหาผล	4.07	0.68	มาก
3. คนพาลแมนเข้าใกล้ยังไม่ควร	4.11	0.66	มาก
4. เพื่อกินหาง่ายเพื่อนตายหายาก	4.08	0.55	มาก
5. การคบเพื่อนต้องคบทุกคนชีวิตจะรุ่งเรืองมีความสุขและเป็นที่ยอมรับในสังคม	4.12	0.58	มาก
รวม	4.09	0.35	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ด้านคบมิตร ด้านตั้งใจ ประสิทธิภาพความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การคบเพื่อนต้องคบทุกคนชีวิตจะรุ่งเรื่องมีความสุขและเป็นที่ยอมรับในสังคม ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมาคือ คนพาลมันเข้าใกล้ยังไม่ควร ($\bar{X} = 4.11$) คบบัณฑิตๆ พาไปหาผล ($\bar{X} = 4.07$)

ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวม และรายด้าน

แนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหายาเสพติด	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การสร้างกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมผู้เรียนแก้ไขปัญหายาเสพติด	4.02	0.51	มาก
2. การส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม	4.07	0.69	มาก
3. จิตสำนึกแบบกิจกรรมกลุ่มค่ายคุณธรรมสามารถแก้ปัญหายาเสพติด	4.17	0.64	มาก
4. การสร้างจิตสำนึกด้วยการให้ความรักในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ	4.15	0.64	มาก
5. การสอนศีลธรรมแบบประยุกต์เชิงปฏิบัติมีผลต่อจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหายา	4.02	0.66	มาก
6. การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน	4.22	0.66	มาก
รวม	4.10	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือ จิตสำนึกแบบกิจกรรมกลุ่มค่ายคุณธรรมสามารถแก้ปัญหายาเสพติด ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนการสร้างกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมผู้เรียนแก้ไขปัญหายาเสพติดและการสอนศีลธรรมแบบประยุกต์เชิงปฏิบัติมีผลต่อจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหายามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.08$)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้านคุณภาพ

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการและทฤษฎี พร้อมทั้งได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ดำเนินการแล้วนั้น ดังนี้

5.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเพื่อตอบโจทย์และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประกอบเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยแยกตามประเด็นและลำดับความสำคัญ รายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 ด้านโทษของยาเสพติด

จากการสัมภาษณ์โทษของยาเสพติด พบว่า พิษภัยหรือโทษของสารเสพติดที่เกิดแก่ผู้หลงผิดไปเสพสารเหล่านี้เข้าซึ่งเป็นโทษที่มองไม่เห็นชัด เปรียบเสมือนเป็นฆาตกรเงียบ ที่ทำลายชีวิตบุคคลเหล่านั้นลงไปทุกวัน ก่อปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ ก่อความเสื่อมโทรมให้แก่สังคมและบ้านเมืองอย่างร้ายแรง เพราะสารเสพติดทุกประเภทที่มีฤทธิ์เป็นอันตรายต่อร่างกายในระบบประสาท สมอง ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์บัญชาการของร่างกายและชีวิตมนุษย์ การติดสารเสพติดเหล่านั้นจึงไม่มีประโยชน์อะไรเกิดขึ้นแก่ร่างกายเลย แต่กลับจะเกิดโรคและพิษร้ายต่างๆ จนอาจทำให้เสียชีวิต หรือ เกิดโทษและอันตรายต่อครอบครัว เพื่อนบ้าน สังคม และชุมชนต่างๆ ต่อไปได้อีกมาก ในขณะที่ยาเสพติดมีผลโดยตรงต่อทางร่างกาย และจิตใจ ทำให้เกิดผลกระทบดังต่อไปนี้

ณัฐภัทร เสมานู (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556) กล่าวว่า “สารเสพติดที่ให้โทษโดยมีผลกระทบต่ออวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ถ้าใครได้เสพแล้วจะทำลายสมองของตัวเองทำให้สมรรถภาพเสื่อมลง ในขณะเดียวกันผลด้านร่างกายที่เกิดจากเสพยาเสพติดทำให้เกิดผลต่อการขาดความเชื่อมั่นในตนเอง สภาพร่างกายของผู้เสพยาจะอ่อนเพลีย ชูบชืด หมดเรี่ยวแรง ขาดความกระปรี้กระเปร่าและเกียจคร้าน เฉื่อยชา เพราะกินไม่ได้ นอนไม่หลับ ปล่อยเนื้อ ปล่อยตัวสกรปรก ความเคลื่อนไหวของร่างกายและกล้ามเนื้อต่าง ๆ ผิดปกติ ขณะที่ **สมชาย ศรีวิเศษ (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่า “นอกจากนั้นผู้เสพยาเสพติดยังทำให้เกิดประสาทหลอนหากขับชี่ยานพาหนะย่อมทำให้เกิดประสบอุบัติเหตุได้ง่าย สาเหตุเพราะระบบการควบคุมกล้ามเนื้อและประสาทบกพร่อง ใจลอย ขับชี่ด้วยความประมาท และเสี่ยงต่ออุบัติเหตุตลอดเวลา” ดังความเห็นที่สะท้อนของ **ทองหล่อ บรรหารบุตร (สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน, 2556)** ได้สรุปโทษของยาเสพติดของผู้ให้สัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

“1) สารเสพติดจะให้โทษโดยทำให้การปฏิบัติหน้าที่ ของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายเสื่อมโทรม พิษภัยของสารเสพติดจะทำลายประสาท สมอง ทำให้สมรรถภาพเสื่อมลง มีอารมณ์ จิตใจไม่ปกติ เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น วิตกกังวล เลื่อนลอยหรือฟุ้งซ่าน ทำงานไม่ได้ อยู่ในภาวะมีนเมาตลอดเวลา อาจเป็นโรคจิตได้ง่าย

2. ด้านบุคลิกภาพจะเสียหาย ขาดความสนใจในตนเองทั้งความประพฤติความสะอาดและสติสัมปชัญญะ มีอาการปฏิกิริยาแปลกๆ เปลี่ยนไปจากเดิม

3. สภาพร่างกายของผู้เสพจะอ่อนเพลีย ชูบชืด หมดเรียวแรง ขาดความกระปรี้กระเปร่าและเกียจคร้าน เฉื่อยชา เพราะกินไม่ได้ นอนไม่หลับ ปล่อยเนื้อ ปล่อยตัวสกปรก ความเคลื่อนไหวของร่างกายและกล้ามเนื้อต่างๆ ผิดปกติ

4. ทำลายสุขภาพของผู้ติดสารเสพติดให้ทรุดโทรมทุกขณะ เพราะระบบอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายถูกพิษยาทำให้เสื่อมลง น้ำหนักตัวลด ผิวดำซีด เลือดจางผอมลงทุกวัน

5. เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย เพราะความต้านทานโรคน้อยกว่าปกติ ทำให้เกิดโรคหรือเจ็บไข้ได้ง่าย และเมื่อเกิดแล้วจะมีความรุนแรงมาก รักษาหายได้ยาก

6. อาจประสบอุบัติเหตุได้ง่าย สาเหตุเพราะระบบการควบคุมกล้ามเนื้อและประสาทบกพร่อง ใจลอย ทำงานด้วยความประมาท และเสี่ยงต่ออุบัติเหตุตลอดเวลา

7. เกิดโทษที่รุนแรงมาก คือ จะเกิดอาการคลุ้มคลั่ง ถึงขั้นอาละวาด เมื่อหิวยาเสพติดและหา ยาไม่ทัน เริ่มด้วยอาการนอนไม่หลับ น้ำตาไหล เหงื่อออก ท้องเดิน อาเจียน กล้ามเนื้อกระตุก กระวนกระวาย และในที่สุดจะมีอาการเหมือนคนบ้า เป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรม

สอดคล้องกับ **จำเนียร ธีรวโส (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** ได้กล่าวว่า “โทษที่จะเกิด พิษภัยต่อครอบครัว ประกอบด้วย 1. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และญาติพี่น้องจะหมดสิ้นไป ไม่สนใจที่จะดูแลครอบครัว 2. ทำให้สูญเสียทรัพย์สิน เงินทอง ที่จะต้องหามาซื้อสารเสพติด จนจะไม่มีใช้จ่ายอย่างอื่น และต้องเสียเงินรักษาตัวเอง 3. ทำงานไม่ได้ขาดหลักประกันของครอบครัว และนายจ้างหมดความไว้วางใจ 4. สูญเสียสมรรถภาพในการหาเลี้ยงครอบครัว นำความหายนะมาสู่ครอบครัวและญาติพี่น้อง”

พระครูปริยัติพลากร (สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน, 2556) กล่าวว่า “ปัจจุบันการสร้างครอบครัวอบอุ่นในครอบครัวนั้นทำได้ยาก เพราะความที่โลกเราเป็นโลกาภิวัตน์ ทำให้ทุกคนต้องทำงานเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้เงินมาซื้อสิ่งที่ต้องการ ส่งผลให้พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลลูก เยาวชนก็ขาดการคิด วิเคราะห์ แยกแยะในสิ่งต่างๆ จะเห็นได้ว่าเด็กไทยใช้โทรศัพท์กันมากกว่าการอ่านหนังสือ และร้านเกมส์ก็มีมาก เด็กไม่มีการเชื่อฟังพ่อแม่ ช่องว่างของพ่อแม่กับลูกมีมาก ทำให้ลูกไปเชื่อเพื่อนมากกว่า วิธีการแก้ปัญหาให้ตรงประเด็นคือ ส่วนของครอบครัว โรงเรียนต้องสอนให้เยาวชนรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะให้เป็นว่าสิ่งใดดีไม่ดี เพราะถ้าเยาวชนคิดเป็นเขาย่อมเลือกหนทางที่ถูกต้องได้” ส่วน **สมชาย**

ศรวิเศษ (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556) กล่าวว่า “แนวทางในการแก้ปัญหาที่ต้องให้เยาวชนคิด และตัดสินใจเองให้ได้ เพราะถ้าคิดเองไม่เป็นก็จะตามเพื่อน เพื่อนจะเป็นผู้ชี้แนะ ต้องค้นหาส่วนดีของตัวเอง ต้องแยกแยะให้ได้ว่าสิ่งใดดีไม่ดี เพื่อนก็ยังเป็นเพื่อนถึงแม้เพื่อนจะติดยา ผมมีเพื่อนที่ติดยาผมก็ยังคบเขาได้ แต่ทำไมผมไม่ติดยา เพราะผมคิดเป็น ว่าอะไรดีไม่ดี อะไรควรทำไม่ควรทำต้องคิดให้ได้ ว่าถ้าเราติดยาผลจะกระทบจะเกิดกับใครบ้าง ไม่ใช่เกิดกับเราอย่างเดียว กระทบเป็นวงกว้างมาก ทั้งพ่อแม่ พี่น้องแล้วคนในสังคมอีก ต้องคิดถึงพ่อแม่ให้มาก ให้คิดว่าเวลาที่เราริ๊งเล่นอยู่นั้น ยังมีคนที่เฝ้ามองเราอยู่ เวลาที่เราหลับคนที่ห่มผ้าให้เราคือพ่อแม่”

สรุปความว่า ในอนาคตจะควบคุมสถานการณียาเสพติด และส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ ที่พอจะเป็นรายได้ให้แก่ครอบครัวโดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้มากที่สุด และคณะกรรมการชุมชนก็ต้องเฝ้าระวังในด้านการเข้าออกของยาเสพติดหรือผู้ใดก็ตามที่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงหรือมีแนวโน้มไปในด้านยาเสพติด ก็คงต้องเฝ้ารักษาดูแลต่อไป ส่วนผู้ที่เสพยาเสพติดที่เคยไปบำบัดรักษามาแล้ว เราก็ถือเป็นคนใช้คนหนึ่ง ที่เราจะต้องเฝ้าระวังและให้คณะกรรมการไปตรวจตราดูแลตลอด ว่าเขามีพฤติกรรมที่จะไปมั่วสุ่มยาเสพติดอีกต่อไปหรือไม่ ถ้ามีก็จะแนะนำให้ ถ้าไม่มีเราก็จะพูดคุยกันเป็นมิตรต่อไปเรื่อยๆ

5.1.2 ด้านกฎแห่งกรรม

พระพุทธศาสนามีคำสอนที่กล่าวไว้ในสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิด และถือว่าคนเราทุกคนล้วนเกิดมาแล้วทั้งสิ้น นับชาติไม่ถ้วน และเกิดในภพภูมิที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง ตามกฎแห่งกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งดีและชั่ว ถ้ายังมีกิเลส อันเปรียบเหมือนยางเหนียวในพืชอยู่ตราบใด ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตราบนั้น จิตที่ได้รับการอบรมแล้ว ถ้ายังไม่สิ้นกิเลส ก็ย่อมนำไปเกิดในภพภูมิที่ประณีต มีความสุข ประเสริฐ และสูงขึ้น แต่ถ้าจิตไม่ได้รับการฝึกอบรม ปล่อยไว้ตามสภาพที่มันเป็น ปล่อยให้สกปรกเศร้าหมองเพราะถูกกิเลสจับจอง นอกจากจะก่อความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมในชาตินี้แล้ว ยังจะทำให้ภพชาติต่ำทรามลงไปเรื่อย ๆ สุดท้ายต้องประสบความทุกข์ ความเดือดร้อนแสนสาหัสในชาติต่อ ๆ ไป บุคคลนั้นย่อมเกิดในภพชาตินั้น ๆ เปรียบเหมือนเรือนที่ถูกไฟไหม้ โดยที่เจ้าของไม่ได้เป็นอันตราย คนเราที่ตายไปจากโลกนี้แล้ว ร่างกายเดิมใช้การมิได้แล้ว ก็ย่อมไปเกิดในภพใหม่ชาติใหม่ ตามพลังแห่งกรรมที่ตนได้ทำเอาไว้ ถ้าเขาทำกรรมดีไว้มาก คือพัฒนาอบรมจิตตนเองได้มากแล้ว ก็ย่อมไปบังเกิดในที่ดี มีความสุข ถ้าเขาทำความดีไว้น้อย แต่ทำความชั่วไว้มาก คือยังด้อยในด้านพัฒนา จิตใจของตนอยู่ เขาก็ย่อมไปเกิดในที่ที่มีความทุกข์ตามมถากรรมของตน

กระบวนการไปเกิดใหม่ในพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่จิต หรือวิญญาณ ในมหานิทานสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ถ้าวิญญาณไม่ก้าวลงสู่ครรภ์มารดา นามรูปจะเกิดอยู่ในครรภ์นั้นไม่ได้” ในพระพุทธพจน์นี้ ได้แสดงให้เห็นว่า จิตหรือวิญญาณนั้นไม่ตายไปกับร่างจิต จะต้องไปแสวงหาที่อยู่อาศัยใหม่ แต่จิตหรือวิญญาณอยู่ใต้กฎแห่งไตรลักษณ์มีลักษณะ เกิด ดับ ดับทุกขณะตามหลัก

พระพุทธศาสนา จุตวิญญานหรือจตุจิตได้แก่ วิญญานที่ดับในชาติก่อน และปฏิสนธิวิญญานที่เกิดในภพใหม่ จุตวิญญานดับแล้วจึงส่งไปให้ปฏิสนธิวิญญานอีกต่อไป สถานที่เกิดของจิตจึงเป็นไปตามอำนาจของกรรมที่ตนได้ทำไว้ในทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงภพภูมิว่ามีมาก มาย แต่เมื่อจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ แล้ว ก็มี 2 ประเภท คือทุกตภูมิ และสุคติภูมิ แต่ในงานวิจัยนี้ ภพ หมายถึง โลก เป็นที่อยู่ของสัตว์ ภูมิหมายถึง ชั้นที่เกิด และชั้นแห่งจิต คติ หมายถึงที่ไป

ดังนั้น ปฏิสนธิจิตจะไปเกิดในภพ ภูมิหรือคติ ไหนก็ตามก็เนื่องจากกรรมเป็นเหตุปัจจัยนำสัตว์ทั้งหลายให้ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารตามภพ ภูมิ คติ ต่าง ๆ และกรรมนั้น มีทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล หมูสัตว์ที่เวียนตายเวียนเกิดจึงเกิดในที่ดีบ้าง ที่เลวบ้าง ตามกรรมที่ตนได้กระทำเอาไว้ ซึ่งมีอยู่ 2 อย่าง คือ

สุคติภพ ประกอบด้วย 1) กามภพ 2) รูปภพ และ 3) อรูปภพ เป็นที่อยู่ของเหล่าสัตว์ที่ตายแล้วไปเกิดในที่ที่เรียกว่า สุคติภพ ลักษณะของผู้ที่จะไปเกิดในสุคติภพได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติดี มีกายสุจริต วาจาสุจริตและใจสุจริต เรียกว่า กุศลกรรมส่งผลให้ไปเกิดในสุคติภพ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ภพ ใหญ่ ดังกล่าวแล้ว หรือ กามาวจรภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ ก็ล้วนตกอยู่ในวัฏฏะ คือ วน 3 อยู่อย่างนั้น กระทำกรรมทั้งที่เป็นกุศลและอกุศลต่อไปจนกว่าจะสิ้นไปซึ่งกิเลส

ทุคติภพ ทุคติ หมายถึง คติชั่ว ทางดำเนินชีวิตชั่ว มีแต่ความเดือนร้อน สถานที่ที่ไปเกิดชั่วเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานได้แก่ 1) นรก 2) เดรัจฉาน 3) เปรต และ 4) อสุรกาย ที่เรียกอีกอย่างว่า อบายภูมิ นรกในพระพุทธศาสนาเป็นเพียงส่วนหนึ่งในสังสารวัฏคือการเวียนว่ายตายเกิด ชีวิตมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงหมุนขึ้นหมุนลงเรื่องโลกหรือจักรวาลเป็นเรื่องอนิจจัง (สิ่งที่ไม่ควรคิด)

การวิจัยครั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้พบว่า หลักกรรม เป็นปัจจัยหรือข้อมูลสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่เรียกว่า กฎแห่งกรรม ที่จักประมวลเป็นรูปแบบในการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติด ยาเสพติด ดังนี้

พระครูวิสุทธิธรรมวงศ์,ดร. (สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน, 2556) กล่าวว่า “สังสารวัฏ หรือวัฏสงสารจำแนกประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ ภูมิชั้นต่ำ ภูมิชั้นกลาง และภูมิชั้นสูง และสามารถแบ่งภพภูมิจะได้ 2 ประเภท คือ ทุกตภูมิ และสุคติภูมิ ที่ภูมิเหล่านั้นล้วนแต่ หมายถึง สถานที่เกิดของสัตว์ทั้งหลายที่ท่องเที่ยวอยู่ในกามอารมณ์ ระดับจิตใจยังปรารถนากามอารมณ์ ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสที่น่าปรารถนา ซึ่งได้แก่ 1.ทุกตภูมิ 4 ประกอบด้วย อบายภูมิ 4 ได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย และเดรัจฉาน ส่วน สุคติภูมินั้น ได้แก่ สวรรค์ภูมิ 6 มนุษย์ภูมิ 1”

1) นรก หรือ นiryami

พระมหาจำเริญ ธีรวโส (สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน, 2556) กล่าวว่า “ดินแดนที่ปราศจากความทุกข์สบาย สัตว์ที่ตกลงไปสู่ นรก เพราะบาปกรรมชั่วที่ตนกระทำไว้เป็นอาจินกรรม เมื่อตกลงไปแล้วจะได้รับทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส ไม่มีเวลาว่างเว้นจากการทัณฑ์ทรมาน นรกมีที่ตั้งอยู่ใต้เขาดรีกฏ มีทั้งหมด 8 ขุมใหญ่ที่เรียกว่า มหานรก และยังมีขุมบริวารที่เรียกว่า อุตสนนรก อีก 128 ขุม มีนรกขุมย่อยที่เรียกว่า ยมโลก อีก 320 ขุม” พร้อมได้แสดงพุทธพจน์ที่ได้ตรัสไว้ในติณกัฏฐสูตรว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายสังสารวัฏนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายไม่ได้เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีวิชชาเป็นที่กำกวมมีตัณหาเป็นเครื่องประกอบท่องเที่ยวไปมาอยู่ที่สุดเบื้องต้นย่อมไม่ปรากฏ” นั่นก็หมายความว่าเมื่อยังมีวิชชา ตัณหา และอุปาทาน การเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏก็ยังดำเนินเรื่อยไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด” ประกอบกับ **พระมหาสุพรรณ วิสารโท (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** สรุปความสำคัญว่า “ที่มนุษย์เมื่อถือกำเนิดในอบายภูมิ (สัตว์นรก) ย่อมมีแต่ความเดือนร้อยถ่ายเดียวหาความสุข ความเจริญไม่ได้เหตุที่เป็นดังนี้ เพราะกรรม ซึ่งก็น่าจะหมายถึง กรรมดำ มีวิบากดำ หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจา ทางใจที่ไม่ดี เช่น การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ และการดื่มสุราเมรัย และสิ่งเสพติดให้โทษต่าง ๆ เป็นต้น และกรรมนี้ย่อมเป็นวิบากดำ คือส่งผลให้ไปเกิดในอบายภูมิ”

2) ภูมิเปรต หรือเปตติวิสัยภูมิ

เป็นดินแดนที่มีแต่ความเดือดร้อนอดอยาก หิวกระหาย เปรตแบ่งออกเป็นหลายประเภท แต่ที่นิยมแบ่งกันมาก คือ เปรต 12 ตระกูล ที่อยู่ของเปรตนั้น อยู่ที่ซอกเขาดรีกฏ และมีปะปนอยู่กับมนุษย์โลกด้วย แต่เป็นภพที่ละเอียดกว่า เหตุที่ทำให้มาเป็นเปรต เพราะได้ทำ อกุศลกรรมประเภทตระหนี่ หวงแหนทรัพย์ เป็นหลัก การเกิดเป็นเปรตนั้นมี 2 ลักษณะ คือ ผ่านมาจากมหานรก อุตสนนรก และยมโลก หรือเกิดจากมนุษย์ผู้กระทำอกุศลกรรม ละโลกแล้วไปเกิดเป็นเปรต

พระครูปริยัติพลการ (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556) กล่าวว่า “วิบากของผู้ทำอกุศลกรรมนั้น ในจุฬามณีวิภังคสูตร แสดงถึงวิบากที่เป็นผลจากการกระทำความผิดกรรมชั่วต่าง ๆ กันไป ซึ่งหากกล่าวสรุปประเภทของการทำอกุศลกรรม ดังต่อไปนี้ 1. ถ้าหากฆ่าสัตว์ก็จะมีอายุสั้น 2. ผู้ที่เบียดเบียนสัตว์ จะทำให้มีโรคภัยเบียดเบียน 3. ผู้ที่โกรธง่าย ทำให้มีผิพรรณทรมามไม่งดงาม 4. คนที่มีจิตอิจฉา ทำให้มีศักดาหรืออำนาจน้อย 5. คนตระหนี่ ทำให้ยากจน 6. คนที่กระด้างเย่อหยิ่ง ทำให้ต้องไปเกิดในตระกูลต่ำ 7. คนที่ไม่ชอบซักถามผู้รู้ ว่าอะไรเป็นกุศลหรืออกุศลทำให้มีปัญหาทรมาน” ขณะที่ **พระครูโสทรคณารักษ์ (สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่า “เหตุที่เป็นอกุศลกรรมเป็น เหตุและปัจจัยแห่งกรรมของบุคคลผู้ถือกำเนิดในสังสารวัฏที่ไม่สามารถสลัดกรรมให้พ้นได้ เพียงแค่การรักษาศีลก็ยังเป็นสิ่งที่ยากแก่คนในสังคมปัจจุบันเห็นได้จากเด็กเยาวชนทุกคนนี้ ระเบิดลุ่มหลงใน

อบายมุขและแหล่งมั่วสุมที่เป็นแหล่งเสื่อมโทรมจากคุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา นั้นประการสำคัญ”

3) อสุรกายภูมิ

เป็นดินแดนที่ปราศจากความร่าเริง อสุรกายมีลักษณะคล้ายกับเปรตมากแยกแยะได้ยาก และอยู่ในภพภูมิเดียวกันกับเปรต คือ ที่ซอกเขาตริกภูม มีรูปร่างประหลาดพิลึกกึกกือ เช่น มีหัวเป็นหมู ตัวเป็นคน มีความเป็นอยู่ที่แสนยากลำบากเช่นเดียวกับเปรต คือ อยู่ด้วยความหิวกระหาย แต่หนีไปทางกระหายน้ำมากกว่าอาหาร ที่ต้องเกิดมาเป็นอสุรกายเพราะ ความโลภอยากได้ของผู้อื่นในทางมิชอบ

พระมหาสุพรรณ วิสารโท (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556) สรุปความสำคัญว่า “ที่มนุษย์เมื่อถือกำเนิดในอบายภูมิ (อสุรกาย) นั้นมีแต่ความเดือนร้อนถ่ายเดียวหาความสุข ความเจริญไม่ได้ เหตุที่เป็นดังนี้ เพราะเกิดแต่กรรม ซึ่งก็น่าจะหมายถึง กรรมดำ มีวิบากดำ หมายถึง การกระทำทางกาย ทางวาจา ทางใจที่ไม่ดี เช่น การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ และการดื่มสุราเมรัย และสิ่งเสพติดให้โทษต่าง ๆ เป็นต้น และกรรมนี้ย่อมเป็นวิบากดำ คือส่งผลให้ไปเกิดในอบายภูมิ” สอดคล้องกับ **พระครูประสิทธิ์สกลคุณ (สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน, 2556)** กล่าวไว้ว่า “สังสารวัฏนั้น หมายถึง ความเวียนไปในอาการที่เป็นวัฏฏะ เป็นการหมุนอยู่ในสังสาร คือ การเวียนว่ายตายเกิด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัฏฏสงสาร คือ การเวียนตายเวียนเกิดในภพภูมิต่างๆของสัตว์โลกด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบากหมุนวนอยู่เช่นนั้นตราบเท่ายังตัดกิเลสกรรมและวิบากไม่ได้ สังสารวัฏนี้ไม่มีเบื้องต้นเบื้องปลายและที่สุด”

4) ตีรัจฉานภูมิ

เป็นอบายภูมิอันดับสุดท้าย ที่มีความทุกข์ทรมานน้อยกว่าสัตว์ที่เกิดใน นรก เปรต และอสุรกาย ที่ชื่อ ตีรัจฉาน เพราะมีลำตัวไปทางขวาง ออกขนานกับพื้น และจิตใจก็ขวางจากหนทางพระนิพพานด้วย ที่อยู่ของสัตว์ตีรัจฉานนี้ อยู่ปะปนกับมนุษย์ทั่วไป

พระครูวิสุทธิธรรมวงศ์, ดร. (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556) กล่าวไว้ว่า “ตีรัจฉานภูมิหรือโลกตีรัจฉาน ก็เพราะว่าสัตว์ทั้งหลายที่เกิดในภูมินี้ มีความชื่นชมยินดีในเหตุ 3 ประการ คือ การกิน การนอน การประกอบเมถุนกิจ ซึ่งมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าพวกสัตว์นรก เปรต และอสุรกาย เพราะเหตุที่มีอกุศลเบาบาง ภูมินี้จึงชื่อว่า ตีรัจฉานภูมิ แปลว่า โลกของสัตว์ที่มีความยินดีในเหตุสาม” ขณะที่ **พระครูสังฆรักษ์ วุฒิพงษ์ กุศลจิต (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่า หมายถึง “โลกของสัตว์ผู้ไปโดยขวาง สัตว์เหล่านี้ จะไปไหนมาไหน ต้องไปตามขวาง หรือตามยาว ต้องคว่ำออกไป หากเราพิจารณาแล้วจะเห็นว่า หมู หมา เป็ด ไก่ เขาจะไปไหนมาไหนแต่ละที ต้องไปตามขวางลำตัวคว่ำออกไปทั้งนั้น สัตว์เหล่านี้ ไม่ว่าจะพยายามทำความดีเท่าใด จะสร้างบารมีเพียงใด การที่จะได้รับมรรคผลนิพพานในชาติที่ตนเป็นสัตว์ตีรัจฉาน ย่อมไม่มี เพราะเป็นสัตว์ชาติอภัพ อย่างดีก็เพียง

สวรรค์สมบัติเท่านั้น” สอดคล้องกับที่ พระครูปริยัติพลากร กล่าวไว้ว่า “สัตว์เดรัจฉาน มีความเป็นอยู่ที่ลำบากกว่ามนุษย์มาก เพราะเป็นสัตว์มีภัยแห่งชีวิตรอบด้าน ชีวิตจะอยู่รอดไปแต่ละวัน ก็แสนลำบากยากเย็น เป็นชีวิตที่ตกต่ำแสนอาภัพต้องแสวงหาอาหารกินตลอดวัน กว่าจะได้มาก็ยากนักหนา ฟังดูหมา ดูแมว ก็แล้วกัน ต้องระแวงภัยอันตรายอยู่เนื่องนิตย์”

5.1.3 ด้านการคบมิตร

จากการสัมภาษณ์การเลือกคบคนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตเพราะสามารถนำอนาคตของเรารุ่งโรจน์หรือตกต่ำได้ พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า การไม่คบหาสมาคมกับคนพาลเป็นมงคลของชีวิต เพราะคนพาลมักคิดไม่ดีพูดไม่ดี ทำไม่ดีเป็นปกติ ชอบชักนำไปในทางที่ผิด ผู้ที่เข้าใกล้จึงมักมีความคิดเห็นผิดตามไปด้วย ดังนั้นผู้ที่ปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต จึงจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงห่างไกลจากคนพาล

พระครูปริยัติพลากร (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556) กล่าวว่า “บัณฑิตนั้นในกาลก่อนเคยกล่าวเอาไว้ว่า “แม่ชมพู่หิวอะไรซึ่งคนดี ก็อย่าพึ่งคบกับคนพาลเลยจงห่างไกลเหมือนคนหลีกเลี่ยงหนี อสรพิษร้าย เพราะคนพาลย่อมนำแต่ความวิบัติมาให้ ออกุศลทั้งมวลเกิดขึ้นได้เพราะอาศัยคนพาล การคบกับคนพาลจึงมีแต่ นำทุกข์มาให้โดยส่วนเดียว” การจะเลือกคบเพื่อน ควรที่จะเลือกคบคนที่ เป็นมิตรแท้ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และพากันไปในทางแห่งความสุขความสำเร็จ เรื่องฐานะหรือระดับการศึกษาไม่ได้เกี่ยวข้องและบ่งบอกได้เลยว่าเพื่อนที่คบจะเป็นคนที่ดี” ขณะที่ **พระมหาจําเนียร ธีรวโรธร (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่า “คนที่มีนิสัยชอบทำให้คนอื่นเดือดร้อน เช่น ชอบหาเรื่องทะเลาะวิวาท, ชข้องเกี่ยวกับอบายมุขที่ผิดกฎหมาย ฯลฯ คนเหล่านี้จัดอยู่ในกลุ่มคนพาลที่จะนำมาแต่ความเดือดเนื้อร้อนใจบุคคลที่ยืนหยัดแข็ง ผู้การสูงงาน ทำมาหากิน เลี้ยงชีพด้วยการพึ่งพาตนเอง เป็นบุคคลที่น่ายกย่อง ไม่สำคัญว่างานที่เขาทำจะมีตำแหน่งใหญ่โตหรือไม่ เพียงแค่เป็นงานสุจริตก็น่าชื่นชมแล้ว” สอดคล้องกับ **พระมหาสุพรรณ วิสารโท (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่า “เพื่อนที่เป็นมิตรแท้สามารถพิสูจน์กันได้โดยง่ายลำบาก แต่ทั้งนี้ต้องดูด้วยว่าสิ่งที่เราต้องการให้เพื่อนช่วยเหลือเกินกำลังของเขาหรือไม่ บางคนไปยืมเงินเพื่อนสนิท พอเพื่อนไม่ให้ก็ไปกล่าวหาว่า เขาไม่ใช่เพื่อน โดยไม่พิจารณาเลยว่าเพื่อนคนนั้นมีภาระต้องรับผิดชอบอยู่มากมายในเวลาที่คุณลำบาก เพื่อนแท้จะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือโดนที่คุณไม่ต้องเอ่ยปากร้องขอ” ซึ่งในการคบมิตรหรือการมีเพื่อนนั้น **พระครูปริยัติพลากร (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่า “ลักษณะประการหนึ่งของเพื่อนที่ดี คือ ต้องนาคบหา อยู่ใกล้แล้วสบายใจ สามารถพูดคุยปรึกษาปัญหาได้หากเพื่อนของคุณแนะนำให้คุณเข้าสู่หนทางของสิ่งไม่ดี ไม่ว่าจะป็นงานผิดกฎหมาย ยาเสพติด แสดงว่าเขาไม่ได้ปรารถนาดีต่อคุณเลยการที่คุณมองหาและเลือกคบเพื่อนที่ดีเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่สิ่งที่อยากแนะนำก็คือ คุณควรทำตัวให้เป็นเพื่อนที่ดีสำหรับคนอื่นเช่นกัน และเมื่อพบเจอเพื่อนแท้แล้ว จงรักษามิตรภาพที่ดีไว้ เพราะในชีวิตของคนแต่ละคน เพื่อนแท้ไม่ได้หาเจอกันง่าย ๆ เท่ากับเพื่อนกิน”

ขณะที่ **นายดลชัย ธนาคุณ (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** “ด้านการคบมิตรสามารถแยกเป็นประเด็นที่ได้เป็นข้อ ๆ สามารถสรุปดังต่อไปนี้ **1.** ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน **2.** รู้จักทำมาหากินพึ่งพาตนเอง **3.** พัฒนาตนเองอยู่เสมอ **4.** รับฟังความคิดเห็น **5.** ช่วยเหลือในยามเดือดร้อน **6.** มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี **7.** ให้คำแนะนำ ชักจูงไปในทางที่ถูกต้อง” ส่วน **พระครูปริยัติพลากร (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่า “คนเราเกิดมาต้องมีเพื่อนกันทุกคน เพราะว่า เราเป็น สิ่งมีชีวิตที่อยู่กันเป็นสังคม มีสัมพันธ์ภาพเป็น สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลหนึ่ง อย่างที่สุด คำสอนที่ว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล ” นั้นยังคงใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย การที่เด็กคนหนึ่งเกิดมาในสังคมหนึ่ง ซึ่งมีทั้งคนดีและ ไม่ดีปะปนผสมกันไปในั้น ย่อมต้องส่งผลกระทบต่อเส้นทางเดินของเด็กคนนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้” ซึ่ง **พระมหาสุพรรณ วิสารโท (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน, 2556)** กล่าวว่าลักษณะหรือประเภทของเพื่อนที่ไม่ดีนั้น ประกอบด้วย **“1)** คนพาลชอบชักนำไปในทางที่ผิด เช่นชักชวนไปกินเหล้าเมายา เที่ยวกลางคืน **2)** คนพาลไม่ชอบวินัย ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองและประเพณีศีลธรรม **3)** คนพาลชอบแต่สิ่งที่ผิด ชอบเห็นความพินาศของผู้อื่นเมื่อเวลาตัวเองทำผิดก็ภูมิใจ **4)** คนพาลชอบทำในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระของตนคือ ชอบไปก้าวก่ายธุระหน้าที่ของผู้อื่น ปล่อยปละละเลย ชีวิตของตน และ **5)** คนพาลแม้พูดจาดี ๆ ด้วยก็ โกรธ”

5.2 ผลการสนทนากลุ่ม

ข้อค้นพบในการสนทนากลุ่ม

ผลจากการสนทนากลุ่ม (**Focus Group Discussion**) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้สรุปตรงกันในเรื่อง บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษา ประกอบด้วย คือ **(1)** โทษของยาเสพติด **(2)** กฎแห่งกรรม และ **(3)** การคบมิตร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบปัจจัยหรือข้อมูลด้านอื่นๆ ที่สามารถนำมาประกอบเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดดังต่อไปนี้

บทบาทของตนเอง

เป็นบทบาทสำคัญที่จะสามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ดี โดยเยาวชนแต่ละคนควรปฏิบัติ ซึ่ง **พระมหาสุพรรณ วิสารโท** กล่าวว่า “นอกจากบทบาทที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการสอนจริยธรรมหรือวิชาศาสนาแล้ว ปัญหาสำคัญของยาเสพติดคือบทบาทที่นักเรียนหรือเยาวชนควรตระหนักเอาใจใส่ต่อตนเอง ครอบครัวยุติหรือญาติพี่น้องในครอบครัวอันเป็นเกาะป้องกันได้ดีที่สุดในขณะนี้ นับเป็นเกราะป้องกันตัวที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้พ้นจากสารเสพติดได้ และสำคัญคือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโทษ และพิษภัยของสารเสพติด” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) สอดคล้องกับ**วิชิต ภูศรีฐาน** ให้ข้อเสนอแนะว่า “นักเรียนทุกวันนี้ไม่ค่อยเอาใจใส่ในกิจกรรมที่เป็น

หลักการวิชาการเสียมากหากแต่สนใจเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ และถือเป็นความก้าวหน้าที่เกินความจำเป็นสำหรับเด็ก ๆ บางกลุ่มซึ่งมีความแตกต่างจากอดีต บทบาทของนักเรียนสมัยนี้กับสมัยก่อนจึงมีข้อจำกัดและตระหนักรู้ สู้ คิดที่แตกต่างกันมาก เฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของตน โดยพึงระลึกอยู่เสมอว่าขณะนี้ตนเองมีบทบาทหน้าที่อะไร เช่น มีหน้าที่เรียนหนังสือ ก็ควรจะตั้งใจศึกษาเรียนให้ดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ เป็นต้น” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) ขณะเดียวกัน **พระครูประสิทธิ์สถิตคุณ** กล่าวว่า “การใช้ธรรมะในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องกลมเกลียว ชัดเกลียวอุปนิสัยทำให้เด็กเยาวชนในสถานศึกษาเป็นผู้มีอุปนิสัยใจคอที่ดีงามมาตลอด เกิดสติ สมาธิ ปัญญาในการศึกษาเล่าเรียนส่งผลต่อการเรียน ชีวิตและการดำเนินชีวิตทั้งในรั้วโรงเรียนหรือที่บ้าน หลักธรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กเกิดความอดุสาหะวิริยะนั้นมีมากมายในพระพุทธศาสนา เช่น หลักอิทธิบาท คารวธรรม ขรรวาสธรรม เป็นต้น ดังนั้น เด็ก ๆ จะห่างจากพฤติกรรมสิ่งมอมเมาควรปฏิบัติธรรมหรือเอาใจใส่ในวิชาคำสอนทางศาสนา การทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใส รักษาสุขภาพอนามัยอยู่เสมอหากบุคคลมีสุขภาพจิตที่ไม่ดี ร่างกายไม่แข็งแรง อาจนำไปสู่การใช้สารเสพติดเนื่องจากอาจต้องใช้ยาในการรักษาเป็นประจำ” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) **บุญยอด หินอ่อน** กล่าวว่า “บทบาทพระสงฆ์ ถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน เช่น การอบรมเผยแผ่ การทำนุศิลปวัฒนธรรม การให้ความร่วมมือท้องถิ่นในการจัดการศึกษา (การศึกษาปฐมวัย) (ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน) สำคัญยิ่งเด็กหรือเยาวชนควรรู้ตระหนักรู้บทบาทสำคัญนั้นคือ การรู้จักคบเพื่อนดี โดยรู้จักเลือกคบเพื่อนและนำแบบอย่างที่ดีของเพื่อนมาประยุกต์ใช้กับชีวิตของตนเอง ซึ่งถ้าหากคบเพื่อนไม่ดี เพื่อนอาจชักชวนเราไปในทางที่เสื่อมเสีย และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ในการสร้างเสริมคุณค่าให้กับตนเองโดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ออกกำลังกาย เล่นดนตรี อ่านหนังสือ” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556)

บทบาทของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข พ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ครอบครัวเป็นสุข ดังนั้น พ่อแม่ของแต่ละครอบครัวจึงควรเอาใจใส่ดูแลบุตรหลาน อบรมสั่งสอน และที่สำคัญควรมีความรักความเข้าใจอันดีก็จะทำให้เยาวชนห่างไกลจากสารเสพติดได้ **พระครูสังฆรักษ์ วุฒิพงษ์ กุศลจิตโต** กล่าวว่า “พ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาอยู่ร่วมกับลูก หรือมีเวลาอยู่ร่วมกับลูกแต่ไม่สามารถใช้เวลาที่มีอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ก็เหมือนกับต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้การอยู่ร่วมกันไม่มีความสุข การที่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อกับแม่ มีวิธีการหรือจัดกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว อย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้ครอบครัวน่าอยู่มีชีวิตที่เป็นสุขยิ่งขึ้น” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) สอดคล้องกับ **พระครูปริยัติพลากร** กล่าวว่า “จริงอยู่ แม้สภาพปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองอาจเป็นปัญหาที่รุมเร้าให้ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อปากท้อง แต่สิ่งสำคัญก็สมควรหันกลับมาดูครอบครัวของตนเพราะสถาบันครอบครัวเป็นสิ่งที่คอยเกื้อหนุนให้ปัญหาหลายปัญหาจบลงด้วยดี ระหว่าง พ่อ แม่ และลูก

ฉะนั้น สังคมจึงให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวของแต่ละครอบครัวในชุมชนนั้นๆ” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) **อัมพร พงษ์สนิท** กล่าวว่า “พ่อแม่มีหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ควรคำนึงถึง 1) ให้ความรักความอบอุ่น 2) ความมั่นคงปลอดภัย มีการพูดจาสื่อสารที่ดีต่อกัน 3) มีการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตให้ลูก ฝึกให้รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน ฝึกให้ลูกได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง 4) สอนให้ลูกทำความดี มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และ 5) ส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษาในวัยที่เหมาะสม (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) **พระมหาจิรายุทธ ปโยโค** ได้เพิ่มเติมว่า “หลักธรรม เพื่อความผาสุกในสังคมที่เรียกว่า หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการ ดังนี้ 1.ทาน คือการให้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา แก่เพื่อนร่วมสังคม 2. ปิยวาจา คือ เจรจาอ่อนหวาน พูดคำที่สุภาพ อ่อนโยนและเป็นคำที่มีประโยชน์ที่ผู้ฟังได้ฟังแล้วชื่นใจ สบายใจ เห็นประโยชน์ในคำพูดนั้น พูดให้กำลังใจ เป็นต้น 3. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่ การไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนมนุษย์ และไม่นิ่งดูตายเมื่อผู้อื่นขอความช่วยเหลือ การสนับสนุนในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม 4. สมานัตตา คือ การปฏิบัติตนสม่ำเสมอ ไม่ถือตัว ไม่หยิ่งจองหองในเมื่อได้ดีมีฐานะ ซึ่งได้แก่ การให้ความนับถือเพื่อนมนุษย์ ผู้มีฐานะศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับตน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลที่ด้อยกว่าตน เป็นต้น” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556)

บทบาทของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญรองลงมาจากครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เยาวชนปลอดภัยจากสารเสพติด ซึ่งประเด็นนี้ **พระครูโสธรคณารักษ์** กล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า “โรงเรียนควรแสดงบทบาท ดังนี้ 1) ให้ความรู้ในเรื่องสารเสพติดแก่นักเรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอ 2) ครูควรให้ความสนใจเอาใจใส่ในการดูแลนักเรียน และเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้แก่นักเรียน 3) เมื่อทราบว่ามึนนักเรียนติดยาเสพติด โรงเรียนต้องรีบแจ้งให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียนทราบ และร่วมมือกันแก้ปัญหาให้กับนักเรียนต่อไป 4) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมต่างๆ และแหล่งนันทนาการให้แก่นักเรียนอย่างเพียงพอ โดยโครงการป้องกันสารเสพติดที่พบเห็นกันอยู่บ่อยๆ ได้แก่ โครงการโรงเรียนสีขาว เป็นต้น” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) **บุญรักษ์ คักดีศรี** กล่าวว่า “โรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญต่อชุมชนสังคม และสำคัญที่สุด โรงเรียนคือสถาบันที่พัฒนามนุษย์ด้านกาย สติปัญญา และองค์รวมของสังคม เช่น การคบเพื่อน การรู้จักปกป้องตนเองและเพื่อน การเสียสละแบ่งปัน การมีจิตสาธารณะในกิจกรรมของโรงเรียน” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) **สมาน ไตรภูมิ** ให้ความเห็นไว้ว่า “โรงเรียน ควรหาช่องทางในการแสวงหาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ซึ่งปัญหา ยาเสพติดเป็นปัญหามากเช่นที่ว่าคนติดยาหรือที่บอกเลิกมีโอกาสูงจะหันกลับไปเสพซ้ำต้องลดคนติดยาเสพติดให้ได้ ทุกวันนี้คนติดยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าเพิ่มมากขึ้น เริ่มเข้าไปถึงกลุ่มเสี่ยง รัฐบาลต้องมีแผน

บูรณาการเพื่อป้องกัน และต้องอาศัยความร่วมมือกับหลายฝ่าย ทั้ง ตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ต้องทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) และในขณะที่ **ดลชัย ธนาคุณ** ได้กล่าว “โครงการ **To Be Number 1** ที่ถือกำเนิดขึ้นโดยฟ้าหญิงอุบลรัตนเป็นโครงการที่ดีเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด เวลาจะเข้ามาจัดกิจกรรมในพื้นที่**To Be Number 1** เป็นส่วนหนึ่งของโครงการของพระองค์ท่านที่จะช่วยแก้ไขปัญหายา ผู้ติดยาเสพติดให้ ลด ละ เลิก และเข้าร่วมกิจกรรมและมีเครือข่ายของกลุ่มวัยรุ่นในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของนักเรียนและกลุ่มวัยรุ่น” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) และ**พระครูประสิทธิ์ศีลคุณ** ได้กล่าวธรรมะไว้อย่างน่าฟังว่า “สังคมไม่ว่าจะสังคมใดก็ตามหากมีนาถนธรรม 10 ประการอันเป็นหลักการพึ่งตนเอง ก็จักเป็นสังคม ชุมชนที่สามารถมีโล่ห์กำบังทั้งภายในและภายนอกได้ดียิ่งยั้ง ดังนี้ 1. ศีล คือประพฤติดีมีวินัย 2.พหุสัจจะ คือมีการศึกษาเล่าเรียนมาก 3. กัลยาณมิตตตา คือรู้จักคบคนดี 4. โสวัจจสตา คือเป็นคนพูดง่าย ไม่กระด้างดื้อรั้น 5. กิงกรณียesu ทักขตา คือ เอาใจใส่ช่วยเหลือกิจการของหมู่คณะ 6.ธรรมกามตา คือ เป็นผู้ใฝ่ศึกษาหลักธรรม สิ่งดีงามทั้งหลาย 7. วิริยารัมภะ คือมีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน 8. สันตุฎฐิ คือ มีความรู้จักพอ ไม่โลภมาก 9.สติ คือ มีสติมั่นคง มีความรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา และ 10.ปัญญา คือเป็นผู้เข้าใจถึงเหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556)

บทบาทของรัฐบาล

รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับประชาชนทุกคน รัฐบาล ได้จัดทำแผนปฏิบัติการซึ่งเป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับ **ดลชัย ธนาคุณ** กล่าวว่า “รัฐบาลควรให้ความเอาใจใส่ปัญหาสังคม เด็ก เยาวชนและผู้อายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเด็กในสถานศึกษากับยาเสพติดซึ่งมีแนวโน้มยิ่งจะรุนแรงและแพร่หลายขึ้นทุกวัน และรัฐบาลควรมีริ้วเพื่อเป็นมาตรการป้องกันเรื่องยาเสพติดเพื่อไทยเข้มแข็งโดยดึงพลังจากทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหา” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) ดังที่ **ณัฐภัทร เสมานู** กล่าวว่า “ริ้วชายแดนนั้น เป็นจัดกำลังปฏิบัติการลาดตระเวนเพื่อการสกัดกั้นการนำเข้าสารเสพติดตามแนวชายแดน จัดตั้งอาสาสมัครประชาชนในหมู่บ้านชายแดนเพื่อเป็นกำลังเฝ้าระวัง รวมถึงปฏิบัติการสกัดกั้นสารเสพติดในเชิงรุก ตลอดจนร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งด้านการข่าว การปราบปรามสกัดกั้น และการลาดตระเวนร่วมกัน” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) พร้อมทั้งสอดรับคำกล่าวของ **สนุก สิงห์มาตร** ที่กล่าวว่า “สำคัญสุดปัญหายาเสพติด คือผู้เสพ หรือผู้ขายที่อาจเป็นเด็ก เยาวชนในสถานศึกษาที่เป็นบุตรหลานของพวกเราและหากประเทศชาติบ้านเมืองเรามีปัญหาด้านยาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่แล้ว ปัญหาด้านอื่น ๆ ก็จักตามมาเช่น ครอบครัว อาชญากรรม ก่อการร้าย เป็นต้น ดังนั้น สถานบันหรือนโยบายภาครัฐหรือทุกภาคส่วนควรมองเห็นความสำคัญเป็นอันดับแรก ๆ และควรมีริ้วชุมชน เพราะเหตุที่ความอ่อนแอของชุมชน ความไม่มีภูมิคุ้มกันของชุมชน ทำให้

ปัญหาสารเสพติดเข้ามาแพร่ระบาดได้ง่ายรัฐบาลจึงมีนโยบายอย่างชัดเจนที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาสังคมต่าง ๆ การเฝ้าระวังให้มีการสำรวจตรวจสอบพฤติกรรมทั้งการค้าและการเสพด้วยกระบวนการประชาคมเพื่อคัดกรองปัญหาสารเสพติดในหมู่บ้านและชุมชน” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556) ในประเด็นนี้ พระมหาจิรายุทธ ปโยโค ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า “อย่างไรก็ดี สังคมนั้นควรมีรั้วสังคมอันที่มุ่งเน้นที่เด็กและเยาวชน ซึ่งพบว่า ปัจจัยลบในสังคมทั้งสถาบันบรรเทิงที่ผิดกฎหมาย หอพักที่ไม่ได้จดทะเบียน ร้านเกม อินเทอร์เน็ต แหล่งมั่วสุมต่าง ๆ ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ภารกิจนี้จึงเกิดขึ้นจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ โดยดำเนินการขยายพื้นที่และกิจกรรมทางบวกมากขึ้นรวมถึงการสร้างแกนนำต่าง ๆ ในจังหวัด ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการจัดระเบียบสังคมได้ดียิ่งไปอีกทางหนึ่ง” (สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม, 2556)

สรุปความ ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดยาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ข้อพิพาทและความคิดเห็นเป็นไปในลักษณะเชิงบวกโดยส่วนใหญ่ซึ่งเกิดจากความรู้ ประสบการณ์ที่ใกล้เคียง จึงทำให้สรุปได้ว่า นอกจากบทบาทที่สำคัญทั้งสามด้านประกอบด้วย โทษของยาเสพติด กฎของกรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา และการคบมิตรแล้ว ยังมีปัจจัยหรือเหตุผลอื่น ๆ อีกที่ส่งผลต่อบทบาทที่จะสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาให้กับครูพระสอนศีลได้ ประกอบด้วย 4 บทบาท ดังนี้ 1) บทบาทของตนเอง 2) บทบาทของครอบครัว 3) บทบาทของโรงเรียน และ 4) บทบาทของรัฐบาล

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วย การสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษา บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เยาวชนใน สถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างจิตสำนึกการแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยยาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของครูพระสอนศีลธรรมและ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยการสร้างจิตสำนึกของครูพระสอนศีลธรรม ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ด้านอายุ จำนวน 175 รูป ส่วนใหญ่ มีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 122 รูป มีพรรษา ระหว่าง 6-10 พรรษา จำนวน 69 รูป สมณศักดิ์ พระครูสัญญาบัตร ชั้นโท จำนวน 49 รูป และมีตำแหน่งการปกครอง มีตำแหน่งระดับเจ้าคณะตำบล จำนวน 32 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.3

2. บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า บทบาทพระสงฆ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย

ด้านการเผยแพร่ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ให้การอบรมสั่งสอนให้นักเรียน ทั่วไกลยาเสพติด เทศนาธรรมแก่พุทธบริษัทด้วยหลักอัมมาตธรรม ส่วนได้ยกตัวอย่างผลของยาเสพติดทุกครั้งทีเทศนาหรือบรรยายธรรม

ด้านการส่งเสริมจริยธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ส่งเสริมกิจกรรม ก่อน-หลังการเรียนให้นักเรียนตระหนักรู้ภัยยาเสพติด พัฒนาสื่อการเรียนการสอนเน้นเปรียบเทียบผล กรรมดี กรรมชั่ว จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการป้องกันนักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ มีส่วนร่วมในการศึกษา ทุกระดับชั้น ส่งเสริมจิตสำนึกคุณค่าทางจิตใจให้กับนักเรียนให้กตัญญูรู้คุณด้านต่าง ๆ ส่วนอบรมสั่ง สอนให้นักเรียนอย่าหลงใญ่วัตถุสิ่งของ

ด้านการปกครอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ให้ข้อเสนอแนะความประพฤติ ของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนและพูดคุยกับผู้ปกครอง ส่วนให้ คำแนะนำและส่วนร่วมกับฝ่ายปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงปัญหายาเสพติด

3. การสร้างจิตสำนึก แยกเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านโทษของยาเสพติด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ส่งเสริมการออกกำลังกาย หรือกิจกรรมร่วมเพื่อห่างไกลยาเสพติด นักเรียนตระหนักถึงโทษหรือพิษภัยปัญหา ยาเสพติดร่วมกัน ส่วนกิจกรรมครอบครัวเป็นรากฐานการป้องกันปัญหา ยาเสพติด

ด้านกฎแห่งกรรม โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ยาเสพติดมีผลต่อร่างกาย จิตใจ รongลงมาคือ ผู้เป็นทาสยาเสพติดจะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องมีหน้ามองด้วยน้ำตา เพราะกรรมที่ก่อไว้ เมื่อตกเป็นทาสยาเสพติดทำให้เกิดคติความต่าง ๆ ในสังคมต้องถูกจองจำตามโทษทัณฑ์

ด้านคบมิตร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ การคบเพื่อนต้องคบทุกคนชีวิตจะรุ่งเรืองมีความสุขและเป็นที่ยอมรับในสังคม คนพาลแมน่เข้าใกล้ยังไม่ควร คบบัณฑิต ๆ พาไปหาผล

4. แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จิตสำนึกแบบกิจกรรมกลุ่มค่ายคุณธรรมสามารถแก้ ปัญหา ยาเสพติด ส่วนการสร้างกฎเกณฑ์หรือธรรมนูญนักเรียน แก้ไขปัญหา ยาเสพติด และการสอนศีลธรรมแบบประยุกต์เชิงปฏิบัติมีผลต่อจิตสำนึกในการแก้ไข ปัญหา

5. ผลการการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเพื่อตอบโจทย์ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประกอบเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยแยกตามประเด็นและลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย 3 ด้าน ด้านโทษของยาเสพติด ด้านกฎแห่ง กรรม และด้านการคบมิตร

ผลการสนทนากลุ่ม ข้อค้นพบในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) โทษของยาเสพติด 2) กฎ แห่งกรรม และ 3) การคบมิตร การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบปัจจัยหรือข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่สามารถ นำมาประกอบเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไข ปัญหา ยาเสพติด ยาเสพติด คือ บทบาทของตนเอง บทบาทของครอบครัว บทบาทของโรงเรียน บทบาทของ รัฐบาล

5.2 อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ด้านอายุ จำนวน 175 รูป ส่วนใหญ่ ไม่เกิน 30 ปี จำนวน 122 รูป มีพรรษา ระหว่าง 6-10 พรรษา จำนวน 69 รูป สมณศักดิ์ พระครูสัญญาบัตร ชั้นโท จำนวน 49 รูป และตำแหน่งการปกครอง เจ้าคณะตำบล จำนวน 32 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.3 สอดคล้องกับงานวิจัย จักนรินทร์ เหลืองอ่อน ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทพระ

สอนศิลปกรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรม แก่นักเรียนในโรงเรียน ศึกษาเฉพาะพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกผลการวิจัย พบว่าประชากรที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมีจำนวน 88 รูป ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 48.9 มีพรรษาระหว่าง 1-10 พรรษา ร้อยละ 75.0 นอกจากนั้น พระครูวรดิตถานุกฤต (สังเวศเวสโก) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทครูพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ครู มีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครู มีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศิลปกรรมในด้านการเตรียมการสอน อยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.45 ส่วนด้านการดำเนินการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 สำหรับนักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และเมื่อ 2. พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษาในด้านการเตรียมการสอน อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนด้านการดำเนินการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 และการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82

2. บทบาทครูพระสอนศิลปกรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติด บทบาทพระสงฆ์ พบว่า บทบาทพระสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย

ด้านการเผยแผ่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ให้การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด เทศนาธรรมแก่พุทธบริษัทด้วยหลักอัมมาธรรม ส่วนได้ยกตัวอย่างผลของยาเสพติดทุกครั้งทีเทศนาหรือบรรยายธรรมนั้น ด้านการส่งเสริมจริยธรรม พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ส่งเสริมกิจกรรมก่อน-หลังการเรียนให้นักเรียนตระหนักรู้ภัยยาเสพติด พัฒนาสื่อการเรียนการสอน เน้นเปรียบเทียบผลกรรมดี กรรมชั่ว จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการป้องกันนักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ มีส่วนร่วมในการศึกษาทุกระดับชั้น ส่งเสริมจิตสำนึกคุณค่าทางจิตใจให้กับนักเรียนให้กตัญญูรู้คุณด้านต่าง ๆ ส่วนอบรมสั่งสอนให้นักเรียนอย่าหลงใญ่วัตถุสิ่งของ ด้านการปกครอง พบว่า ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ให้ข้อเสนอแนะความประพฤติของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนและพูดคุยกับผู้ปกครอง ส่วนให้คำแนะนำและส่วนร่วมกับฝ่ายปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงปัญหาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ อินทโชติ ได้วิจัยบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดชลบุรี พบว่า การมีบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการ มีบทบาทในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบนโยบายรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากจังหวัด/อำเภอ ส่วนด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการมีบทบาทในเรื่องการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

3. การสร้างจิตสำนึก แยกเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านโทษของยาเสพติด พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ด้านโทษของยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับ ดังนี้ ส่งเสริมการออกกำลังกายหรือกิจกรรมร่วมเพื่อห่างไกลยาเสพติด นักเรียนตระหนักถึงโทษหรือพิษภัยปัญหายาเสพติดร่วมกัน ส่วนกิจกรรมครอบครัวเป็นรากฐานการป้องกันปัญหายาเสพติด ด้านกฎแห่งกรรม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ด้านกฎแห่งกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ยาเสพติดมีผลต่อร่างกาย จิตใจ รongลงมาคือ ผู้เป็นทาสยาเสพติดจะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องมีหน้ามีนามองด้วยน้ำตาเพราะกรรมที่ก่อไว้ เมื่อตกเป็นทาสยาเสพติดทำให้เกิดคดีความต่าง ๆ ในสังคมต้องถูกจองจำตามโทษทัณฑ์ ด้านคบมิตร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ด้านคบมิตร ด้านตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ การคบเพื่อนต้องคบทุกคนชีวิตจะรุ่งเรืองมีความสุขและเป็นที่ยอมรับในสังคมคนพาล (ชั่ว) แม้เข้าใกล้ยังไม่ควร คบบัณฑิตๆ พาไปหาผล สอดคล้องกับงานวิจัยพระสุรเชษฐ์ เจริญสุขได้ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีระดับเจตคติต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การที่ผู้ปกครองมีระดับของเจตคติในระดับมากหรือมีเจตคติในด้านดีต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่ของครูพระเองในด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาในทุกๆด้าน โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา ตลอดถึงชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม

4. แนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จิตสำนึกแบบกิจกรรม กลุ่มค่ายคุณธรรมสามารถแก้ปัญหายาเสพติด ส่วนการสร้างกฎเกณฑ์หรือธรรมนุญนักเรียนแก้ไขปัญหายาเสพติด และการสอนศีลธรรมแบบประยุกต์เชิงปฏิบัติมีผลต่อจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหายาเสพติด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และคณะ ได้ศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรม ในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ พบว่า หลักธรรมสำคัญที่ชุมชนใช้ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย 1. หลักอริยสัจสี่ คือ การ

เข้าใจในสถานการณ์ปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสาเหตุ คัดค้นวิธีการแก้ไข และนำสู่การปฏิบัติรวมทั้งประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนา 2. หลักการบริหารนิยธรรม คือ หลักการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคณะ ซึ่งมีการรวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลแห่งการกระทำคือ ความเป็นปกติสุขในสังคม 3. หลักสามัคคีธรรม คือ การสร้างความร่วมมือ ประองตอง เกื้อกูลรักใคร่ เมตตาต่อกัน 4. หลักประโยชน์ 3 ประการ ซึ่งเป็นฐานคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยประกอบด้วยหลักประโยชน์ในชาตินี้ (ทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์) โดยเน้นให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม รู้จักการแสวงหาทรัพย์ การเก็บรักษาทรัพย์อย่างถูกวิธี หลักประโยชน์ในชาติหน้า (สัมปรายิกัตถประโยชน์) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และคณะ** ได้วิจัยปัจจัยด้านบุคคลที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการบำบัดรักษาที่มีความหลากหลายมีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และการแบ่งประเภทของผู้บำบัดรักษาอย่างชัดเจน พื้นฐานสำคัญต่อกระบวนการบำบัดคือ ทักษะคิดหรือแนวคิดพื้นฐานในการทำงานด้านการบำบัดรักษาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดคือ การบำบัดโดยให้ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเป็นศูนย์กลาง (**Client-centered approach**) คนเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับโอกาสและได้รับการเสริมสร้างพฤติกรรมทางบวกอย่างเพียงพอ ผู้ติดยาเสพติดจะต้องยอมรับในการเปลี่ยนแปลงตนเอง (**Change**) และเชื่อว่าไม่เหินห่างจากความพยายามของตนเองที่จะทำได้แม้ว่าจะต้องใช้ระยะเวลาตามที่ตาม (**Long Process**) การบำบัดที่มีประสิทธิภาพควรมีความยืดหยุ่นเข้าถึงง่ายในกระบวนการบำบัดรักษาตั้งแต่การคัดกรองที่ลงไปยังพื้นที่เสี่ยงต่างๆ ผู้รับการบำบัดสามารถเลือกสถานที่บำบัดได้เองตามความสะดวกทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ รวมถึงการทำงานในพื้นที่ที่มีการทำงานเป็นทีมอย่างครบถ้วนทั้งทีมทางการแพทย์ ทีมทางสังคม และทีมทางกฎหมาย และการบำบัดรักษาที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับอายุ เพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ของผู้เสพยาเสพติด การตั้งศักยภาพและความถนัดของบุคลากรของทุกหน่วยงานมาบูรณาการเพื่อประโยชน์สูงสุดในการบำบัด การวางแผนการบำบัดตามคุณลักษณะและภูมิหลังของผู้เข้ารับการบำบัด การบำบัดมีวิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับชนิดของยาเสพติด และบุคลิกภาพของผู้เสพ แม้ปัญหาต่างๆ เป็นรายบุคคลควรรักษาอาการติดยาเสพติดไปด้วย ได้แก่ การรักษาทางการแพทย์ จิตวิทยาสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการบำบัดรักษาในทุกๆ ระยะ โดยการดำเนินงานเป็นเครือข่าย (**Network**) ที่มีการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ การสนับสนุนและการยอมรับของหน่วยงานภาคสังคมในการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดเป็นการป้องกันการติดยาซ้ำ และเปิดโอกาสให้ผู้เสพสามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมได้

5. ผลการการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ด้าน คือ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเพื่อตอบโจทย์ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประกอบเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

โดยแยกตามประเด็นและลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย 3 ด้าน ด้านโทษของยาเสพติด ด้านกฎหมายแห่ง
กรรม และด้านการคบมิตร

ผลการสนทนากลุ่ม ข้อค้นพบในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) โทษของยาเสพติด
2) กฎแห่งกรรม และ 3) การคบมิตร การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นพบปัจจัย หรือข้อมูลด้านอื่น ๆ
ที่สามารถนำมาประกอบเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาของครูพระสอนศีลธรรมในการ
แก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติด คือ บทบาทของตนเอง บทบาทของครอบครัว บทบาทของโรงเรียน
บทบาทของรัฐบาล

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยทำให้ให้ทราบข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างลุ่มลึกตามการจัดการ
ต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่
เยาวชนในสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหและ
พัฒนาแนวทางการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรมีนโยบายต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อให้เด็กห่างไกลยาเสพติด
มอบทุกฝ่ายกำกับดูแลใกล้ชิดด้วยหลักคือ 1) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) 2) ประสิทธิภาพ
(Efficiency) 3) คุณภาพ (Quality) และ 4) ความรับผิดชอบ (Accountability)

2. รัฐบาลควรให้ความสำคัญและเร่งเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนต่าง ๆ เช่น บ้าน วัด
โรงเรียน (บวร) 3) มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการสนับสนุนให้เกิดการ
บริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในรูปของเครือข่ายอาทิจการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐการสร้าง
ความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชน

3. ควรมีนโยบายจัดตั้งศูนย์รับปรึกษาและให้ความช่วยเหลือผู้ต้องการห่างไกลหรือ
บำบัดเสพยาเสพติด ควรมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยตรงในทุก
พื้นที่

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการนำนโยบายป้องกันยาเสพติดไปปฏิบัติเปรียบเทียบกับ
พื้นที่ระบดในภาคอื่น ๆ ตามแนวทางการบริหารแบบธรรมาภิบาลในเชิงเปรียบเทียบ

2. ควรวิจัยแนวทางในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรของชุมชนต่าง ๆ ในการ
ป้องกันยาเสพติดอย่างยั่งยืนด้วยการนำเอาความเชื่อในท้องถิ่น ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีของ
ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรศึกษาและจัดสรรงบประมาณเพื่อทำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดแบบบูรณาการ เช่น โครงการ 1 ตำรวจ 1 หมู่บ้าน 1 วัด และ 1 โรงเรียน เป็นต้น

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยพฤติกรรมแนวทางการการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดเชิงเปรียบเทียบกับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมและสถานที่ที่แตกต่างกัน สภาพปัญหาจึงความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจใช้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบำบัดยาซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาต่อไป

2. ควรวิจัยกระบวนการการมีส่วนร่วมต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดของทุกส่วน เช่น ฝ่ายปกครอง ตำรวจ ชุมชน สถานศึกษา ผู้ปกครอง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กระแสพระราชดำรัส. สมเด็จพระนางเจ้าฯ. เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2554, ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา วันที่ 11 สิงหาคม 2554.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **จอมปราชญ์นักการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2542.
- ข่าวสด. **ข่าวยาเสพติด**. วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2553.
- คงศักดิ์ ธาตุทอง. (บรรณาธิการ). **การสร้างสำนึกในเรื่องสถานะแวดล้อมสำหรับเยาวชน : การเสริมสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชน**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.
- จักนรินทร์ เหลืองอ่อน. **บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรม แก่นักเรียนในโรงเรียน ศึกษาเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก**. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต นโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2553.
- จักรรัช ชีระกุล. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2542.
- จุมพล หนิมพานิช. **มนุษย์สังคม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543.
- เจริญ แฉกพิมาย และปนัดดา ศรีธนสาร. **รายงานการวิจัยพฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2555.
- ชาญณรงค์ หาญกิจ. **บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาชุมชน ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2545.
- ชูศรี พุทธเจริญ. **บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาจรรยาบรรณครูในสังกัดเทศบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.
- จิตยา สุวรรณชฎา. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- หัตดาว ลออโรจน์. **การประเมินโครงการฝึกอบรมสตรีในด้านการป้องกันยาเสพติด**. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน, 2534
- ธนชน อินทจันทร์. **รูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในภาคอีสานตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์ บริหารการศึกษาศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2556.

- ฉัญภรณ์ วงศ์กนิษฐ์. จิตสำนึกของมัคคุเทศก์ต่อการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการัง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- บรรยวีสต์ ฝางคำ และนฤมล ดวงแสง. รายงานการวิจัย การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, 2550.
- ประสิทธิ์ อินทโชติ. บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553.
- ประณีต ปิยะสิริานนท์. สถิติเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดปี พ.ศ. 2533. กรุงเทพฯ : เอกสารเผยแพร่ กองแพทย์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง, 2533.
- ประเวศ วะสี. ปัญหาวิกฤติด้านชนบทสู่ทางรอด. กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน, 2533.
- ปราชญา กล้าผจญ. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- ประยงค์ แสนบุราณ. วารสาร ในมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 33 (3) ก.ย. - ธ.ค. 2559.
 ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2559.
- พงษ์ศักดิ์ สนธิตระกูล. ศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหายาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ 5 ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี : กรณีศึกษายาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พรชูลี อาชวบำรุง. รายงานฉบับย่อย โครงการวิจัยการศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2545.
- พระกัมปนาท พิมพ์ทอง. ความพึงพอใจการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระ ตามทรรศนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนวัดหนองจอก (ภักดินรเศรษฐ) สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555.
- พระครูวรดิตถานนุฑ (สังเวย คเวสโก). ศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหายาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ 5 ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี : กรณีศึกษายาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- พุทธชาติ คำสำโรง. พระสงฆ์กับการเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.

- พระภูมินทร์ วรโท (ตาตะ). ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.
- พระมหาสุวิทย์ คงช่วย. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลัง
วิกฤตเศรษฐกิจ. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการแรงงาน
และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยเกริก, 2543.
- พระสุรเชษฐ์ เจริญสุข. เจตคติของผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดบ้านก้อง จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.
- พระอุทิศ อาสภจิตโต (สุขแสง). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : กรณีศึกษา
ศูนย์บำบัดยาเสพติด วัดศรีทรงธรรม จังหวัดอุดรธานี. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2557.
- พิทยา เพชรรักษ์. บทบาทคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จังหวัดในเขต การศึกษา
2. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2538.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. เชียงใหม่:
สำนักพิมพ์มรดกล้านนา, 2551.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ
30 เมษายน 2556,
จาก <http://www.krupra.net/v2/main.php?url=about>
- ไมตรี วิริยะและสุวิชา เป้าอารีย์. เอกสารประกอบการอบรมการป้องกันยาเสพติดในชุมชน. กรุงเทพฯ
: กองป้องกันยาเสพติด สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2537.
- ราชบัณฑิตยสถาน,พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, 2532.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และคณะ. รายงานการวิจัย กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ด้วยหลักพุทธธรรมในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่, 2556.
- วิเชียร วิทยาอุดม. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ : ซีระฟิล์มและไซเท็ก, 2547.
- ศิริพร สกุกเจริญพร. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาการศึกษา กรณีศึกษา หลวงพ่อวิริยงค์สิรินทร
เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล. ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล. 2550.

- สงวนศรี วิรัชชัย จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2527.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ. รายงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2534. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535.
- _____. ส่วนพัฒนาระบบข้อมูลยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สถานการณ์ยาเสพติดประเทศไทย. กรุงเทพฯ : หจก. ไอเดีย สแควร์, 2544.
- _____. รายงานสภาพปัญหาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2548.
- สุดธนา ปัทมวัฒน์ . การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยกระบวนการประชาสังคม ตำบลศิลาเพชร อำเภอบัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา, 2540.
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519.
- สุพล ปธานวนิช. การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2538.
- สุวัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย. ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2538.
- เสาวลักษณ์ กุศลทรามาส. กลวิธีการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ชุมชนกรณีศึกษาบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอลำปาง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.
- โสภา ขปิลมันน์. อาชญากรรม : ปัญหาที่ควรแก้ไขในสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2537.
- อันนิชฐา ลั่นซ้าย. รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัยสำนักงานป้องกันยาเสพติด, 2542.
- อากร สุทธาบัณฑิตพงศ์. บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการสร้างหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาเกษตรศาสตร์, 2547.
- อาภาศิริ สุวรรณานนท์และคณะ. ปัจจัยด้านบุคคลที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ ภายใต้โครงการศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้ติดยาเสพติดซ้ำ. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรุงเทพฯ, 2556.
- Bloom, B.S., Hasting, T.J., & Madaus, G.F. Effective domain. In Handbook On Formative Evaluation Of Student Learning. New Jersey : Prentice – Hill, 1971.
- Goet, W. Consciousness. In The New encyclopedia britannica (V.3). Chicago : Encyclopedia Britannica, 1981.

- Grove, P.B.(Ed.). Webster's third new international dictionary Of the English language. Massachusetts : G & C. Marrian, 1967.
- Kaffka, K. Consciousness. In Encyclopedia Of the social science. London : The Macmillan Company, 1978.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำรัส บุตดาพงษ์
วันเกิด	วันที่ 8 เดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2513
ภูมิลำเนา	เลขที่ 55 หมู่ 5 บ้านหนองบัวทอง ตำบลสมสะอาด อำเภอภูหินรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46110
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 2 ถนนพรหมโสภา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
ตำแหน่ง	วิชาการ ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาปรัชญา
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร 174 หมู่ที่ 3 ถนนวาริราชเดช ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร 35000
การศึกษา	พ.ศ. 2535 เปรียญธรรม 6 ประโยค สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2539 ศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ. : วิชาเอกปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย พ.ศ. 2545 ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม. : สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
(เครื่องมือเพื่อการวิจัย)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดยาเสพติดด้วยการ
สร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหา
ยาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดยาเสพติด
- ตอนที่ 3 รูปแบบการสร้างจิตสำนึก
- ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาเสพติดยาเสพติด
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่านในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ข้อมูล
และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากท่าน ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับ โดยจะไม่เปิดเผยชื่อหรือแหล่งที่มา
ของข้อมูลแก่บุคคลใดทั้งสิ้นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากท่านเสียก่อนเท่านั้น

จรัส บุตดาพงษ์
หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเพียงคำตอบเดียว

1. อายุ

- ไม่เกิน 30 ปี
- 31-40 ปี
- 41-50 ปี
- 51 ปีขึ้นไป

2. พรรษา

- ต่ำกว่า 5 พรรษา
- ระหว่าง 6-10 พรรษา
- 11-20 ปี
- 21 พรรษาขึ้นไป

3. สมณศักดิ์

- พระครูสัญญาบัตร ชั้นพิเศษ
- พระครูสัญญาบัตรชั้นเอก
- พระครูสัญญาบัตร ชั้นโท
- พระครูสัญญาบัตร ชั้นตรี
- พระครูฐานานุกรม
- อื่น ๆ ระบุ.....

4. ตำแหน่งการปกครอง

- เจ้าอาวาส
- ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
- รองเจ้าคณะตำบล
- เจ้าคณะตำบล
- รองเจ้าคณะอำเภอ
- เจ้าคณะอำเภอ
- ไม่มีตำแหน่ง
- อื่น ๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 2 บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

คำชี้แจง โปรดพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับ แต่ละข้อเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ให้ท่าน
ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

5 หมายถึง ระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง ระดับ มาก

3 หมายถึง ระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง ระดับ น้อย

1 หมายถึง ระดับ น้อยที่สุด

บทบาทของพระสงฆ์	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการเผยแพร่					
1. เทศนาหรือบรรยายธรรมเกี่ยวกับยาเสพติดแก่นักเรียนในวันที่ไปบรรยาย/สอน					
2. ได้ยกตัวอย่างผลของยาเสพติดทุกครั้งที่เทศนาหรือบรรยายธรรม					
3. ให้การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด					
4. ให้ความรู้เกี่ยวกับสุรา กัญชาแก่นักเรียนประจำ					
5. เทศนาธรรมแก่พุทธบริษัทด้วยหลักอปมาทธรรม					
ด้านการส่งเสริมจริยธรรม					
1. ส่งเสริมกิจกรรมก่อน-หลังการเรียนให้นักเรียนตระหนักภัยยาเสพติด					
2. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนเน้นเปรียบเทียบผลกรรมดี กรรมชั่ว					
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการป้องกันนักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด					
4. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง/ตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน					
5. ให้การยกย่องชมเชยนักเรียนหรือให้กำลังใจนักเรียนที่ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด					

บทบาทของพระสงฆ์	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการศึกษาสงเคราะห์					
1. ให้การสนับสนุนทุนศึกษาสงเคราะห์นักเรียน ประพฤดีดีเรียนดี ขาดแคลนทุนทรัพย์					
2. อบรมสั่งสอนให้นักเรียนอย่าหลงในวัตถุสิ่งของ					
3. ส่งเสริมจิตสำนึกคุณค่าทางจิตใจให้กับนักเรียนให้ กตัญญูรู้คุณด้านต่าง ๆ					
4. ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตใจเมตตากรุณาต่อเพื่อน ๆ และสัตว์ทั้งหลาย					
5. มีส่วนร่วมในการศึกษาทุกระดับชั้น					
ด้านการปกครอง					
1. ให้การตักเตือนนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติดเสมอ					
2. ให้คำแนะนำและส่วนร่วมกับฝ่ายปกครองนักเรียน ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงปัญหาเสพติด					
3. เยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนและพูดคุยกับผู้ปกครอง					
4. จัดกิจกรรมค่ายอบรมคุณธรรมในสถานศึกษา					
5. ให้ข้อเสนอแนะความประพฤติของนักเรียนทั้งใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน					

ตอนที่ 3 รูปแบบการสร้างจิตสำนึก

การสร้างจิตสำนึก	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านโทษของยาเสพติด					
1. นักเรียนตระหนักถึงโทษหรือพิษภัยปัญหาเสพติด ติดร่วมกัน					
2. สร้างจิตสำนึกที่ดีในกลุ่มนักเรียนให้รู้จักระงับ อารมณ์ไม่วู่วามไปเสพติดหรือทดลองยาเสพติด					

การสร้างจิตสำนึก	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. สอนให้รู้เกี่ยวกับบาปกรรมและโทษยาเสพติดตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่อง นรก					
4. ส่งเสริมการออกกำลังกายหรือกิจกรรมร่วมเพื่อห่างไกลยาเสพติด					
5. กิจกรรมครอบครัวเป็นรากฐานการป้องกันปัญหายาเสพติด					
ด้านกฎแห่งกรรม					
1. การตกเป็นทาสของยาเสพติดจะต้องรับกรรมทำให้เสียอิสรภาพตน ครอบครัว และสังคม					
2. ยาเสพติดมีผลต่อร่างกาย จิตใจ					
3. เมื่อตกเป็นทาสยาเสพติดทำให้เกิดคติความต่าง ๆ ในสังคมต้องถูกจองจำตามโทษทัณฑ์					
4. ผู้เป็นทาสยาเสพติดจะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องมีหน้ามองด้วยน้ำตาเพราะกรรมที่ก่อไว้					
5. เมื่อตายย่อมตกนรกไปเกิดในทุคติอบายภูมิ เช่น สัตว์นรก สัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น					
ด้านหลักการคบมิตร					
1. เพื่อนที่ดีคือผู้ที่ปกป้องเราแม้เขาจะเกี่ยวข้อกับยาเสพติด					
2. คบบัณฑิตๆ พาไปหาผล					
3. คนพาล (ชั่ว) แม้นเข้าใกล้ยังไม่ควร					
4. เพื่อกินหาง่ายเพื่อนตายหายาก					
5. การคบเพื่อนต้องคบทุกคนชีวิตจะรุ่งเรืองมีความสุขและเป็นที่ยอมรับในสังคม					

ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาเสพติด

แนวทางการสร้างจิตสำนึก	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การสร้างกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมผู้เรียนแก้ไข ปัญหาเสพติด					
2. การส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนเพื่อบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม					
3. จิตสำนึกแบบกิจกรรมกลุ่มค่ายคุณธรรมสามารถ แก้ปัญหาเสพติด					
4. การสร้างจิตสำนึกด้วยการให้ความรักในครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญ					
5. การสอนศีลธรรมแบบประยุกต์เชิงปฏิบัติมีผลต่อ จิตสำนึกในการแก้ไข้ปัญหา					
6. การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือจากองค์กร ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่าน
ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
(แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

โครงการวิจัยเรื่อง “บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

คำชี้แจง : มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างจิตสำนึกร่วมการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติดแก่เยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ ฉายา/สกุล /
- 1.2 อายุ/พรรษา ปี / พรรษา
- 1.3 การศึกษา อาชีพ.....
- 1.4 วัด/ที่อยู่..... หมู่ที่ ตำบล
- อำเภอ จังหวัด..... ไปรษณีย์.....

ตอนที่ 2 คำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

- 2.1 ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า บทบาทและความสำคัญของบทบาทอย่างไร
- 2.2 ปัจจุบันครูพระสอนศีลธรรมมีบทบาทและความสำคัญในโรงเรียนด้านใดหรือไม่
- 2.3 ปัจจัยใด/สำคัญที่ทำให้ยาเสพติดแพร่ระบาดในโรงเรียนได้ประสบความสำเร็จ
- 2.4 กิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใดจะเป็นมาตรการสร้างจิตสำนึกต่อปัญหาเสพติด
- 2.5 การสอนแบบประยุกต์หลักธรรมให้นักเรียนรู้พิษภัยยาเสพติดมีผลต่อจิตสำนึกอย่างไร

ตอนที่ 3 รูปแบบการสร้างจิตสำนึกร่วมการแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติด

- 3.1 บทบาทพระสงฆ์ด้านต่าง ๆ
- 3.2 การสร้างจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหาเสพติด
- 3.3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

กราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง

จรัส บุตดาพงษ์

หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก ค
(ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระมหาจิรายุทธ ปโยโค

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ศน.ม. (การสอนภาษาไทย)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ผศ.ดร.บุญเลิศ ราโชติ

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน

Ph.D. (Philosophy and Religion)

นักวิชาการอิสระ

3. ดร.พีรายุมต์ สังฆะมณี

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ปร.ด. สาขาวัฒนธรรมศาสตร์

อาจารย์ประจำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ภาคผนวก ง
(รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์)

รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

ที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน
1.	พระครูปริยัติพลากร	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.ยโสธร
2.	พระครูโสธรคณารักษ์	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.ยโสธร
3.	พระครูประสิทธิ์สีลคุณ	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.ยโสธร
4.	พระครูวิสุทธิธรรมวงศ์.ดร.	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.อำนาจเจริญ
5.	พระครูสังฆรักษ์ วุฒิพงษ์ กุศลจิต	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.อำนาจเจริญ
6.	พระมหาจำเนียร ธีรวีโส	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.อำนาจเจริญ
7.	พระมหาสุพรรณ วิสารโท	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.อำนาจเจริญ
8.	พระมหาจรรย์ชุต ปโยโค	ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรม จ.ยโสธร
9.	นายทองหล่อ บรรหารบุตร	ผู้แทนครูผู้สอน จ.ยโสธร
10.	ร.ต.อ.ณัฐภัทร เสมานู	ผู้แทนข้าราชการตำรวจ ปปส.จ.ยโสธร
11.	ร.ต.ต.สมชาย ศรีวิเศษ	ผู้แทนข้าราชการตำรวจ ปปส.จ.ยโสธร
12.	นายดลชัย ธนาคุณ	ผู้แทนผู้ปกครอง จ.ยโสธร
13.	นายวิจิต ภูศรีฐาน	ผู้แทนครูผู้สอน จ.ยโสธร
14.	นางอัมพร พงษ์สนิท	ผู้แทนครูผู้สอน จ.มุกดาหาร
15.	นายบุญรักษ์ ศักดิ์ศรี	ผู้แทนครูผู้สอน จ.มุกดาหาร
16.	นายสมาน ไตรภูมิ	ผู้แทนครูผู้สอน จ.มุกดาหาร
17.	ดาบตำรวจสนุก สิงห์มาตร	ผู้แทนข้าราชการตำรวจ จ.ยโสธร
18.	นายบุญยอด หินอ่อน	ผู้แทนครูผู้สอน จ.อำนาจเจริญ

ภาคผนวก จ
(ประมวลภาพประกอบการสัมมนา)

ภาพประกอบ 1-2

สัมภาษณ์ : โดยผู้แทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ประจำวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ณ โรงเรียนบ้านค้ำน้ำเกลี้ยง ตำบลทุ่งแต้ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร

ภาพประกอบ 3-4

การสนทนากลุ่ม : โดยผู้แทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ประจำวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
ณ โรงเรียนบ้านค้ำน้ำเกลือ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดโยธธ

ภาพประกอบ 5-6

สัมภาษณ์ : ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ประจำวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
 ณ วัดบูรพาทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ภาพประกอบ 7-8

สัมภาษณ์ : ผู้แทนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ประจำวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ณ วัดสำราญนิเวศ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ